MASEHET YEVAMOT
PEREK 1:
HAMEŞ ESRE NAŞİM

*Yibum Mitsva*sı

Yaprak 2

Masehet Yevamot, *Mişna*'nın altı faslından üçüncüsü olan "*Seder Naşim*" (Kadınlar Faslı) içindeki ilk *masehet*tir.

Masehet Yevamot'ta esas olarak *yibum mitsva*sı öğrenilmektedir.

Nedir *yibum mitsva*sı?

Kutsal Tora'mızın emrine göre, eğer, Tanrı korusun, bir kişi öldüyse ve çocuğu yoksa, ölen kişinin kardeşlerinden biri, onun dul eşiyle evlenmelidir. Buna *yibum* adı verilir. Bu evlilikten doğan çocuklar, ölen kişinin çocukları gibi sayılır (Ramban ve Rekanati'nin Tora açıklamaları).

*Yibum mitsva*sında, ölen kişinin kardeşi, onun için büyük bir *hesed* (iyilik ve şefkat) davranışında bulunmuş olur, zira bu sayede dünyada ondan geriye bir anı, bir isim kalmasını sağlamıştır.

Çocuksuz ölen kişinin dul eşine "*yevama*" ve onunla evlenerek *yibum* yapan kardeşine de "*yavam*" adı verilir. Bu *masehet*te *yibum mitsva*sı ele alındığı için de ismi *Masehet Yevamot*'tur.

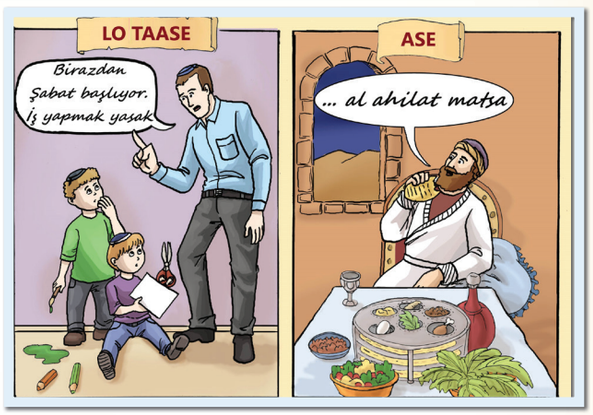
Mitsvot Ase ve *Mitsvot Lo Taase*

Yaprak 3

Bu yaprakta *mitsvot ase* ("yap" şeklindeki *mitsva*lar) ve *mitsvot lo taase* ("yapma" şeklindeki *mitsva*lar) hakkında bilgi alacağız.

Aralarındaki fark nedir?

Kutsal Tora'mızda 613 *mitsva* vardır. Bu *mitsva*lar iki kategoriye ayrılır. İlki, "*mitsvot ase*", yani bir eylem "yapmayı" gerektiren *mitsva*lardır; örneğin Pesah'ta *matsa* yemek, Roş Aşana'da *şofar* çalmak gibi. *Mitsvot ase* sınıfındaki *mitsva*ların sayısı 248'dir.

Günah, Günahı Çeker

Hahamlarımızdan MAASELER

Yol üstünde büyük bir lokanta vardı ve birçok kişi, karnını doyurmak üzere buraya girmekteydi. Lokantanın sahibi Yahudi'ydi. Kendisi gibi Yahudi olan müşterilere, Tora'nın yasakladığı yiyeceklerden vermeme konusunda çok özenli davranırdı. Bu nedenle içeri bir Yahudi girip yemeğini ısmarladığında, lokantanın sahibi onun önüne yalnız *kaşer* yiyecekler koyardı. Buna karşılık lokantaya Yahudi olmayan bir kişi girdiği zaman, lokanta sahibi ona çok farklı yemek çeşitleri sunardı ve bunların arasında *kaşer* olmayan yemekler de vardı; ne de olsa Yahudi olmayan bir kişinin *kaşer* olmayan yiyeceklerden kaçınma yükümlülüğü yoktur. Lokantacı, *kaşer* yemekleri gizlice sunmak durumundaydı; çünkü egemen yönetim, *kaşer* et satışını yasaklayan bir kanun çıkarmıştı.

Devamı 19'da

İkinci kategori "*mitsvot* ***lo*** *taase*", yani "yapma!" şeklindeki *mitsva*lardır. Bu kategorideki *mitsva*larda Tora belli başlı eylemleri "yapmamayı" emretmiş, yani onları yapmayı yasaklamıştır. Örneğin *kaşer* olmayan bir hayvanın etini yemek, *laşon ara* (olumsuz veya zarar verici konuşmalar) yapmak, Şabat günü *melaha* yapmak gibi. Bunlar, Tora'nın **yapmamayı** emrettiği eylemlerdir. *Mitsvot lo taase* sınıfındaki *mitsva*ların sayısı 365'tir.

Büyük Tora otoritelerimiz, *mitsvot ase* ve *mitsvot lo taase* sınıfındaki *mitsva*ları listeleyen özel eserler vermişlerdir. Bu tipteki eserlerin en ünlüleri arasında, Rambam'ın "*Sefer A-Mitsvot*" adlı kitabı da yer alır. Rambam bu eserinde tüm *mitsva*ları saymakta ve her *mitsva*nın Tora'nın neresinde yazılı olduğunu açıklamaktadır.

Mitsvat Ase, Lo Taase'yi İkinci Plana İter

Yaprak

4

Önceki yazımızda *mitsvot* ***ase*** ve *mitsvot* ***lo taase***yi öğrenmiştik. İlginç bir soru soralım. Diyelim ki bir Yahudi'nin Tora'nın bir *mitsva*sını yerine getirmesi gerekiyor; ama eğer onu yaparsa bu kez Tora'nın bir yasağını çiğnemiş de olacak. Bu Yahudi ne yapmalıdır?

Hemen "Böyle bir şey nasıl olabilir?" diye soracaksınızdır. Ama işte size bir örnek:

Hepimizin bildiği gibi "*şaatnez*" giymek yasaktır. *Şaatnez*, yün ve ketenin birlikte kullanıldığı bir giysidir. Bildiğimiz bir başka şey de, *tsitsit* iplerine *tehelet* bir ipliği dâhil etmenin de Tora'nın bir *mitsva*sı olduğudur. *Tehelet*, mavinin belirli bir tonuna boyanmış yün bir ipliktir.

Şimdi şu örneğe bir bakın: Reuven'in ketenden bir giysisi ve bu giysinin dört köşesi vardı. Bu nedenle Reuven giysisine *tsitsit* bağlamak istiyordu. Ama *tsitsit* ipliklerini bağlamadan hemen önce arkadaşı "Ne yapıyorsun Reuven???" dedi. "*Tehelet* ipliği yünden yapılır! Hem keten hem de yün içeren bir giysi giymeyi nasıl düşünürsün? Bu *şaatnez* olur!"

Reuven irkilmişti. Birlikte *Masehet Yevamot*'un dördüncü yaprağını açtılar ve kutsal Tora'ya göre, böyle bir durumda "*ase dohe lo taase*" ("yap" şeklindeki bir emir, "yapma" şeklindeki bir emri ikinci plana iter) prensibinin geçerli olduğunu öğrendiler. Başka bir deyişle, bir çatışma halinde "yap" şeklindeki *mitsva* yerine getirilir, çünkü bu durumda "yapma" şeklindeki *mitsva* ikinci planda kalır.

Genel kural böyledir. Ancak şunu belirtmekte de fayda vardır ki, yukarıdaki *tsitsit* örneğinde, *Gemara*, çeşitli sebeplerden dolayı, uygulamada bu şekilde davranılmadığını belirtmektedir. İkinci bir not: *Tehelet* renginin tam olarak hangi ton olduğu unutulduğundan, günümüzde *tsitsit* için sadece beyaz iplikler kullanılmaktadır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Abaye

Hayatından Kesitler

Pumbedita *yeşiva*sının başkanı olan Abaye, çocukluktan beri arkadaş olduğu Rava ile birlikte, "*Gemara*" – yani *mişna*ların açıklanması, çelişki gibi görünen durumların çözümlenmesi ve tüm bunlardan belirgin *alaha*nın çıkarılması – kavramının canlı bir örneği ve simgesi haline gelmiştir.

Gemara'daki tezler, karşı tezler, çürütmeler vs. şeklinde gerçekleştirilen analiz (Aramca: *şakla ve-tarya*) Abaye'nin Tora'sının (Tora'yı öğrenim şeklinin) sözlerine, *alaha*larına ve geleneklerine dayanır (bu konu için ayrıca bkz. sayfa 36 ve 38'de *Avayot DeAbaye VeRava*).

Abaye Babil'de doğmuştur. Babası Kaylil A-Koen, Raba bar Nahmani'nin kardeşiydi ve Koen Gadol Eli'nin soyundan geliyordu (bkz. II. Kitap, sayfa 149). Abaye yetim doğmuştur, çünkü babası Kaylil henüz Abaye doğmadan ölmüştür. Abaye doğduktan hemen sonra annesi de vefat etmiştir. Amcası Raba onu himayesi altına almış ve eşi de sadık bir anne rolünü üstlenerek, Abaye'nin hiçbir eksiklik hissetmeden ve rahat bir kafayla Tora öğrenebilmesi için onu fedakârlıkla büyütmüştür.

Abaye kendisini evlat edinen Raba'nın eşinin adıyla, onun davranış ve bilgeliğinden birçok örnek aktarmış, hatta bunlardan bazıları *alaha* olarak da belirlenmiştir.

Abaye'den, *Gemara*'nın birçok yerinde "Nahmani" adıyla bahsedilir. Bu isim ona amacası Raba tarafından, Abaye'nin büyükbabası Nahmani'nin ardından verilmiştir. Ama Nahmani aynı zamanda Raba'nın babası olduğu için, Raba, Abaye'ye "*Avi*" (babam) diye hitap ederdi. Onun "Abaye" olarak anılmasının sebebi de buydu. Ancak başkalarına göre "Abaye" onun asıl ismiydi ve onu büyüten ve kendisine Tora öğreten amcası Raba ona daha sonra, kendi babası Nahmani'nin ismini vermişti (bkz. Raşi'nin *Gitin* 34b'deki açıklamaları). Yine bir başka görüşe göreyse "Abaye" ismi ona yetim olduğu için, "***A****şer* ***B****eha* ***Y****eruham* ***Y****atom*" (ki Seninle merhamet görür yetim) sözlerinin baş harflerinden oluşturularak verilmişti.

Tsitsit İpleri Nasıl Bağlanır?

Yaprak

5

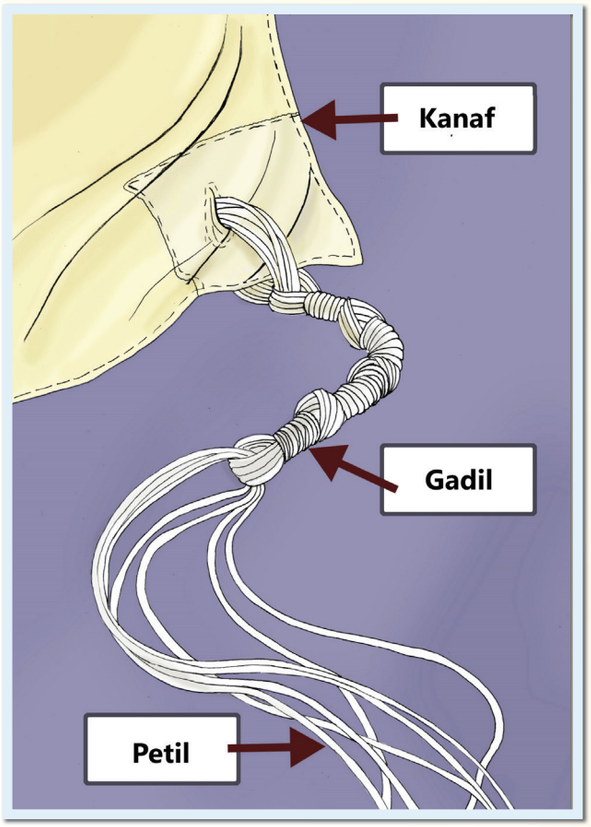
Bu yaprakta, bir giysiye nasıl *tsitsit* bağlandığını öğreneceğiz.

Öncelikle *tsitsit*in farklı bölümlerini tanıyalım.

***Kanaf*:** Giysinin köşesine "*kanaf*" adı verilir. *Tsitsit* bağlamayı gerektiren giysilerin dört köşesi vardır ve böyle giysilere "*arba kanfot*" (dört köşeli) adı verilir.

***Gadil*:** *Tsitsit* ipliklerine baktığımız zaman, üst kısımda sarılı olduklarını görürüz. Bu işlem, diğerlerinden daha uzun olan bir ipliğin diğer ipliklerin etrafına sarılıp düğümlenmesiyle yapılır. Bu düğümlü ve sarılı kısma "*gadil*", çoğul olarak da "*gedilim*" adı verilir. Pasukta söylendiği gibi: "Giysinin dört köşesine kendin için *gedilim* yap" (Devarim 22:12).

***Petil*:** Tek bir *tsitsit* ipliğine "*petil*" adı verilir.

Şimdi *tsitsit*lerin giysiye nasıl bağlandığını öğreneceğiz. Dört uzun *tsitsit* ipliği (*petil*) alınır ve giysinin köşesindeki (*kanaf*) deliğin içinden geçirilir. Böylece delikten dışarı sarkan sekiz iplik görünmektedir. Bu aşamada *gadil* yapmaya geçilir. Diğerlerine göre daha uzun olan *petil* alınarak diğer yedi *petil*in etrafına sarılır ve her sarımda bir ilmek atılır. Bu ilmeklerin sayısı açısından farklı gelenekler vardır. Sarıp düğümleme işlemlerinin ardından *gadil* hazır olur. *Masehet Menahot*'ta (39a), *gadil*in yapımında *petil*lerin uzunluğunun üçte birinin kullanıldığı öğrenilmektedir. Geri kalan kısım ise *petil* olarak kalacaktır. Örneğin 30 cm. uzunluğundaki *tsitsit*lerde *gadil* kısmı 10 cm. iken, sarkan *petil*lerin uzunluğu ise 20 cm. civarında olacaktır.

Günah, Günahı Çeker (*devam*)

Hahamlarımızdan MAASELER

Bir gün lokantanın kapısından içeri bir adam girdi; kurulu sofraya oturdu ve kendisine pişmiş bir yemek ısmarladı. Bu arada, yemeği kendisine sunulana kadar, masanın üzerinde duran ekmekten bir lokma aldı. Bu adam Yahudi'ydi, ama ekmek yemeden önce ellerin bir kap yardımıyla yıkanmasını gerektiren *netilat yadayim mitsva*sının çok önemli bir *mitsva* olmadığını düşünüyor ve bu yüzden onu önemsemiyordu. Böylece, ellerini yıkamaksızın, masada duran ekmekten bir lokma alıp yemeye başlamıştı. Lokanta sahibi, tanımadığı bu adamı dikkatle süzmüştü. Onun bu hareketinden, gelen müşterinin Yahudi olmadığı sonucuna vardı. Ne de olsa adamın *netilat yadayim* yapmadan ekmek yediğine gözleriyle şahit olmuştu! Bu nedenle Yahudi gibi davranmayan bu adama *kaşer* yemek isteyip istemediğini sormaya gerek bile olmadığına karar vererek hemen önüne, güzel kokular yayan bir tabak *kaşer* olmayan et yemeği koydu.

Devamı 21'de

Kapandarya – Kestirme Yol

Yaprak 6

Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemde tüm Yahudiler Yeruşalayim'de, Bet-Amikdaş'ın kurulu olduğu *Ar A-Bayit*, yani Tapınak Tepesi'ne çıkarlardı. Bu yaprakta, *Ar A-Bayit*'e saygın olmayan bir şekilde girmenin yasak olduğunu öğreniyoruz. Bu nedenle dünyanın bu en kutsal bölgesinin onuruna, *Ar A-Bayit*'e elde bastonla girilmez ve içeri girmeden önce ayakkabılar çıkarılmalıdır.

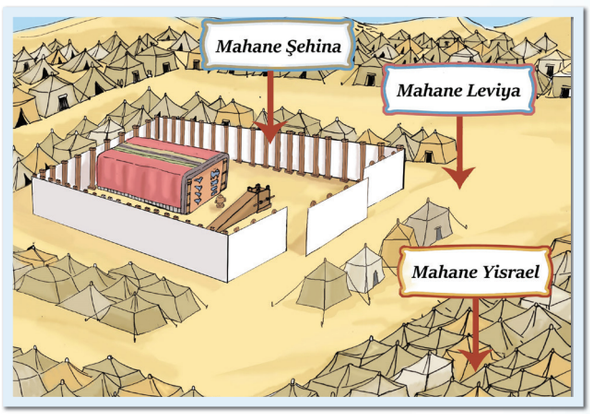
Bet-Amikdaş'ın onuru nedeniyle *Ar A-Bayit*'te "*kapandarya*" yapmak da yasaktır. "*Kapandarya*" (veya *kapandriya*), "kestirme yol" anlamına gelen Aramca bir sözcüktür. Kişinin, yolunu kısaltma amacıyla *Ar A-Bayit*'ten geçmesi yasaktır. Bunun yerine *Ar A-Bayit*'in çevresinden dolaşmak gerekir.

Peygamber Yehezkel (11:16) Yisrael halkına, Bet-Amikdaş yıkılmış olsa da günümüzde *bet keneset*, yani sinagog olduğunu söylemiştir. *Bet keneset*, Bet-Amikdaş'a biraz (*meat*) benzediği için "*mikdaş meat*" olarak adlandırılır. Bu nedenle *bet kenesete* saygı konusunda da çok dikkatli olmak gerekir. Örneğin *bet keneset* içinde sıradan ve boş konularda sohbet edilmemeli, arkadaşlarla oyun oynama amacıyla içeri girilmemeli ve tıpkı Bet-Amikdaş gibi, *bet kenesette* de *kapandarya* yapılmamalıdır. *Bet keneset* Tora öğrenmek ve dua etmek içindir (*Mişna Berura* 151).

Üç Kamp

Yaprak 7

Bene-Yisrael çöldeyken şöyle bir düzenle kamp kurarlardı: Merkezde *Mişkan* vardı. *Mişkan*'ın çevresinde Levi kabilesi kamp kurardı ve Levilerin etrafında da diğer kabileler yer alırdı.

Bu üç bölge, "*şeloşa mahanot*" (üç kamp) olarak adlandırılır. *Mişkan*'ın bulunduğu merkezi bölgeye "*mahane Şehina*" (*Şehina* kampı) adı verilir, çünkü *Şehina*, yani Tanrı'nın Kutsal Mevcudiyeti bu bölgede barınırdı. Levi kabilesinin bulunduğu bölge "*mahane Leviya*" (Levi kampı) adını alırken, en dışta diğer kabilelerin bulunduğu bölge ise "*mahane Yisrael*" (Yisrael kampı) olarak adlandırılırdı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Abaye

Hocaları

Abaye'nin ilk hocası, amcası olan *Amora* Raba bar Nahmani'ydi. Raba onu kendi evinde büyütmüş ve ona Tora öğretmişti. Böylece Abaye, öğreniminin esasını Raba'dan almıştır. Amcası bununla da kalmamış, Abaye'yi insanın zekâsını keskinleştiren yöntemlerle daha da akıllı ve zeki biri haline getirmek için çaba göstermiştir. Abaye, hocası ve amcası olan Raba'ya çok değer verir ve ona hep "*Mar*" (üstad), yani "Rav'ım; hocam" diye hitap ederdi.

Abaye, Pumbedita'da Raba bar Nahmani'nin hocası Rav Yeuda'yı tanımaya da nail olmuş, hatta onunla *alaha* konusunda teatide de bulunmuştur.

İkinci hocası, Raba'nın vefatının ardından Pumbedita *yeşiva*sının başına geçen Rav Yosef'tir. Bir süre sonra Abaye, Rav Yosef'in "*talmid-haver*"i (öğrencisi ve öğrenim partneri) haline de gelmiştir. Hocası Rav Yosef onu çok takdir eder ve "*gavra raba*" (büyük adam) diye överdi.

Gemara'da, Abaye'nin *alaha*yı açıklığa kavuşturmak üzere Rav Yosef'e sorduğu yüzlerce soru yer alır.

Rav Yosef öğrendiklerini yaşlılığında hastalığı sebebiyle unuttuğunda, öğrencisi Abaye ona kendi sözlerini hatırlatır ve konuyu kendisine en baştaki şekilde açıkça anlatırdı. Abaye de hocasına çok büyük saygı gösterirdi. O kadar ki, anlatıldığına göre, Rav Yosef'in eşeğinin kulağını uzaktan gördüğü anda hemen ayağa kalkardı (*Kiduşin* 33a).

Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girip Bet-Amikdaş'ı inşa ettikten sonra da, üç kamp şeklindeki bu düzen devam etmiştir. Bet-Amikdaş "*mahane Şehina*"ydı (*ezrat naşim*, yani "kadınlar avlusu"na kadar olan bölüm). *Ar A-Bayit* (Tapınak Tepesi) "*mahane Leviya*" ve tüm Yeruşalayim şehri de "*mahane Yisrael*" sınıfındaydı.

Ar A-Bayit'e neden "*mahane Leviya*" adı verilmişti? Orada Leviler yaşadığı için değil! Ama Yeruşalayim ile Bet-Amikdaş arasındaki bölge burası olduğundan, bu ara bölgeye çölde verilen isim, aynı şekilde kullanılmaya devam edilmiştir.

Gemara'da *mahane Şehina*'nın en kutsal bölge olduğunu öğreniyoruz. *Tame* olan herhangi bir kişinin buraya girmesi yasaktır. *Mahane Leviya*'da da *tuma* konusunda sınırlamalar vardır, ama belli başlı *tuma* hallerinde *mahane Leviya*'ya girilebilir.

Yeruşalayim'in kutsiyeti ise hepsinden daha hafiftir. *Tsaraat* rahatsızlığı nedeniyle, iyileşene kadar şehir surlarının dışına çıkması gereken *metsora*lar (*tsaraat* hastaları; bkz. I. Kitap, sayfa 92) haricinde, *tame* olan kişilerin Yeruşalayim'e girmeleri serbestti.

Korban Hatat

Yaprak

8

*Hatat-korban*ından, daha önce çeşitli vesilelerle bahsetmiştik (bkz. Vayikra *perek* 4 ve 6:17-23). *Hatat-korban*ının farklı türleri vardır. Bunların biri "*Hatat Penimit*" (içerideki *Hatat-korban*ı) olarak adlandırılır. Bunun sebebi, *korban*ın kan serpme işlemlerinin, Bet-Amikdaş'ın "*Azara*" adı verilen avlusundaki büyük *Mizbeah*'ta değil, *Ehal* adlı giriş salonunun **içinde** yer alan altın *Mizbeah*'ta (bkz. II. Kitap, sayfa 234) gerçekleştirilmesidir.

Gemara'da "*Par E'lem Davar Şel Tsibur*" adı verilen bir *Hatat-korban*ı türünden bahsedilmektedir.

Bu uzun ismin anlamı nedir? "***Par***": *Korban* olarak kullanılan hayvan bir *par*, yani boğa olmalıdır. "***E'lem Davar***": Bu *korban*, *Sanedrin*'in bir *alaha*yı unutması, bir *alaha* konusunun (İbranice: ***devar alaha***) *Sanedrin* üyelerinin gözünden "kaybolması" (İbranice: ***neelam***) sonucunda, *Sanedrin*'in, yapılması yasak olan bir şeyi yapma talimatı vermesi halinde getirilir. Böylece "*E'lem Davar*" terimi, "*alaha* konusunun gözden kaybolması" anlamına gelir. "***Şel Tsibur***": Bu *korban* tüm toplum (İbranice: ***tsibur***) adına getirilir, zira söz konusu talimat hatası sonucunda tüm toplum *beşogeg* (bilmeden, kasıtsız olarak) hataya düşmüştür. İşte böyle bir durumda, her Yisrael kabilesi, kefaret için bir boğa getirir. (Ancak bu yalnızca, kasıtlı ihlal edilmesi halinde *karet* [=manevi yok oluş] cezasını gerektiren ağır günahlar için geçerlidir.)

Örneğin eğer *Sanedrin*, hata sonucu, Şabat günü *Reşut A-Rabim*'den *Reşut A-Yahid*'e bir şeyler aktarılabileceği talimatını vermiş ve bu talimat üzerine halkın çoğunluğu bunu yaparak hataya düşmüşse (bkz. I. Kitap, sayfa 49), kefaret için bir "*Par E'lem Davar Şel Tsibur*" getirilmelidir.

Günah, Günahı Çeker (*devam*)

Hahamlarımızdan MAASELER

Yahudi adam yemeğini yedi, bitirdi ve hesabı ödemek için lokantacıya yaklaştı. Ne var ki lokantacı, adamın benzer yemekler için normalde ödediğinden çok daha yüksek bir hesap çıkarmıştı. Adam yemeğin neden bu kadar pahalı olduğunu sorduğunda, domuz etinin fiyatının *kaşer* etten daha yüksek olduğu cevabını aldı!

Adam şoka girmişti. Bu kadar ağır bir yasağı çiğnemiş olabileceği aklının ucundan bile geçmemişti! Lokanta sahibine "Bana neden böylesine ağır bir günah işlettin?!" diye çıkıştı. Ama lokanta sahibinin, kendisini temize çıkarmaktan başka diyebileceği bir şey yoktu. "Buna sen sebep oldun" dedi ona. "*Netilat yadayim* yapmadın ki! Senin Yahudi olduğunu nereden bilebilirdim?!"

Müşteri böylece hiçbir *mitsva*yı hafife almamak gerektiğini öğrenmiş oldu. Önemi daha az veya daha fazla olan *mitsva* yoktur. Her *mitsva* önemlidir ve bir *mitsva* başka bir *mitsva*yı çekerken, bir günah da başka bir günahı çeker. (*Yoma* 83b; Raşi'nin oradaki açıklaması; *Midraş – Bamidbar Raba perek* 20).

SON

İr Anidahat

Yaprak

9

Gemara "*İr Anidahat*" hakkında farklı *alaha*ları hatırlatmaktadır.

Bu da, "*İr Anidahat*"ın tam olarak ne olduğunu açıklığa kavuşturmamız için iyi bir fırsat teşkil ediyor.

Devarim kitabındaki Ree *peraşa*sında kutsal Tora'mız, sakinlerinin çoğunluğu vicdansız insanların söylediklerine kanarak putlara tapmış olan bir şehrin, "*İr Anidahat*" (uzaklaştırılmış şehir) diye adlandırıldığını söylemektedir. Bunun sebebi, şehir sakinlerinin Yaradan'a yönelik ibadetten uzaklaşma yönünde kandırılmış ve kışkırtılmış olmalarıdır.

Bu şehirle ilgili kanun nedir?

Öncelikle *Sanedrin*'in, olayın doğru olup olmadığını çok titiz bir şekilde incelemesi gerekir. Eğer duyumun gerçek olduğu anlaşılırsa, şehir halkı idama mahkûm edilir ve bu şehirde bulunan her şey yakılır. Dolaplar, giysiler, arabalar – her şey yakılır.

Tora'mız, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın bu *mitsva*yı, insanların korkmaları ve putperestlik yapmamaları amacıyla emrettiğini belirtmektedir. Hahamlarımız tarihte bu *mitsva*yı uygulamayı gerektiren hiçbir olay yaşanmadığını ve yaşanmayacağını söylerler, zira söz konusu kanunu uygulamak için birçok şartın yerine gelmesi gerekir ve hepsinin gerçekleşme olasılığı yok denecek kadar düşüktür.

Şunu da hatırımızda tutmakta fayda vardır: Eskiden insanların putlara tapmak için çok güçlü bir *yetser ara*ları (kötü eğilimleri) vardı. Sonunda kutsal Hahamlarımız, insanların bu kötü eğilime üstün gelmelerinin çok zor olduğunu gördüklerinden, bu konudaki *yetser ara*yı geçersiz kılmışlardır. Günümüzde putperestliğe yönelik eğilimin neredeyse hiç olmamasının sebebi budur.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Yeşivasında

Abaye'nin hocası Rav Yosef'in vefatının ardından Pumbedita *yeşiva*sı iki yıl boyunca *roş yeşiva*sız kalmıştı. *Yeşiva*nın başına atanabilecek dört aday vardı: Babil'in en büyük hahamlarından Abaye ve Rava ile Erets-Yisrael'deki hahamlardan Rabi Zera ve Rava bar Matna. Aralarında bir karara vardılar: Hangisi karşı bir soruya hiçbir şekilde açık olmayan bir *alaha* söylerse *roş yeşiva* o olacaktı. Ve gerçekten de her biri birer *alaha* söyledi, ama hepsine karşı bir soru bulmayı başardılar. Sadece Abaye'nin söylediği *alaha*ya karşı hiçbir soru bulamadılar. Bunun üzerine Abaye'nin *roş yeşiva* olmasına oy birliğiyle karar verildi. Arkadaşı Rava ona "Nahmani; başla! Çünkü başa geçmene Göklerden karar verildi" dedi.

Gemara, Abaye'nin Tora öğrenimindeki devamlılık ve gayretini şöyle tarif eder: Koen Gadol Eli'nin soyuna mensup bir Koen olmasına rağmen, halkı mübarek kılmak üzere *Duhan*'a (Koenlerin halkı mübarek kılmak üzere çıktıkları yüksek platform) çıkacak vakti yoktu; çünkü sürekli Tora öğreniyordu. *Gemara*'da ayrıca, Abaye'nin "Ben öğrenimimle meşgulüm" dediği de yazılıdır.

Abaye öğrencilerine büyük değer verirdi. Bu konuda *Gemara* (*Şabat* 119b) onun ünlü bir sözüne yer vermektedir: "Öğrencilerim arasında bir *maseheti* bitiren bir genç gördüğüm zaman, tüm öğrencilerim için bir kutlama ve ziyafet günü düzenlerim." İşte Abaye, Tora'ya ve onu öğrenenlere yönelik büyük takdirini bu şekilde ifade etmiş, öğrencilerine Tora öğreniminden duyulan sevinci ve Tora sevgisini bu şekilde aşılamıştır.

Halitsa Mitsvası

Yaprak 10

Daha önce gördüğümüz gibi, Tora, Tanrı korusun, bir adam ardında hiç çocuk bırakmadan öldüyse, *yibum mitsvası*nı uygulamayı emretmiştir. Bu *mitsva* nasıl uygulanır? Ölen adamın kardeşlerinden biri, dul kalan yengesiyle evlenir.

Peki, ya ölen adamın kardeşi, dul yengesiyle evlenmek istemiyorsa ne yapılır? Eğer başka kardeşler varsa, *bet din* onlara "Buyurun; bu önemli *mitsva*yı o zaman siz yerine getirin" der. Ama aralarından hiçbiri bunu istemiyorsa, o zaman "*halitsa*" *mitsva*sı uygulanır.

"*Halitsa*" sözcüğü, bir şeyi bağlı veya takılı olduğu yerden çıkarmak, ayırmak anlamına gelir.

Ölen adamın kardeşi ile dul kalan kadın *bet din*e gelirler. *Bet din* onlara, Tora'nın *yibum* hakkındaki kısmından, okumaları için birkaç pasuk verir. Daha sonra dul kadın, enişte sinin sağ ayağındaki ayakkabıyı çıkarır. Bu işleme *halitsa* adı verilir.

Bu yapılana kadar, dul kadının aile dışından biriyle evlenmesi yasaktır, zira ardında çocuk bırakmadan ölmüş bir adamın eşi için ya *yibum* ya da *halitsa mitsva*sı uygulanmalıdır. Ama artık *halitsa* yaptığına göre, dul kadın artık dilediği bir kişiyle evlenebilir.

Peki, ya *halitsa* işleminden sonra, ölen adamın kardeşlerinden biri "Bir dakika! Ben *yibum* yapmak istiyorum!" derse ne olur? *Gemara* "Artık çok geç!" demektedir. *Halitsa* yapıldıktan sonra *yibum mitsva*sı gerçekleştirilemez.

Kişi Kuyusunun Suyunu Dökmemelidir

Yaprak 11

Gemara'da Hahamlarımızın, insanların başkalarını düşünmesine ne kadar önem verdiklerini öğreniyoruz. Rav Yosef, Rabi'nin adıyla aktararak şöyle demektedir: "Başkalarının ihtiyacı varken, kişi kuyusunun suyunu dökmemelidir." Bu sözlerin anlamı nedir?

"*Mişna Berura*"da (15:3) bu *alaha*ya ilginç bir örnek verilmektedir. Bir Yahudi, *tsitsit* iplerini değiştirmeye karar verir. Neden? Mevcut iplikler geçersiz olduğu için değil; sadece *mitsva*yı güzelleştirmek ve daha kaliteli *tsitsit* iplikleri kullanmak için.

Mişna Berura'nın yazdığına göre büyük Hahamlar, *tsitsit*in sahibinin eski iplikleri kesmemesini, bunun yerine düğümlerini çözerek eski iplikleri sağlam ve eksiksiz bir şekilde çıkarmasını söylemişlerdir! Neden? Çünkü mutlaka bu eski iplikleri, kendilerine *tsitsit* yapmak için kullanmak isteyecek başka Yahudiler de vardır ve böyle bir durumda, başkalarının kullanabileceği bir malzemeyi kullanılamaz hale getirmek uygun değildir.

İşte Rabi'nin sözleriyle kastedilen budur: "Başkalarının ihtiyacı varken, kişi kuyusunun suyunu dökmemelidir" – ihtiyacınız olmayan kullanılabilir durumdaki suyu, eğer başkalarının ihtiyacı varsa, dökmeyin.

Neden? Çünkü bir şey yaptığımız zaman başkalarını da düşünmeli, onlar için neyin iyi olacağını dikkate almalıyız.

İnsanın Bilgeliği, Yüzünü Aydınlatır

Hahamlarımızdan MAASELER

Rabi Yona'nın çok harikulade ve aydınlık bir yüz güzelliği vardı. Cildi kelimenin tam anlamıyla ışık saçıyordu ve onu gören herkes bu nadir ışığın farkına varıyordu. Ülkenin saygın bakanlarından birinin karısı bir keresinde Rabi Yona'yı gördü. Kadın onun parlayan yüzüne bakınca bu ışığın nereden kaynaklandığını bilmek istedi. Rabi Yona'ya "İhtiyar, ihtiyar!" diye seslendi. "Sende mutlaka, yüzünü aydınlatacak kadar büyük bir mutluluğa yol açan şu şeylerden biri var. Ya çok şarap içmeye alışkınsın, ya faizle borç para verip bununla büyük bir servet ediniyorsun, ya da *kaşer* olmayan hayvanlar yetiştiriyorsun, zira bu, insanı zengin eden çok kazançlı bir iş. Lütfen söyle bana, yüzüne bu aydınlığı bu üçünden hangisi veriyor?"

Devamı 25'te

Şomer Petaim A-Şem

Yaprak 12

Allel duasını okurken, "*Şomer Petaim A-Şem, Daloti VeLi Yeoşia* – Naifleri korur *A-Şem*; yoksullaştım ve beni kurtardı" (Teilim 116:6) pasuğunu da söyleriz.

Gelin birlikte pasuğu öğrenip neyi kastettiğini anlamaya çalışalım.

"*Naifleri korur A-Şem*" – Kutsal ve Mübarek Tanrı, saf ve deneyimsiz kişileri korur. Böyle kişiler sıkıntılı bir durumdan nasıl kurtulacaklarını bilemez. Bu nedenle Tanrı onları özellikle korur. "*Yoksullaştım ve beni kurtardı*" – İnsan, kimsenin yardım etmediği fakir ve yoksul biri gibi olduğunda, Kutsal ve Mübarek Tanrı onu kurtarır.

Gemara bu pasuktan, insanın bu dünyada nasıl davranması gerektiğini öğrendiğimizi söylemektedir. İnsan bir köşeye saklanıp hayatı boyunca korkuyla yaşayabilir. "Gemiyle yolculuğa çıkmaktan korkuyorum – ya batarsa"; korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum.

Bu doğru bir tutum değildir. Hahamlarımız, bir kişinin bir şey yapması gerekiyorsa korkmayıp onu yapmasını söylerler, çünkü dünyayı Tanrı yönetmektedir ve herkesi O korumaktadır.

Ama şunu da hatırda tutmak gerekir. İnsan başka seçeneği olmasına rağmen "Nasılsa Tanrı beni korur" diye bile bile tehlikeli ortamlara girmemelidir. Çoğu insan gibi, makul ve normal davranmak gerekir (*Kovets Şiurim Ketubot* 136).

"*Lo Titgodedu*"

Yaprak 13

Bu yaprakta, Tora'nın belirli bir pasukta aynı sözcüklerle birbirinden çok farklı iki şeyi yasakladığını öğreniyoruz. Devarim kitabında (14:1) "*Lo Titgodedu*" diye yazılıdır.

Bu sözlerin basit açıklamasına göre, yakınlarından biri vefat ettiği için büyük üzüntü duyan bir kişinin, bu kederi nedeniyle bedeninde yaralar ve çizikler yapması yasaktır. Eskiden özellikle putperest halklar bu şekilde davranırlardı ve bugüne kadar, kederlerini göstermek için bedenlerini kasten yaralayan halklar mevcuttur. Tora bu nedenle bizleri böyle davranmamamız yönünde uyarmaktadır. Buna göre yukarıdaki yasağı belirtmekte kullanılan "*Leitgoded*" sözcüğü, bahsedilen türden yaralar ve bereler yapmak anlamına gelir.

Hahamlarımız aynı sözcüklerden ikinci bir yasak daha öğrenmişlerdir. Buna göre bir şehirde "*Agudot Agudot*" yapmak (gruplaşmak, hizipleşmek) yasaktır. Bu ne demektir?

Örneğin bir şehirde yaşayan Yahudilerin bir kısmı belirli bir uygulamayı yasak görüp yapmıyorken, diğer kısmı aynı eylemde bir sakınca görmeyebilir. Ama böyle bir durumun olmamasına dikkat etmek gerekir. Gruplaşma yasağının sebebi nedir? *Rişonim* Dönemi otoriteleri bunu şöyle açıklarlar: Dışarıdan biri belirli bir uygulamayı bazılarının yasak, bazılarınınsa serbest saydığını gördüğü zaman, sanki iki tane farklı Tora varmış ve ikisinde farklı şeyler yazılıymış gibi bir izlenime kapılabilir. Bu nedenle bir şehirde kural ve gelenekler herkesçe aynı şekilde uygulanmalıdır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Abaye

Nitelikleri

Gençliğinde Abaye fakir bir yaşam sürmüş, ama buna rağmen oturup Tora ile meşgul olmuştu.

Hahamlarımızın sözlerinden, kibarlık ve tevazuun gereklerinden birinin de Koenlik armağanlarını almamak olduğunu anladığında, bir Koen olarak hakkı olan armağanları almaktan kaçınmaya başladı.

Abaye "İnsan, aklı eksik olmadığı sürece fakir sayılmaz" derdi (*Nedarim* 41a).

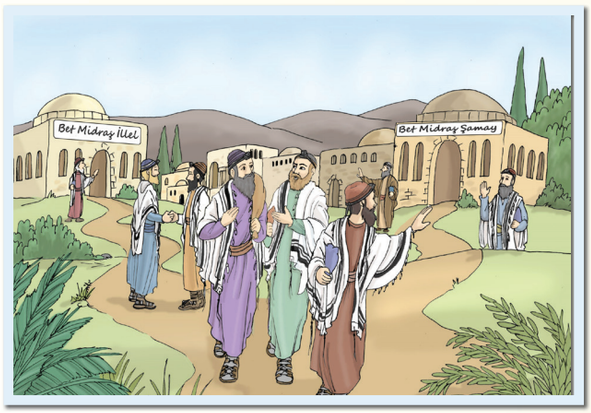
Kendi elinin emeğiyle geçinirdi, ama Pumbedita'daki *yeşiva*nın başkanlığına atandığında *A-Şem* ona bereketini gönderdi ve zenginleşti.

Gemara'da, Abaye'nin *gemilut hasadim* (iyilik ve şefkat eylemleri) konusuna büyük önem verdiği ve *lifnim mişurat adin* (yasanın verdiği hak ve yetkilerde diretmeyerek) davrandığı anlatılmaktadır (bkz. *Gitin* 60b). O kadar ki, kendisini dürüstlüğüyle tanıyan yabancılar da onu onurlandırır ve kendisine güvenirlerdi. Güvenilir biri olarak tanındığından bir keresinde kaybolan eşeğini ona, eşekle ilgili tanımlayıcı işaretler (bkz. I. Kitap, sayfa 186) belirtmemesine rağmen iade etmişlerdi. *Gemara*'da ayrıca, her *Erev Şabat*'ta (Şabat arifesi) Göksel bir Ses çıktığı ve Abaye'ye "*şalom aleha*" (selam sana) dediği anlatılmaktadır.

Bet Şamay ve Bet İllel Arasındaki Görüş Ayrılıkları

Yaprak

14

Birçok kez, Bet Şamay ile Bet İllel'in çeşitli *alaha*lar açısından farklı görüşlerde olduğuna tanık olduk.

Kutsal *Tanna*lar, Şamay A-Zaken ve İllel A-Zaken, II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından yüz yıl kadar önce yaşamışlardı ve her ikisinin de çok sayıda öğrencisi vardı. Öğrencileri arasında *alaha* konusunda birçok görüş ayrılığı (İbranice: *Mahloket*) baş göstermişti. Bunlar "*Mahlokot ŞeBen Bet Şamay U-Vet İllel*", yani Şamay'ın okulu (öğrencileri) ile İllel'in okulu arasındaki görüş ayrılıkları olarak bilinir.

Talmud Bavli ve Talmud Yeruşalmi'de Bet Şamay ile Bet İllel'in görüş ayrılığı içinde olduğu üç yüz kadar *alaha* aktarılmaktadır!

Bu yaprakta, her ne kadar Bet Şamay ve Bet İllel arasında *alaha* konularında çok sayıda anlaşmazlık var idiyse de, iki ekolün mensuplarının birbirlerine sevgi ve dostlukla davrandıklarını, hatta birbirleriyle evlenmekten de kaçınmadıklarını öğreniyoruz.

Gemara'nın anlattığı üzere, Bet Şamay ve Bet İllel birkaç yıl boyunca görüş ayrılıkları yaşamış, sonunda Göksel bir Ses çıkmış ve "Hem bunlar hem de bunlar Yaşayan Tanrı'nın sözleridir ve *alaha* Bet Hillel'e göredir" demiştir.

İnsanın Bilgeliği, Yüzünü Aydınlatır (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Rabi Yona kadının bu sözlerine kızmıştı. Bu olasılıkların hiçbirinin Rabi Yona'ya uygun olmadığını kime sorsanız söylerdi. Rabi Yona bünyesi gereği şarap içemezdi; ve *Seder* gecesinde *mitsva* gereği dört kadeh şarap içtiği zaman da başı Şavuot bayramına kadar ağrırdı! Rabi Yona baş ağrısını biraz olsun dindirmek için başının etrafına sıkıca bir kaşkol bağlamak zorunda kalırdı. Ve faiz? Rabi Yona kesinlikle ve kesinlikle bu konuda günah işlemezdi. Hayvan – hele *kaşer* olmayan hayvan! – yetiştirmekle de hiç ilgilenmemişti, zira tüm zamanını Tora öğrenimine vakfederdi.

Rabi Yona bu kadına ve o sırada yanında bulunan sadık öğrencilerine şöyle cevap verdi: "Yalnızca Tora var bende! Ve Tora'dan öğrenmeye nail olduğum her bir yeni öğretiyle yüzümü aydınlatan, kalbime sevinç veren de sadece Tora'dır. Ne de olsa pasukta '*İnsanın bilgeliği yüzünü aydınlatır*' (Koelet 8:1) diye yazıyor!" (Talmud Yeruşalmi, *Şekalim* 3:2).

SON

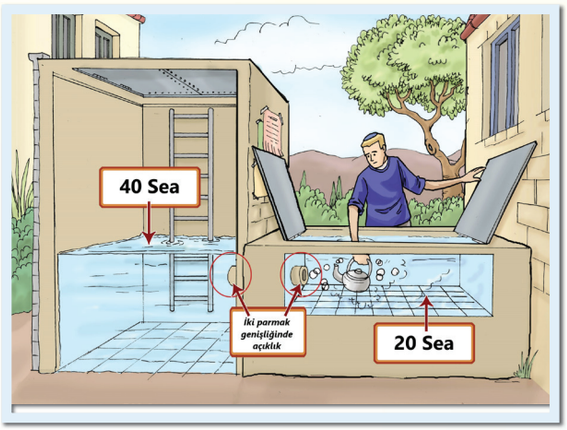
Şoket Yeu

Yaprak

15

Tame olmuş bir kap nasıl arındırılır?

Çok basit. *Mikve*ye daldırılarak. Yahudi olmayanlar tarafından imal edilmiş metal veya camdan kapkacak, tencere, çatal-bıçak vb. de kullanılmadan önce *mikve*ye daldırılmalıdır.

Birkaç kez öğrenmiş olduğumuz üzere, bir *mikve*de "kırk *sea*" su olması gerekir (bkz. II. Kitap, sayfa 49). Eğer bir *mikve*de "kırk *sea*"dan daha az miktarda su varsa, bu *mikve* arındırma işlemini gerçekleştirmez.

Gemara, Yeruşalayim'de "*Şoket Yeu*" (Yeu'nun yalağı/oluğu) adlı bir *mikve* olduğunu anlatmaktadır. Yeruşalayim'in tüm sakinleri kaplarını buraya daldırırlardı.

Şoket Yeu'daki suyun miktarını ölçen biri, orada kırk *sea* olmadığını görürdü, çünkü bu *mikve* küçüktü! Öyleyse kaplarını nasıl olup da buraya daldırıyorlardı?

Gemara, *Şoket Yeu*'nun bitişiğinde normal ölçülerde bir *mikve* daha olduğunu söylemektedir. *Şoket Yeu* ile bu *mikve*nin sularını karıştırmak için ikisi arasında bir delik açılmıştı. Bu şekilde *Şoket Yeu* ile *mikve* birbirine bağlıydı ve dolayısıyla *Şoket Yeu*, *mikve*nin devamı haline geldiğinden, kapları buraya daldırabiliyorlardı.

İki *mikve*nin birbirinin devamı olarak kabul edilebilmesi için aradaki deliğin ne büyüklükte olması gerekir? Eğer deliğin içine iki parmak sokulup kolaylıkla döndürülebiliyorsa, bu delik yeterli sayılır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Abaye

Vefatı

Abaye'nin oğulları, Rav Bevi ve Rav Şimi'ydi. Abaye'nin bir de kızı vardı. Bazılarına göre Rav Aha da Abaye'nin oğluydu.

Abaye 4083 (323) yılından, 4098 (338) yılındaki vefatına kadar on beş sene Pumbedita *yeşiva*sının başında görev yaptı. Vefat ettiğinde altmış yaşındaydı. *Gemara*'da, Abaye'nin, Koen Gadol Eli'nin soyuna mensup olan diğer aile fertlerinden daha uzun bir ömre nail olduğu, çünkü hem Tora'yla hem de *gemilut hasadim* (iyilikseverlik) işleriyle meşgul olduğu vurgulanmaktadır (bu konu için bkz. II. Kitap, sayfa 149).

Gemara ayrıca, Abaye'nin vefat ettiği gün, Dicle Nehri üzerindeki köprünün başında bulunan kubbenin kırıldığını da anlatmaktadır. Bazı kaynaklara göre Abaye, Mehoza kentinde gömülmüştür.

Abaye'nin en büyük öğrencileri arasında Rav Papa ile Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una da yer almaktadır.

Rabi Dosa ben Arkinas Kaç Yıl Yaşadı?

Yaprak

16

Gemara bir olay anlatmaktadır. Neslin en büyük Hahamları olan *Tanna*lar Rabi Yeoşua, Rabi Elazar ben Azarya ve Rabi Akiva, bir *alaha* konusunu tartışmak için Rabi Dosa ben Arkinas'ın evine gitmişlerdi. Rabi Dosa ben Arkinas o dönemde artık çok yaşlıydı ve gözleri görmüyordu. Bu nedenle *bet midraş*a gelmiyordu, çünkü yolda yürümekte de zorlanıyordu.

Hahamlar oradayken Rabi Dosa ben Arkinas onlara, uzun yıllar önce yaşamış olan Peygamber Hagay'ın kararlaştırdığı üç *alaha* öğretti. Bu *alaha*lar, *maaserot* (bkz. I. Kitap, sayfa 80), *yibum* ve Yahudiliği kabul etmek isteyen yabancılar hakkındaydı.

Bazı görüşlere göre Rabi Dosa ben Arkinas bu *alaha*ları Peygamber Hagay'ın ta kendisinden duymuştu! Eğer bu görüş doğruysa, Rabi Dosa ben Arkinas harikulade uzun bir ömre nail olmuş demektir, zira Peygamber Hagay II. Bet-Amikdaş'ın inşa edildiği dönemde yaşamışken, *Gemara*'da anlatılan şimdiki olay ise II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra meydana gelmiştir. Bu durumda Rabi Dosa ben Arkinas dört asrı aşkın bir ömür sürmüş olmalıdır!

On Kabile

Yaprak

17

Kral Şelomo'nun oğlu Kral Rehavam'ın döneminde Yisrael Krallığı ikiye bölünmüştü. Rehavam Yeruşalayim'de Yeuda ve Binyamin kabileleri üzerinde hüküm sürerken, geri kalan on kabilenin başına ise Şomron'da krallığını ilan eden Yarovam geçmişti. Bu bölünmenin sonrasında, Kral David'in soyuna mensup olan ve Yeruşalayim'de hüküm süren krallar "*Malhe Yeuda*" (Yeuda kralları), Şomron'da hüküm sürenler ise "*Malhe Yisrael*" (Yisrael kralları) diye adlandırılmaya başladı.

En son Yisrael Kralı, Oşea ben Ela'ydı. Onun krallık döneminde Asur Kralı Şalmaneser, Erets-Yisrael'e gelerek on kabileyi farklı yerlere sürdü. Erets-Yisrael'de sadece Yeuda, Binyamin ve Levi kabileleri kaldı.

Bir dönem sonra Peygamber Yirmeyau Bene-Yisrael'in sürüldükleri çeşitli yerlere giderek on kabilenin bazı kesimlerini Erets-Yisrael'e geri getirmiştir.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 2:
KETSAD

Şemuel Yarhinaa

Yaprak

18

"*Amoraim*" ünvanını daha önce birçok kez gördük.

"*Amoraim*", *mişna*ların bundan yaklaşık iki bin yıl önce yazıldığı dönemden başlayıp, Talmud Bavli'yi (Babil Talmudu) bundan bin beş yüz yıl kadar önce derlemiş olan Ravina ve Rav Aşe'nin dönemine kadar yaşamış olan Hahamlara verilen genel bir ünvandır.

Bu Hahamlara neden "*Amoraim*" ünvanı verilmiştir? Çünkü *Tannaim*in sözlerini söylüyorlar (İbranice: *omerim*), inceliyorlar ve açıklıyorlardı.

İlk *Amora*lardan biri Şemuel'di. Şemuel'in babası neslin büyüklerinden biriydi ve bir *Tanna* onu, Peygamber Şemuel gibi bir evlada nail olması dileğiyle mübarek kılmıştı. Bu nedenle, doğduğunda babası ona Şemuel adını vermişti (*Midraş Şemuel perek* 10).

Amora Şemuel, Babil'in Neardea şehrinde doğdu ve daha sonraları Erets-Yisrael'e çıktı. Burada, *Mişna*'nın derleyicisi Rabi Yeuda A-Nasi'yi tanımaya nail oldu. Erets-Yisrael'de Tora öğrendikten sonra Neardea'ya geri döndü. Orada kendisini *dayan* (yargıç) olarak atadılar.

O dönemde Şemuel ile arkadaşı Rav, neslin büyükleri olarak tanınıyorlardı.

Şemuel, astronomdu; gökcisimlerinin, güneş, ay ve yıldızların hareketleri konusunda uzmandı. Bu nedenle ona "*yareah*" (Ay) sözcüğünden türeyen "*Yarhinaa*" lakabı takılmıştı. Bu lakap onun, dünyanın uydusu Ay'ın hareketleri konusundaki uzmanlığını yansıtıyordu (Raşi'nin *Baba Metsia* 85b açıklamaları).

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rava

Hayatından Kesitler

Babil'in Mehoza şehrinde *roş yeşiva*ydı. Rava'nın öğrenim tarzı, *Tanna*ların *Mişna*'daki sözlerinin ardındaki niyeti anlama amacıyla *alaha* teatisinde bulunmak ve pratik uygulamadaki kanun ve *alaha*ları belirlemek şeklindeydi. Bu öğrenim tarzına "*Gemara*" adı verilir. Talmud'daki merkezi konular Rava'nın *alaha*ları, kararları ve âdetleri üzerine kuruludur. *Tanna*ların sözleri hakkında arkadaşı Abaye ile gerçekleştirdiği analizler "*Avayot DeAbaye VeRava*" adıyla anılır (bkz. sayfa 36 ve 38'de *Avayot DeAbaye VeRava*).

Mehoza kentinde doğmuştur. Babası, *Amora*lar Rav Şeşet ve Rav Nahman'ın öğrencilerinden Rav Yosef bar Hama'dır. *Gemara*'da Rava'nın, Pumbedita *yeşiva*sı başkanlarından *Amora* Rav Yeuda'nın öldüğü gün doğduğu belirtilmektedir.

Talmud Yeruşalmi'de Rava'nın ismi "Rav Aba" olarak geçer. Talmud Bavli'de ise sadece "Rava" olarak anılır. İsimleri yine "Rava" olan, ama yanında başka bir sıfatla birlikte anılan diğer çok sayıdaki *Amora*dan farklı olarak, Rava'nın adı hiçbir ekleme yapılmadan kullanılır.

Rava, Rav Hisda'nın damadıydı ve bu durumu büyük bir ayrıcalık olarak görürdü. "Rav Hisda'nın kızı" ile evlenmeye nail olmuş olmaktan dolayı duyduğu mutluluğu birçok kez dile getirirdi.

Aynı Dünyada Olmayan Kardeşin Eşi

Yaprak

19

Şimdi *yibum alaha*larında önemli bir kuralı öğreneceğiz.

Öğrendiğimiz gibi, *yibum mitsva*sı doğrultusunda, bir erkek, çocuksuz ölürse, kardeşlerinden biri onun dul eşiyle evlenir.

Gemara'da, *yibum mitsva*sının yalnızca, "kardeşi ölmeden önce onunla aynı dünyada olan" bir kardeşi bağladığını öğreniyoruz. Örneğin diyelim ki Reuven diye bir adam var. Reuven on yaşındayken bir kardeşi doğuyor ve adını Şimon koyuyorlar. Reuven büyür, evlenir ve çocuksuz olarak ölürse, Şimon *yibum mitsva*sını yerine getirmek üzere Reuven'in dul eşiyle evlenir.

Ama eğer Şimon, Reuven öldükten sonra doğduysa, Şimon Reuven'in dul eşiyle *yibum mitsva*sını yapmaz.

Bu durum "aynı dünyada olmayan kardeşin eşi" olarak adlandırılır. "Eş" ile kastedilen, tabii ki ölen kişinin dul karısıdır. "Aynı dünyada olmayan" sözleri de, bu iki kardeşin, bu dünyadaki yaşam sürelerinin hiç çakışmadığını belirtir, zira küçük kardeş ağabeyi öldükten sonra doğmuştur.

Koenlerin Kutsiyet Kaynaklı Yasakları

Yaprak

20

Kutsal Tora'mız, sadece Koenler için verilmiş bazı *mitsva*lar emretmiştir.

Örneğin bir ölü nedeniyle *tame* olma yasağı sadece Koenler için geçerlidir. Ama Koen olmayan bir kişi bu konuda serbesttir. Tarım ürünlerinden Koenler için ayrılan *teruma* payları sadece Koenler tarafından yenebilir. Koen olmayan veya bir Koen'e bağlı olmayan kişinin bunu yemesi yasaktır.

Tora ayrıca, Koenlerin belli başlı kategorilerdeki kadınlarla evlenmesinin de yasak olduğunu belirtmektedir. Bu kategorilerden birindeki bir kadınla evlenmek başka herkes için serbest olsa bile, Koenler için yasaktır. Örneğin bir Koen, boşanmış bir kadınla (İbranice: *geruşa*) evlenemez. Bir Koen Gadol'un, dul [yani kocası ölmüş] bir kadınla (İbranice: *almana*) evlenmesi yasaktır. (Ama normal bir Koen bir *almana* ile evlenebilir.)

Bu yaprakta özellikle Koenleri bağlayan yasakların "*isure* ***keduşa***", yani "kutsiyetten kaynaklanan yasaklar" olarak adlandırıldığını öğreniyoruz.

Neden? Çünkü Tora Koenlere özgü yasakları yazarken "*Tanrı için* ***kutsal*** *olmalıdırlar*" (Vayikra 21:6) demektedir.

Hatırda tutulması gereken bir başka nokta da Koenleri "kutsal tutmak" gerektiğidir (bkz. Vayikra 21:8). Başka bir deyişle Koenleri, kutsiyetleri nedeniyle onurlandırmak gerekir, çünkü onlar Bet-Amikdaş'taki ibadet görevini yapmak için seçilmişlerdir. Bu kural nedeniyle, örneğin, *peraşa* okunurken Tora'ya ilk olarak bir Koen kaldırılır.

Bereketli Yağmurlar ve Parıldayan Güneş

Hahamlarımızdan MAASELER

Bayram için Yeruşalayim'e çıkanları (İbranice: *ole a-regel*) kuru bir hava ve tek damla nem bile olmayan çorak bir toprak karşılamıştı. Yeruşalayim çok ağır bir kuraklık yaşıyordu. Yeruşalayim'in hahamlarından Nakdimon ben Guryon, Yeruşalayim'e çıkıp Bet-Amikdaş'ta Tanrı'nın huzurunda görünme *mitsva*sını yerine getirme uğruna dünyanın dört bir ucundan gelen kıymetli Yahudilerin sıkıntılarını görmeye dayanamıyordu; onlar için hiç su yoktu.

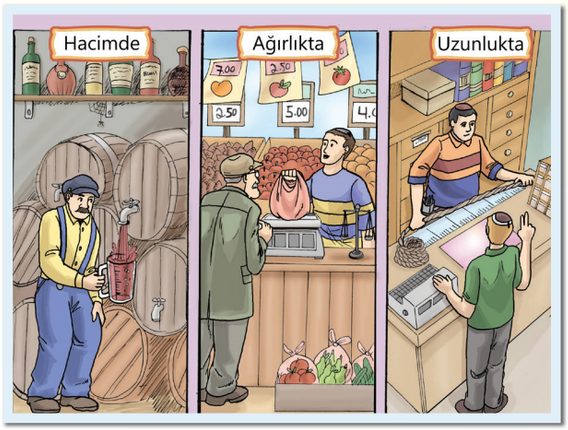
Nakdimon, o bölgede oturan zengin Romalı asillerden birine başvurarak, Yahudiler için kendisine, sahip olduğu on iki su sarnıcını ödünç vermesini istedi. Belirli bir tarihte bu sarnıçları taze suyla dolu bir halde geri vereceğine dair söz verdi.

Devamı 31'de

Ölçülerin Cezası Ağırdır

Yaprak

21

Bu yaprakta ticarette hile yapma yasağını öğreniyoruz.

Tora'da "*Ölçümde hile yapmayın – uzunlukta, ağırlıkta ve hacimde*" (Vayikra 19:35) diye yazılıdır.

Pasuğun açıklaması şöyledir: "***Ölçümde hile yapmayın***" – herhangi bir şey sattığınız zaman, karşınızdaki kişiye hak ettiğinden daha azını vermek üzere hile ve haksızlık yapmayın. Ne şekilde? **"*Uzunlukta*"** – uzunluk ölçüsüne göre satılan bir şey söz konusuysa, örneğin metreyle kumaş satıyorsanız, onu tamı tamına ölçün. "***Ağırlıkta***" – tartılarak satılan bir şeyin tam olarak istenen ve karşılığı ödenen ağırlıkta olduğundan emin olun. "***Ve hacimde***" – "*hacim*" için kullanılan İbranice sözcük "*mesura*"dır. Bu, eskiden belli bir hacmi ölçme amacıyla kullanılan bir kaptı. Böyle bir ölçüm yapıldığı zaman da tam olması için çok özen göstermek gerekir.

Mesura bir zamanlar çok yaygın olarak kullanılan bir kaptı. Örneğin kıyısına kadar belirli bir hacmi içerecek büyüklükte bir kap hazırlanır ve dükkâna bir müşteri gelip mal almak istediğinde ölçüm bu kapla yapılırdı.

Gemara, bu konuda günah işlemiş bir kişinin tam bir *teşuva* yapmasının mümkün olmadığını belirtmektedir, zira bunun için, aldatmış olduğu herkese paralarını iade etmesi gerekir. Oysa uzun bir süre boyunca kimleri aldattığını hatırlaması çok zor olacaktır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rava

Hocaları

Rava, Tora'yı kendi neslindeki çok sayıda *Amora*dan öğrenmiş ve her birinin kendi yaklaşımını anlayabilmek için onlara her konuda hizmet etmiştir. Gençliğinde Abaye ile birlikte, başlıca hocaları olan Raba'nın yanında Tora öğrenmiştir. Benzer şekilde, Raba'nın vefatından sonra Pumbedita *yeşiva*sının başına geçmiş olan Rav Yosef'ten de Tora öğrenmiştir. Diğer hocaları arasında Rav Nahman bar Yaakov ve Rav Una vardır.

Çok sayıda hocaya sahip olması, Tora'yı tek bir hahamdan öğrenen kişinin hiçbir zaman bereket işareti göremeyeceği görüşünde olan hocası Rav Hisda'nın yaklaşımının bir sonucuydu.

Gemara'da Rava'nın, etrafındaki her şeyi göz ardı ederek Tora öğrenimine vakfettiği müthiş gayret bir örnekle anlatılmaktadır. Bir keresinde Rava, Tora öğrenimine o kadar derinlemesine dalmıştı ki, üzerlerine oturmuş ve bedeninin ağırlığıyla ezmekte olduğu parmaklarının acısını ve onlardan sızan kanı fark bile etmemişti.

Rava'nın büyüklüğü ve Tora'ya olan sevgisi, akranlarına olan saygısı ile de ifade bulmuştur. Akranı olan diğer hahamların sözlerine değer verir, onları önemser, onur ve takdir ifadeleriyle överdi. Rabi Zera ve Rabi Hiya bar Avin'i "*ari şebahavura*" (grubun aslanı), Rav Aha bar Rav Una'yı da "*gavra raba*" (büyük adam) diye adlandırırdı.

"Yakınlar Şahitlik Konusunda Geçersizdir"

Yaprak 22

Bu yazımızda iki ilginç konuya değineceğiz.

Ne dersiniz? Moşe Rabenu ile Aaron A-Koen, bir kişinin birine para borçlu olduğuna dair tanıklık etmek üzere *bet din*e geldikleri takdirde, ikisinin tanıklık ifadesi kabul edilir miydi? Şüphesiz evet, öyle değil mi?! Ne de olsa Moşe Rabenu ile Aaron A-Koen'in sadece ve sadece gerçeği söyleyeceklerine şüphe yoktur!

Ne var ki kutsal Tora'mız, iki kardeşin birlikte tanıklık edemeyeceklerine hükmetmiştir. Bu *alaha* "*kerovim pesulim le-edut*" (yakınlar şahitlik konusunda geçersizdir) sözleriyle bilinir. Buna göre, birbirinin yakını olan iki kişi, örneğin iki kardeş, birlikte tanıklık ifadesi veremez.

***Alaha* Kâğıdı:** *Gemara*'da ayrıca, Rav İllel'in, üzerinde çeşitli *alaha*ların yazılı olduğu bir kâğıt gördüğünü anlatmaktadır. İnsanlar bu *alaha*ların büyük hahamlardan biri tarafından yazılmış olduğunu söylemişlerdi.

Ama sonuçta bu kâğıda güvenmemişlerdir. Neden? Çünkü *alaha* kararı verebilmek için her şeyin, hiçbir şüpheye yer bırakmaksızın apaçık olması gerekir. Kâğıdın üzerinde o büyük hahamın imzası olmadığı için, bu *alaha*ları gerçekten onun yazdığından tamamen emin olmak mümkün değildi. Bu nedenle kâğıtta yazılanlar dikkate alınmamıştır.

Kiduşin

Yaprak 23

Bu yazımızda *Kiduşin* hakkında bilgi alacağız. Hangimiz bir düğüne gitmemiştir ki? Hepimiz mutlaka bir kere bir düğünde bulunmuşuzdur. Damat geline bir yüzük verir ve bu şekilde gelin de damat için *mekudeşet*, "kutsal, özel" hale gelir. Bu nedenle evlilik prosedürüne "*Kiduşin*" adı verilir. *Mazal Tov*!

"*Şulhan Aruh*"ta, geleneğin *Kiduşin*'i bir yüzükle gerçekleştirme şeklinde olduğu, ama *Kiduşin*'i mutlaka yüzükle yapmanın bir **yükümlülük** olmadığı belirtilmektedir. Damat geline bir şişe şarap veya parasal değeri olan diğer herhangi bir şey verse de, evlilik gerçekleşmiş olabilir.

Masehet Kiduşin'i öğreneceğimiz zaman, *Kiduşin*'in, damadın geline yazdığı ve onunla evlenmekte olduğunu belirten yazılı bir belge (İbranice: *şetar*) ile de yapılabildiğini göreceğiz. Gelin bu belgeyi kabul ettiği zaman damat için *mekudeşet* olur.

Tora'nın verilişinden önce *Kiduşin* bir gereklilik değildi. Ama kutsal Tora'mız, Yahudilerin kutsal insanlar olmalarını istemiş ve *Kiduşin* yoluyla evlenmelerini emretmiştir.

Düğün sırasında da bu şekilde dua edilir: "Halkı Yisrael'i *hupa* ve *kiduşin* yoluyla kutsal kılan Sen, *A-Şem*, Mübareksin." Kutsal ve Mübarek Tanrı, Yisrael halkını *hupa* (evlilik tentesi) ve *Kiduşin* ile kutsal kılar.

Bereketli Yağmurlar ve Parıldayan Güneş (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"Anlaştığımız tarihe kadar yağmur yağmazsa sana on iki *kikar* gümüş ödeyeceğim" diye vaatte bulundu Nakdimon, Romalı adama. Anlaşma yapıldı. Yahudiler sarnıçlardaki suları kana kana içtiler ve herkes, sarnıçların belirtilen tarihe kadar yeniden suyla dolmasını ümitle beklemeye koyuldu.

Aradan günler geçti, ama gökyüzü hâlâ bulutsuzdu. Nakdimon'un borcunu ödemeyi taahhüt ettiği gün geldi çattı, ama hâlâ ortada yağmur yoktu. Sabahın erken saatlerinde Romalı adamın ulakları çıka geldiler ve Nakdimon'un kapısını çaldılar: "Bizi Romalı asil gönderdi" dediler Nakdimon'a; "Ya suyu ver, ya da gümüşü!"

Devamı 35'te

En Mikra Yotse Mide Peşuto

Yaprak 24

"*En mikra yotse mide peşuto.*" Bu kuralı şimdiki yaprakta öğreniyoruz.

Gelin öncelikle bu sözlerin anlamlarını açıklayalım: "Bir pasuk, basit anlamından ayrılmaz." Bununla kastedilen nedir?

Hepimizin bildiği gibi Hahamlarımız, pasuklar üzerinde yapılan açıklamalar (*deraşa*) yoluyla çok sayıda *alaha* ve kanun öğrenmişlerdir. Örneğin bazen bir pasukta fazladan bir harfin varlığı bile Hahamlarımızın o harften *alaha* ve kanunlar öğrenmelerine temel sağlamıştır.

Bazen, bir pasuğu okuyan bir kişi orada belli bir konudan bahsedildiğini görürken, aynı pasuktan bir *alaha* türeten bir *deraşa* tamamen farklı bir konuda olabilir. İşte yukarıdaki kural tam da böyle bir durumdan bahsetmektedir. "Bir pasuk, basit anlamından ayrılmaz." Başka bir deyişle, evet; pasuktan, farklı bir konuyla ilgili bir *alaha* türetiyoruz. Ama pasuğun, basit anlamına göre doğrudan bahsettiği kuralda da bir değişiklik oluyor değildir. *Deraşa*, pasuğun basit anlamını geçersiz kılmaz.

"Bir pasuk, basit anlamından ayrılmaz." *Deraşa*nın temel aldığı pasuk asıl anlamıyla da kalır ve ondan sadece *deraşa*yla türetilen kural değil, basit düzeyde söylediği kural da öğrenilir.

Atarat Nedarim

Yaprak 25

Bu yaprakta *Atarat Nedarim* (*neder*lerin çözülmesi) konusunu öğreniyoruz.

Öncelikle "*neder*" teriminin ne anlama geldiğini anlayalım.

Tora insana, kendisine çeşitli şeyleri sadece konuşma yoluyla yasaklama olanağı vermiştir. Örneğin eğer Reuven "Kendime bu ekmeği, sanki *ekdeş*miş (Bet-Amikdaş'a ait bir malmış) gibi yasaklıyorum" derse, Reuven'in o ekmeği yemesi yasaktır.

Şunu bilmek önemlidir ki, Hahamlarımız *neder*lerden kaçınmayı tercih etmek gerektiğini belirtmişlerdir. Çünkü insanın, hataya düşerek, yapmış olduğu *neder*i ihlal etmesi ve böylece bir yasağı çiğnemesi riski vardır. Mutlaka dikkatinizi çekmiştir; birçok kişi herhangi bir şeyi yapacağını veya yapmayacağını söylemeden önce "*beli neder*" (*neder* sayılmasın) der. Örneğin kişi, "bugün filanca şeyi yapacağım" dediği zaman, bunun bir *neder* sayılmaması için, öncesinde "*beli neder*" demeye özen göstermelidir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Mehoza'daki *Yeşiva*sı

Rava, Mehoza şehrinde faaliyet göstermiş ve Tora'yı kalabalık kitlelere burada yaymıştır.

Gemara'da Bar Edya diye birinden bahsedilir. Bar Edya bir rüya yorumcusuydu. Rava'ya, Abaye'nin vefatından sonra *yeşiva*nın yönetiminin kendisine devredileceği kehanetinde bulunmuş ve bu kehanet gerçekleşmişti. Abaye büyük *yeşiva*nın başında on beş yıl görev yapmış ve 4098 (338) yılındaki vefatından sonra Pumbedita'daki *yeşiva*, Rava'nın yaşadığı Mehoza şehrine geçmişti.

Tora'nın öğrenilmesi ve halka yayılması Rava için her şeyin üstündeydi; hatta duadan bile daha yüksek öneme sahipti (*Şabat* 10a). Gerçekten de Rava, Tora geleneğini devam ettiren çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir.

En önemli öğrencileri arasında Rav Papa, Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una, Rav Kaana ve Rav Meşarşiya sayılabilir. Rava *talmid haham*lara çok büyük bir sevgi duyardı. Hatta bir keresinde "Bir *Sefer Tora*'nın önünde kalkan, ama Tora alanında büyük bir adamın önünde ayağa kalkmayan kişiler ne kadar da aptal!" demişti; zira *talmid haham*lar Tora'yı doğru ve gerçek şekliyle açıklamaktadırlar.

Rava

Kutsal Tora'mız, belli başlı durumlarda bir *neder*in bağlayıcılığının çözülebileceğini öğretmektedir. Örneğin eğer bir kişi, kek yiyerek idare edebileceği düşüncesiyle bundan böyle ekmek yemeyeceğine dair bir *neder*de bulunduysa ve sonunda kek bulamadıysa bir hahama gidebilir. Bu haham konuyu inceleyecek ve adamın *neder*de bulunduğu zaman daha sonra hiç kek bulamayacağını bilmediği gerekçesiyle *neder*in bağlayıcılığının çözülebileceğine karar verebilecektir.

Bu karar sonrasında üç kişi bu adama "*mutar leha*, *mutar leha*, *mutar leha*" (senin için çözüldü, senin için çözüldü, senin için çözüldü) der ve böylece *neder*, bağlayıcılığını yitirir. Bu işleme "*Atarat Nedarim*", yani "*neder*lerin [bağlayıcılığının] çözülmesi" adı verilir.

Rav'ın Hayatı

Yaprak

26

Yaprak 18'de *Amora* Şemuel hakkında bilgi almıştık. Şimdi ise arkadaşı Rav'a değineceğiz.

Rav'ın asıl adı "Aba" idi ve Kral David'in hanedanına mensuptu. *Gemara*'da Rav'ın kendi neslinin en uzun boylu kişisi olduğu ve bu nedenle "*Aba Ariha*" (uzun Aba) diye adlandırıldığı anlatılmaktadır.

Rav çocukken, amcası Rabi Hiya ile Erets-Yisrael'e çıkmış ve *Mişna*'nın derleyici Rabi Yeuda A-Nasi'nin *yeşiva*sında Tora öğrenmeye nail olarak onun en önemli öğrencilerinden biri haline gelmişti.

O günler hakkında Rabi Yohanan şunları anlatır: "Rabi Yeuda A-Nasi öğrencilerin önünde, Rav da öğrencilerin en ön sırasında otururdu. İkisi aralarında, benim anlamayı başaramadığım çok derin Tora konularını konuşurlardı."

Yıllar sonra Rav, Babil'e geri döndü ve orada Sura *yeşiva*sını kurdu. Bu *yeşiva*da bin iki yüzü aşkın öğrenci öğrenim görüyordu! (*Ketubot* 106a). Yılda iki kez *yeşiva*ya yeni öğrenciler de katılırdı – Adar ayında ve Elul ayında.

Sura *yeşiva*sı, *Geonim* Dönemi'nin sonuna dek, sekiz yüz yıl kadar ayakta kalmıştır!

MASEHET YEVAMOT
PEREK 3:
ARBAA AHİN

Rav ve Şemuel Arasındaki Görüş Ayrılıkları

Yaprak
27

Rav ve Şemuel Babil'de yaşayan Yahudilere liderlik etmekteyken, aynı dönemde Erets-Yisrael'de yaşayan Yahudilerin başında ise Rabi Yohanan ile Reş Lakiş vardı.

Talmud'da Rav ile Şemuel arasındaki birçok görüş ayrılığına yer verilmektedir. Peki, *alaha* kime göredir?

Gemara bu konuda bir kural olduğunu söylemektedir: "*İsur ve-eter*" (yasaklar ve serbestiler) kanunlarındaki tüm görüş ayrılıklarında *alaha* Rav'a göreyken, "*dine mamonot*" (parasal kanunlar) alanındaki tüm görüş ayrılıklarında *alaha* Şemuel'e göredir.

İsur ve-eter kanunları nelerdir? Örneğin *yibum alaha*larını ele alalım. Bu *alaha*lar bağlamında görüş ayrılığı, bir şeyi yapmanın **yasak** mı, yoksa **serbest** mi olduğu konusundadır. Bu nedenle bu *alaha*lar "*isur ve-eter*" sınıfındadır. Benzer şekilde, *kaşerut*, *şehita* (hayvan kesimi) gibi kanunlarda da görüş ayrılıkları bir şeyi yemenin yasak mı yoksa serbest mi olduğu konusundadır.

Dine mamonot ise paraya dair kanunlardır. Acaba filanca kişi belirli bir durumda kanuna göre para ödmekle yükümlü müdür, yoksa bundan muaf mıdır? Görüş ayrılıkları bu konulardadır.

Rav, dualarımızdan bazılarının metnini oluşturmuştur. Örneğin Roş Aşana'daki *Malhuyot*, *Zihronot* ve *Şofarot* duaları onun eseridir (bkz. II. Kitap, sayfa 158). Roş Hodeş ilanı için söylenen duanın bir kısmını da Rav oluşturmuştur. Ayrıca Şemuel ile Rav, Şabat çıkışına rastlayan bir *Yom Tov*'un *Arvit amida*sı içindeki *Vatodienu* parçasını da birlikte kompoze etmişlerdir.

Rav, 4007 (247) yılında vefat etmiştir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rava

Vefatı ve Oğulları

Rava'nın büyük Tora adamları olan oğulları olmuştur. İlk oğlu Rav Yosef'tir ve onun babasına sorduğu bazı *alaha* soruları kaydedilmiştir. İkinci oğlu ise Rav Meşarşiya'dır. Rava, iki oğlunun tıpkı Rabi Yohanan gibi, *terefot* (hayvanlarda ölümcül yaralar) *alaha*ları üzerinde büyük birer uzman olduğunu söylemiştir (*Hulin* 28a, 50a).

Rava, kendisini "Tüm şehrin *roş yeşiva*sı olman, Tanrı'nın isteği olsun" sözleriyle mübarek kılmış olan hocası Rav Yosef'in bu *berahas*ı sayesinde Mehoza'daki büyük *yeşiva*nın başına geçmiştir. Rava, Mehoza *yeşiva*sının başında on dört yıl kalmış ve yetmiş yılı aşkın bir ömür sürmüştür.

Rava'nın vefatının ardından *yeşiva*sı bölünmüş ve öğrencilerinin çoğunluğu onun başlıca öğrencisi olan Rav Papa'nın Naraş şehrindeki *yeşiva*sına geçmiştir. Diğer öğrencileri ise Rav Nahman bar Yitshak'ın Pumbedita'daki *yeşiva*sına geçmişlerdir.

Efşar Letsamtsem

Yaprak 28

Gemara'da *Tanna*lar arasında "*efşar letsamtsem*" konusundaki görüş ayrılığına yer verilmektedir.

Bu görüş ayrılığının konusu nedir? Şu örneğe bir göz atalım:

Dikkat edin. Bir ineğin ikiz yavruları olur. Mandıracı çok heyecanlanmıştır, çünkü bu inek ilk kez doğum yapmıştır ve şimdi, *behor* yavrusu *korban* olacak, kendisi de böylece *Behor-korban*ı *mitsva*sını yerine getirme şansına erişecektir.

Ama bu noktada kendisine sorarlar: "Bir dakika, ikiz yavrulardan hangisi önce doğdu? *Behor* hangisi?" Mandıracı cevap verir: "Hiçbiri ilk doğmadı! İkisi birlikte doğdu ve bu nedenle her ikisi de "*behor*"! İki *mitsva* birden yerine getireceğim!"

*Tanna*lar bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir.

Bazılarına göre "*efşar letsamtsem*". Yani "birbirine bitiştirmek mümkündür". Başka bir deyişle, insanlar iki şeyin birbirine tamamen bitişik zamanlarda, yani aynı anda meydana geldiğini görüp ayırt edebilirler.

Başkaları ise "*i efşar letsamtsem*" demektedirler; "birbirine bitiştirmek mümkün değildir". Yani insan iki şeyin **tam olarak** aynı anda meydana geldiğini görme kabiliyetine sahip değildir.

Afarat Nedarim

Yaprak 29

Yukarıda *Atarat Nedarim* konusunu görmüştük. Şimdi ise *Afarat Nedarim*'e değineceğiz.

Matot *peraşa*sında Tora, bir babanın, küçük kızının dile getirdiği *neder*leri geçersiz kılma yetkisine sahip olduğunu söylemektedir.

Diyelim ki on iki yaşında bir kız, bundan böyle öğle yemeğinde tavuk yemek istemediğine karar veriyor. Kız gidip "Dünyadaki tüm tavukların benim için yasak olması üzerine *neder*de bulunuyorum" diyor. Kız bundan böyle tavuk yemeye hiç ihtiyacı olmadığını düşünmektedir… Kendisine tavuk verildiğinde her zaman "Kusura bakmayın! *Neder*de bulundum. Yapacak bir şey yok" diyecektir.

Ama Tora, kızın babasının bu *neder*i geçersiz kılabileceğini belirtmektedir. Eğer babası bu *neder*i duyduğu zaman "*mufar lah*" (*neder*in geçersizdir) derse, *neder* iptal olur.

Ancak… babanın bunun için çok uzun zaman beklememesi gerekir. Eğer, diyelim ki, *neder*i Salı günü duyduysa ve *neder*i iptal edip etmeme konusunu biraz düşünmeye karar verip aradan ancak bir hafta sonra geçince "*neder*i geçersiz kılmak istiyorum" derse artık çok geçtir. Bir baba, kızının *neder*ini ancak duyduğu gün içinde geçersiz kılabilir.

Bir baba, kızının *neder*lerini hangi yaşa kadar iptal edebilir? Kızı on iki buçuk yaşını doldurmuncaya kadar.

Bereketli Yağmurlar ve Parıldayan Güneş (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"Daha günün bitmesine çok var" diye cevap verdi onlara Nakdimon. "Borcu ödemem için günün sonuna kadar vaktim var!"

Aradan birkaç saat daha geçti. Tüm gözler bereketli yağmurları ümitle beklercesine gökyüzüne dikilmişti. Ve işte, Romalı adamın ulakları tekrar geldiler. "Efendinize söyleyin; henüz öğle vakti. Güneş batana kadar zamanım var!" dedi Nakdimon. Romalı adam Nakdimon'un sözlerini duyunca kahkahalarla gülmeye ve alay etmeye başladı: "Koca bir yıl kurak geçti. Tam da şimdi, geriye kalan birkaç saatte mi sağanakların yağacağını düşünüyor bu Yahudiler?!" Dudaklarında tebessümle, cebine girecek büyük miktardaki parayı beklemeye başladı…

Devamı 37'de

"*Hazaka*" – Betsalel Kapları *Mikve*ye Daldırıyor

Yaprak

30

Bu yaprakta "*hazaka*" olarak bilinen bir kavramı öğreniyoruz.

Öncelikle "*hazaka*" sözcüğünün ne anlama geldiğini açıklayalım. "*Hazaka*" sözcüğü "kapma, tutma" anlamına gelir. Örneğin bir kişi bir tarlayı sürüyorsa, onu "tutmakta", yani onun üzerindeki iyelik hakkını ortaya koyan bir eylem yapmaktadır. Genel olarak "*hazaka*" ile kastedilen, önceden doğru olduğu bilinen bir durumun, bir değişiklik olduğu açıkça anlaşılmadığı sürece aynı şekilde devam ettiği yönünde bir kabuldür.

Hazaka kavramının birçok farklı türü vardır. Bunlardan birini bu yazımızda, bir diğerini de sıradaki yazımızda ele alacağız.

Daha önce de gördüğümüz gibi bir *mikve*nin, arındırma işlemini yapabilmesi için içinde en az kırk *sea* (yaklaşık 750 lt.) su olması gerekir. Betsalel *tame* olmuş birkaç kabı *mikve*ye daldırmaya gitmişti. O gün orada kaplarını *mikve*ye daldırmaya gelen çok kişi vardı. Aradan iki saat geçtikten sonra kaplarını *mikve*ye daldıran Betsalel oranın denetim görevlisinin "Kapları daldırmayı bırakın! Şimdi suyu ölçtüm. İçeride kırk *sea* su yok!" diye seslendiğini duydu.

Betsalel şimdi ne yapmalıdır? Acaba kapları hâlâ *tame* midir?

İşte Tora, "*hazaka*" kanununu tam da böyle bir durum için öngörmüştür. Eğer bir süre önce *mikve*de kırk *sea* su bulunduğu biliniyorsa, "*hazaka*" prensibi doğrultusunda, *mikve*de kırk *sea* su olmadığı keşfedilene kadar kırk *sea* suyun var olmaya devam ettiği kabul edilir. Bu nedenle, suyun eksik olduğu açıkça belirlenene kadar oraya daldırılmış olan kapların hepsi *tuma* durumundan çıkmış, *taor* (saf) olmuştur.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Avayot DeAbaye VeRava

Abaye ve Rava

Pumbedita ve Mehoza *yeşiva*larının başkanları olan iki *Amora*, Abaye ve Rava, gençliklerinde birlikte *Amora* Raba'nın yanında öğrenim görmüş, Raba da onların gelecekte neslin liderleri konumuna geleceğine tanıklık etmişti. İki arkadaşın liderlik kabiliyeti henüz gençlik dönemlerinde aşikârdı ve gerçekten de Abaye ve Rava, bugün bildiğimiz şekliyle Talmud Bavli'nin temelini atanlar arasında önemli bir yere sahiptir.

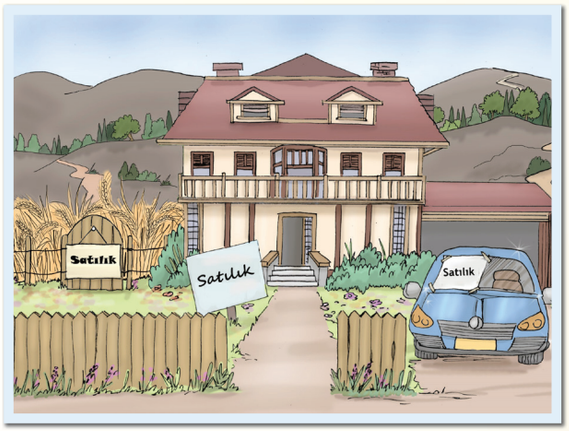
Tannaim Dönemi'nin sonunda Hahamlar, Sözlü Tora'nın (*Tora ŞeBeal Pe*), unutulmaması için yazıya geçirilmesi gerektiğine karar vermişlerdi. O dönemde Rabi Yeuda A-Nasi, Sinay Dağı'ndan beri Moşe ile başlayarak nesilden nesile sözlü olarak aktarıla gelmiş *alaha*ları içeren *mişna*ları Altı Fasıl (*Şişa Sedarim*) halinde toplayarak *Mişna* kitabını oluşturmuştu. Ancak bunun dışında hâlâ sözlü nitelikte kalan birçok öğreti vardı. Çok sayıda *alaha*nın yanında, *Amora*lar arasındaki "*şakla ve-tarya*" olarak bilinen *alaha* tartışmaları ve analizi, pratik uygulamadaki *alaha*nın nasıl belirleneceği konusunda önem taşımaktaydı. Aynı şekilde, *Amora*ların, çoğunlukla *mişna*lar hakkındaki doğru anlayışı yansıtan öğretileri ile her nesilde belirlenen yeni *alaha*lar da vardı. İşte tüm bunlar hâlâ öğretmenden öğrenciye sözlü olarak aktarılmaktaydı. Bu *alaha*lar ve öğretiler sayıca fazla ve çok çeşitli hale gelince, *alaha*nın doğru bir şekilde belirlenmesine dair hassas geleneğin sonraki nesillere aktarılmasını garanti altına alma adına, *mişna*lar hakkında söylenmiş olan tüm *alaha* ve açıklamaların topluca düzenlenmesine yönelik büyük bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır (devamı sayfa 39'da).

"*Hazaka*" – Ticarete Atılan Akılsız

Yaprak

31

Bu yazımızda bir başka "*hazaka*" örneğini ele alacağız.

Bundan çok uzun zaman önce, "*Bar Şatya*" adında bir Yahudi yaşardı. Malı, mülkü, evleri, tarlaları ve toprakları; ama bir de sorunu vardı – bazen delice davrandığı zamanları olurdu. Zaten ismi "*Bar Şatya*" da, "akılsız adam" anlamına geliyordu.

Bir gün *Bar Şatya* mallarının, evlerinin, tarla ve topraklarının **hepsini** satmaya karar verdi. Hepsini. Sonra da bir tartışma uyandı. *Bet din*e iki tanık geldi ve "*Bar Şatya* bu alışverişi deliyken yaptı ve bu nedenle işlem geçersiz olmalı. Zira akılsız bir kişi satış işlemi yapamaz" dedi. Onlara karşı başka iki tanık gelerek "Bu doğru değil!" dediler. "O sırada *Bar Şatya*'nın aklı başındaydı ve bu nedenle mallarını satma yetkinliğine sahipti."

Birbirine ters ifadeler veren tanıklar olduğu zaman, hiçbirinin sözü kabul edilmez. Şimdi ne yapılacaktır?

Rav Aşe şöyle demiştir: "*Hazaka.*" Belirsizlik ortaya çıkana kadar söz konusu mallar kimin elindeydi? *Bar Şatya*'nın! Dolayısıyla aynı durum devam edecek, mallar onun elinde kalacaktır.

Bereketli Yağmurlar ve Parıldayan Güneş (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Ona karşılık, Nakdimon tüm kalbiyle bir mucize olmasını bekliyordu. *Talit*ine sarınarak Bet-Amikdaş'a gitti ve Evrenin Yaratıcısı'nın huzurunda kalbinin derinliklerinden gelen bir duaya başladı: "Ey göklerdeki Babam! Verdiğim bu sözü sırf bayrama gelen evlatların uğruna vermiştim. Sadece Senin İsminin onuruna yaptım bunu; bayrama gelenler susuzluktan ölmesinler diye. Lütfen Tanrım! Sarnıçları doldur!" Nakdimon ateşli duasını henüz bitirmişti ki, gökyüzünü bulutlar kaplamaya başladı. Aradan sadece birkaç dakika geçmişti ki bereketli yağmurlar yağmaya başladı. O kadar ki, o on iki sarnıç dolup taşmıştı.

Devamı 41'de

Sadece Koenlerin Yapabilecekleri Şeyler

Yaprak

32

Gemara'da sadece Koenlerin yapabilecekleri birkaç şeyi öğreniyoruz.

***Korban* İşlemleri:** Bet-Amikdaş'ta *korban*ların işlemlerini yapma yetkisine yalnızca Koenler sahiptir. Ama Koen olmayan bir kişi bu konuda yetkili değildir.

Kutsal Şabat Günü *Melaha*: Bilindiği gibi Şabat günü, "*melaha*" adı verilen belli başlı işleri yapmak yasaktır. Ama Bet-Amikdaş'taki ibadet bu işlerden bazılarının yapılmasını gerektirir. İşte Koenler, Şabat günü, ibadetin gerektirdiği *melaha*ları yapmakta serbestti. Örneğin normalde hayvan kesimi Şabat günü "*Şohet*" yasağının ihlali anlamına geliyor olmasına rağmen (bkz. I. Kitap, sayfa 83), toplumsal *korban*ların kesimini Koenler yapabilirlerdi, çünkü Tora'nın emri bu yöndedir. Benzer şekilde, Şabat günü Koenler *Menora*'yı da yakarlardı.

***Melika*:** Kutsal Tora'mız Bene-Yisrael'e yalnızca, *şehita* işlemi ile öldürülmüş *kaşer* hayvanları yeme izni vermiştir. Eğer bir hayvan veya kuş türü *şehita* dışında bir yöntemle öldürüldüyse, onu yemek yasaktır. Bir kişi böyle bir hayvanı yerse, "*nevela*" (leş) yeme yasağını ihlal etmiş olur. Ama Bet-Amikdaş'ta Koenler için bu konuda bir istisna vardı. Kuşlarla yapılan *korban*lar *şehita* değil, "*melika*" adı verilen bir yöntemle kesilirdi. Bu işlemde Koen, kuşun ensesini başparmağının uzun tırnağı yoluyla keserdi.

Normal şartlarda böyle bir kuşu yemek yasak olmalıdır, çünkü *şehita* ile öldürülmüş değildir. Ama Tora, Koenlerin *korban* işlemleri dâhilinde *melika* ile öldürülmüş bir kuşu yiyebileceklerini söylemiştir (Bu, kuşla yapılan *Hatat-korban*ıdır). *Gemara* bu serbestinin yalnızca Koenler için geçerli olduğunu, ama Koen olmayan bir Yahudi'nin, *melika* ile öldürülmüş bir *korban*ı yemesi halinde, [yemeye yetkili olmadığı bir *korban*ı yeme yasağının dışında, ayrıca] "*nevela*" yeme yasağını çiğnemiş olacağını belirtmektedir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Abaye ve Rava

Avayot DeAbaye VeRava (devam)

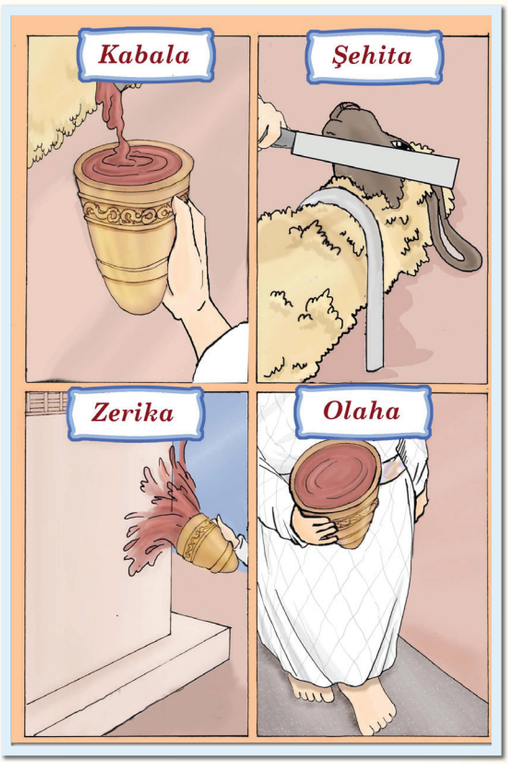
Gemara'nın düzenlenmesindeki ilk aşama, Abaye ve Rava tarafından, başta Pumbedita'da bulunan ve daha sonraları Mehoza'ya geçmiş olan *yeşiva*larında gerçekleştirilmiştir. Abaye ve Rava zamanında Talmud'un düzenlenmesini gerekli kılan özel bir sebep daha vardı. O dönemde Erets-Yisrael'den Babil'e çok sayıda *Amora* gelmişti. *Mişna*'nın derlenmesini takip eden dönemde Rabi Yohanan ile diğer büyük Hahamlar da *alaha*ları tartışıp en belirgin hallerine getirmişlerdi. İşte Erets-Yisrael'den gelen *Amora*lar bu konuda çok değerli bilgileri de beraberlerinde getirince, kesinleştirilmiş tüm *alaha*ların tek bir merkezde derlenip düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştu.

Abaye ve Rava'nın sözleri *Gemara*'daki teatilerde büyük bir hacme ve merkezi bir ağırlığa sahiptir. İlk *Amora*lardan kendi nesillerine kadar tüm nesillerdeki *Amora*ların *mişna*lar ve onlardan türeyen *alaha*lara dair sözlerinin düzenlenmesinin yanında, bizzat Abaye ve Rava'nın kendi sözlerinin de önemi büyüktür. Bu iki *Amora* arasındaki yüzlerce tartışma, görüş ayrılığı ve fikir teatisi *Gemara*'ya damgasını vurmuştur. Tüm bunlar toplu halde "*Avayot DeAbaye VeRava*" (Abaye ve Rava'nın tartışmaları) olarak adlandırılır ve Talmud Bavli'nin doruk noktasını teşkil eder.

Gemara'da söylenen bir kurala göre, Abaye ve Rava'nın görüş ayrılığına düştükleri her yerde, *alaha*, altı tanesi haricinde, Rava'nın görüşünü takip eder.

*Korban*ın Dört Aşaması

Yaprak 33

Bir kişi Bet-Amikdaş'a, *korban* olarak işlemlerinin yapılması için bir hayvan getirdiği zaman, hayvan *şehita* ile kesilir ve o zaman Koenler, hayvanın kanını almak için boynuna bir kap bitiştirirler. Bu özel kaba "*mizrak*" adı verilir.

Kaba neden bu isim verilmiştir? Çünkü Koen bunun ardından *Mizbeah*'a gider ve kaptaki kanı *Mizbeah*'ın duvarlarına atar. İbranice "atma, fırlatma" anlamındaki sözcük "*zerika*" olduğundan, bu kaba da "*mizrak*" adı verilmiştir.

Dikkat edin: Bir *korban*ın işlemleri dört aşamadan oluşur:

a. *Şehita*: *Korban*ın kesilmesi.

b. *Kabala*: Kanın kaba alınması.

c. *Olaha*: Kanın *Mizbeah*'a götürülmesi.

d. *Zerika*: *Mizbeah*'a kanın atılması.

Gemara'da, "*şehita keşera be-zar*", yani "*şehita* [işlemi] yabancı [=Koen olmayan] biri [tarafından yapılırsa] geçerlidir" diye öğreniyoruz. Başka bir deyişle, Koen olmayan biri de bir hayvanı *korban* olarak kesebilir. Ama bundan sonraki aşamalar, *kabala*, *olaha* ve *zerika*, hepsi yalnızca Koenler tarafından gerçekleştirilebilir.

Bir Temsilci Yoluyla Yönetici Sandalyesi Satın Almak

Yaprak 34

Belirli bir malı kendisine ait kılmak isteyen bir kişi bir *kinyan* (iyeliğe alma) hareketi yapmalıdır. Örneğin bir alıcı bir sandalyeyi yerinden kaldırma suretiyle onu iyeliğine geçirebilir ve bunu yaptığı zaman, sandalye, satıcının elinden çıkıp alıcının iyeliğine geçer. Kaldırma bir *kinyan* hareketidir ve bunun gibi başka *kinyan* hareketleri de vardır.

Yeuda bir ilan görür: "Satılık! 100 *şekel*e yeni bir yönetici sandalyesi." Yeuda bunun güzel bir fırsat olduğunu düşünür. Hemen ilanda yer alan telefon numarasını arar ve satışın Yeruşalayim'de olduğunu öğrenir.

Yeuda Yeruşalayim'de yaşayan kardeşine telefon ederek "Bana bir iyilik yapıver. Şu sandalyeyi benim için satın al" diye ricada bulunur. O anda kardeşi, Yeuda'nın temsilcisi konumuna girmiştir. Sandalyeyi Yeuda için o satın alacaktır. Kardeşi [tabii ki ücretini satıcıya ödedikten sonra] sandalyeyi Yeruşalayim'de kaldırdığı anda, Tel Aviv'de bulunan Yeuda o sandalyenin sahibi olacaktır.

Birini temsilci tayin etmek sadece bir alıcı değil, bir satıcı için de mümkündür. Satıcının da uzakta bir yerde yaşadığını ve onun da sandalyeyi kendi adına satacak bir temsilci tayin ettiğini düşünün. İki temsilci – satıcının temsilcisi ve alıcının temsilcisi – buluşup, devir işlemini bir *kinyan* hareketi yoluyla sonuçlandırabilirler.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 4:
AHOLETS LİVİMTO

Rabi Yohanan bar Nafha (1. Bölüm)

Yaprak

35

Aşağıda Rabi Yohanan'ın hayatından bazı bölümleri anlatacağız.

Rabi Yohanan henüz Rabenu A-Kadoş, yani Rabi Yeuda A-Nasi'nin Tsipori'de yaşadığı dönemde bu kentte doğmuştur. Rabi Yohanan doğmadan önce, annesinin *tsadik* bir evlat doğuracağına işaret eden bir olay yaşanmıştı. Bir Yom Akipurim günü, Rabi Yohanan doğmadan önce, annesi zayıf düşmüştü ve lezzetli bir yiyeceğin kokusunu alınca içinde bu yiyeceği yemek için büyük bir iştah uyanmıştı; kendisini zor tutuyordu. Rabi Yeuda A-Nasi kendisine bu durumda ne yapmak gerektiğini sorduklarında "Gidin, kulağına 'Bugün Yom Akipurim!' diye fısıldayın" dedi. Bunu yaptıkları anda kadının yeme isteği tamamen kayboldu. Rabenu A-Kadoş bunun üzerine "Bu, onun *tsadik* bir evlat doğuracağının işaretidir" dedi.

Rabi Yohanan, "*bar Nafha*", yani "demirci oğlu" diye adlandırılırdı, zira babası bir demirciydi. Rabi Yohanan anne-babasını tanıma şansına sahip olamadı, çünkü annesi hamileyken babası, doğduktan sonra da hayatının ilk gününde annesi vefat etmişti. Ama bu onun Tora'da büyük bir şahsiyet olmasını engellemedi. Rabi Yohanan Tora öğreniminde büyük bir gayretle ilerledi ve sonunda kutsal bir *Amora* haline geldi!

Rabi Yohanan'a babasından çok sayıda tarla ve bağ miras kalmıştı, ama bunlarla iş yapmamayı tercih etti. Tüm vaktini Tora öğrenimine vakfetme amacıyla, bütün mirası sattı ve elde ettiği parayla geçindi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Hayatından Kesitler

Rav Nahman bar Yitshak

Mehoza ve Pumbedita'daki *yeşiva*nın başkanlarındandır.

Rav Aha ben Yosef'in kız kardeşinin oğluydu ve yaşlılığında ona hizmet etmeye nail olmuştu. Hocaları, Sura *yeşiva*sının başkanı olan Rav Hisda, orada arkadaşı Rava ile birlikte öğrenim görmüş olan Rav Nahman ben Yaakov ve Raba bar Avua'ydı.

Astrologlar Rav Nahman'ın annesine onun hırsız olacağına dair bir kehanette bulunmuşlar, ama annesi bunu kabul etmemiş ve onun, çok küçük yaşlardan itibaren başı açık bir şekilde dolaşmasına izin vermeyerek, oğluna, *yetser ara*dan (kötü eğilim) kurtulabilmek için Tanrı'ya hep dua etmesini tembihlemişti. Ve gerçekten de astrologların sözleri boşa çıktı ve Rav Nahman büyük bir *tsadik* ve *hasid* oldu (bkz. *Şabat* 37b) ve Mehoza *yeşiva*sının başkanı Rava'nın vefatından sonra neslin liderlerinden biri haline geldi.

Kinyan Perot

Yaprak

36

Gemara'da özel bir satış türünü öğreniyoruz. Bildiğimiz gibi, bir tarla sahibi bu tarlayı başka birine satabilir ve satış işleminin ardından tarla alıcıya ait olur. *Gemara* bunun yanında bir de "*kinyan perot*" kavramından bahsetmektedir.

Bunun anlamı nedir?

Bir kişi, tarlasında belli bir dönem boyunca yetişecek ürünleri bir başkasına satabilir. Diyelim ki Reuven toprağını Şimon'a, gelecek altı yıl boyunca tarlada yetişecek ürünler Şimon'a ait olacak şekilde satıyor. Başka bir deyişle böyle bir işlemde Reuven bu tarlayı sadece "ürünleri açısından" satmaktadır. Satış işleminin ardından Reuven'in tarlada hâlâ "*kinyan* ***a-guf***" adı verilen "bedensel iyeliği" devam eder, zira tarlanın bedeni – yani kendisi – Reuven'in elinde kalmıştır. Şimon'un ise aynı tarlada "*kinyan* ***perot***" adı verilen "meyvesel iyeliği" vardır, çünkü altı yıl boyunca tarlanın ürünleri Şimon'a ait olacaktır.

Bir gün Şimon tarlada dolaşırken bazı ürünlerin yeşermeye başladığını fark eder. Çok heyecanlanır, çünkü hayatında daha önce hiç *bikurim* (turfanda ürünleri Bet-Amikdaş'a getirme) *mitsva*sını yerine getirememiştir ve şimdi kendine ait meyveleri vardır. Süper! *Bikurim*, yani ilk yetişen ürünleri toplar ve Yeruşalayim'e çıkarak Koen'in huzurunda hazır durur.

Bikurim getiren herkesin Tora'dan bir pasuk söylemesi gerekir: "*Ve şimdi; işte A-Şem,* ***bana vermiş olduğun toprağın*** *meyvelerinin ilklerini getirdim*" (Devarim 26:10). Acaba Şimon bu pasuğu söyleyebilir mi?! Reş Lakiş'e göre söyleyemez! Çünkü toprağın kendisi Şimon'a değil, Reuven'e aittir; dolayısıyla Şimon "*bana vermiş olduğun toprak*" diyemez.

Helev Yeme Yasağı

Yaprak

37

Şimdi bir hayvanın içyağı türlerinden biri olan *helev* hakkında bilgi alacağız.

Öncelikle *helev*in ne olduğunu ve neden bu isimle adlandırıldığını açıklayalım.

"*Helev*", seçkinlik ve yüksek kalite belirten bir sözcüktür. Bir hayvanın bedenindeki en makbul kısımlar içyağlarıdır ve bu nedenle "*helev*" olarak adlandırılmıştır. Tora, hayvanın içyağının belli başlı kısımlarını yemeyi yasaklamıştır ve Hahamlarımız, yasak olan kısımlar için "*helev*", yenmesi yasak olmayan diğer içyağı kısımlar içinse "*şuman*" sözcüğünü kullanmışlardır.

***Helev* kuralları:** *Korban*larda *helev* adlı kısım *Mizbeah* üzerinde yakılır. Koenler *helev*i çıkarıp, *Mizbeah*'ın üzerinde yanan ateşe yerleştirirler.

Kutsal Tora'mız, çiftlik hayvanlarına ait *helev*i yemeyi yasaklamıştır. Ancak bu yağdan başka amaçlarla faydalanmak mümkündür. Örneğin *helev* kullanılarak kandil yakılabilir.

Masehet Hulin'de, bir hayvanın hangi kısımlarının, Tora'nın yemeyi yasakladığı "*helev*" türü içyağı olduğunu öğreneceğiz.

Şunu bilmek önemlidir: Sadece çiftlik hayvanlarına ait *helev*i yemek yasaktır. Ama *kaşer* yabani hayvan cinslerine, örneğin bir geyiğe ait *helev* yenebilir.

Bereketli Yağmurlar ve Parıldayan Güneş (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Nakdimon kalbi sevinçle dolu bir şekilde Romalı adamın evine doğru yola çıktı. Ve işte, Romalı adam onu karşılamaya çıkmıştı; ama bir iddiası vardı: "Tanrın'ın yağmur depolarını sırf senin uğruna açtığını görüyorum" dedi. "Ama beni ikna edebilmiş değilsin. Gökyüzüne bir bak; güneş artık battı. Oysa sen bana borcunu akşam olmadan önce ödemeyi taahhüt etmiştin!"

Nakdimon geldiği gibi geri döndü. Tekrar Bet-Amikdaş'a girdi, *talit*e sarındı ve yalvarmaya başladı: "Evrenin Efendisi! Büyük İsmin uğruna; bizim için o ilk mucizeyi nasıl yaptıysan, bize bunun devamını da göster. Günün henüz sona ermediğini herkes görsün!" Nakdimon duasını tamamladı ve işte; bulutlar dağılmaya başladı ve güneşin ışınları parlak bir şekilde görülebildi (*Taanit* 19b).

SON

Uriya Kendi Tarlasına Giremiyor

Yaprak

38

Gemara oldukça ilginç bir olayı anlatmaktadır.

Uriya adında, büyük bir tarlası olan bir Yahudi vardı. Bir gün Uriya'nın uzak bir yere seyahate gitme gereği doğdu ve Uriya o gittiği yerde… kırk yıl kaldı!

Kırk yılın sonunda Uriya evine geri döndü. Artık bembeyaz bir sakalı vardı ve yaşlılık nedeniyle beli de bükülmüştü. Gidip tarlasını görmek istedi. Yola çıktı ve tarlaların bulunduğu bölgeye ulaştı. Gerçekten de tarlasını uzaktan görebiliyordu. Terk ve ihmal edilmiş bir haldeydi. Tarlayla kimse ilgilenmemişti. Uriya tarlasına geçmek istedi, ama birden bire adamın biri onu durdurarak "Kendi tarlana benim tarlam yoluyla mı geçmek istiyorsun?! Kabul etmiyorum!" dedi. Uriya diğer taraftan geçmek istedi ve hop; başka bir adam gelerek "Kusura bakma bayım! Benim tarlamdan mı geçmek istiyorsun? İzin iste!" Bu şekilde Uriya tarlasına farklı yönlerden girmek istedi ve komşu tarla sahiplerinin hepsi "Kabul etmiyoruz! Geçmek mi istiyorsun? Para öde!" diyordu.

Uriya *bet din*e başvurarak yakındı: "Hocalarım ve ravlarım! Kırk yıl önce tarlama ulaşmak için kullandığım bir patika vardı. Ama şimdi bu patikanın hangi tarladan geçtiğini hatırlamıyorum. Yardım edin bana!" Yargıçlar "Üzgünüz" dediler. "Yapacak bir şey yok! Hiçbirini hakkından feragat etmeye zorlayamayız, çünkü bahsettiğin patikanın hangisinin tarlasından geçtiğini bilmiyoruz. Bu nedenle komşuların birinden, tarlasından geçiş hakkını satın alman gerekiyor."

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav Nahman bar Yitshak

*Yeşiva*nın Başında

Rava'nın Mehoza'daki *yeşiva*nın başında görev yaptığı günlerde Babil'de, Rav Nahman bar Yitshak'ın halk kitlelerine *alaha* öğretmekle görevli olduğu tek bir *yeşiva* vardı. Bu saygın konum Aramca "*Reş Kala*" ("*Yarhe Kala*" öğrenimine liderlik eden Haham; bkz. II. Kitap, sayfa 60 ve 194) diye adlandırılırdı. Rava'nın vefatından sonra *yeşiva* ikiye bölündü. Rav Nahman bar Yitshak Pumbedita'ya geçti ve vefatına kadar dört yıl boyunca oradaki *yeşiva*nın başında durdu. Diğer *yeşiva* ise Naraş'taydı ve başında Rav Papa bulunuyordu.

Rav Nahman'ın Tora'yı öğretme tarzına *Gemara*'da değinilmektedir. Her gün dersini vermeye başlamadan önce arkadaşı Rav Ada bar Aba ile birlikte oturup dersi hazırlardı. Rav Nahman, Tora sözleri için büyük fedakârlıklarda bulunan *talmid haham*ların erdemlerini överken, "*çünkü senin uğruna öldürüldük gün boyunca*" (Teilim 44:23) pasuğunun sözlerini onlar için kullanarak, onların Tora'ya olan "ölümüne" sevgisine atıfta bulunmuştu.

Rav Nahman, büyük bir hayranlıkla "*Mare DeUvda*" (eylem üstadı) diye anılırdı, zira Tanrı'ya bağlılığı ve iyi eylemleriyle ünlüydü. İnsanlar arasında barışı tesis eder, başkalarının onuruna çok önem verirdi. Kibir ve öfke huylarını özellikle eleştirir ve öfkelenen bir kişinin günahlarının, sevaplarından mutlaka daha fazla olduğunu söylerdi.

Şabat'a büyük onur vermesiyle de ünlüydü ve Şabat uğruna özellikle zahmete girerdi. Öğretilerinden birinde de "Her kim Şabat'ı keyiflendirirse, yabancı krallıkların baskısından kurtulur" demişti.

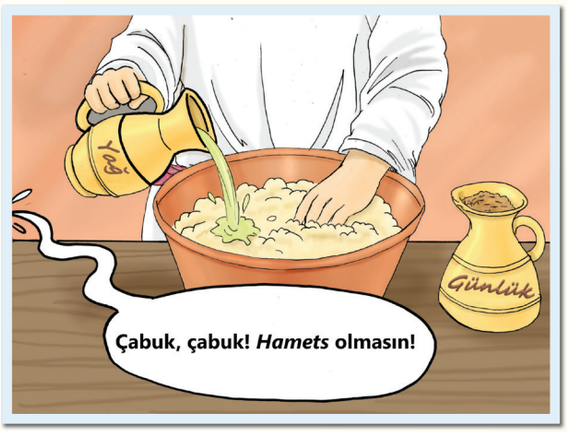
Korban Minha

Yaprak

39

Bu yapraklarda *Minha-korban*ı hakkında bazı *alaha*lar yer almaktadır.

*Minha-korban*ı, diğer *korban*lardan farklı olarak bir hayvanla değil, irmikle gerçekleştirilir.

*Minha-korban*ı nasıl yapılır? Getirilen irmik Bet-Amikdaş'a ait bir kabın içine konur, üzerine zeytinyağı dökülür ve biraz günlük (tütsüde kullanılan bir madde) yerleştirilir. Koen irmikten bir *komets* kadar alır. [*Komets*, işaret, orta ve yüzük parmakların birbirine bitişik halde avuç içine doğru eğilmesi sonucunda parmakların altında oluşan boş hacme verilen isimdir.] *Komets*i bir kaba koyarak *Mizbeah*'a çıkarır.

Geriye kalan irmiğe "*şeyare minha*" adı verilir; yani: *Komets* alındıktan sonra "*Minha-korban*ından arta kalan" kısım.

Gemara, Koenlerin *şeyare minha* yemelerini emreden bir *mitsva* olduğundan bahsetmektedir. *Minha-korban*ının bu kalan kısmını yiyen Koen, "*Baruh Ata AD… Aşer Kideşanu Bikduşato Şel Aaron Vetsivanu Leehol Minha* – Bizi Aaron'un kutsiyetiyle kutsamış ve bize *Minha-korban*ını yemeyi emretmiş olan… Sen, Tanrımız *A-Şem*, Mübareksin" *berahas*ını söyler (*Mişne LaMeleh*, *Maase A-Korbanot* 10:1). Koen'in *Minha-korban*ını yemesi, *korban*ı getiren kişi için kefaret sağlayan işlemlerden biridir.

Gemara'da ayrıca Koenlerin *Minha-korban*ını fırında pişirirken onun *hamets* hale gelmemesi konusunda çok dikkatli olmaları gerektiğini de belirtmektedir. Koenler bu *korban*ı sadece Bet-Amikdaş'ın avlusu içinde yiyebilirler.

Ölümden Uzun Süre Sonra Miras

Yaprak

40

Bu yapraktа bazı miras kurallarına yer verilmektedir.

Miras, ölen bir kişiden, yakın akrabalarına kalan para ve mallardır. Bir varisin bu malları elde edebilmesi için belirli bir *kinyan* (iyeliğe geçirme) hareketi yapmasına gerek yoktur; miras, hak eden akrabalara otomatik olarak intikal eder.

Kutsal Tora'mız, bir kişi öldüğü zaman, mirasının oğullarına kaldığını söylemektedir. Ama miras oğullar arasında her zaman eşit bir şekilde paylaşılmaz, çünkü eğer adamın *behor* oğlu varsa, bu oğul diğerlerine göre iki kat pay alır.

Bir kişi öldüğünde çocukları yoksa ve babası hayattaysa, miras babasına kalır.

Eğer çocuksuz ölen bir kişinin babası da hayatta değilse, miras adamın erkek kardeşlerine kalır.

Kim Gelecek Dünyada Pay Sahibi?

Hahamlarımızdan MAASELER

Kalabalık pazarda bir köşede duran *Tanna* Rav Beroka orada olup biteni seyretmekteydi. Rav Beroka büyüklüğü ve Tanrı'ya bağlılığı sayesinde Eliyau A-Navi'nin kendisine görünmesine nail olmuş biriydi.

Eliyau A-Navi bazı zamanlarda farklı kılıklara bürünmüş bir halde onun karşısına çıkar ve Rav Beroka da kendisine zor gelen soruları sorup, Tora'nın hikmetini bizzat Eliyau A-Navi'den öğrenme ayrıcalığını yaşardı. Ve işte, pazarın bir köşesinde dururken, Eliyau A-Navi Rav Beroka'ya göründü. "Lütfen bana açıklayın Rabi" diye rica etti Rav Beroka, "acaba burada, pazaryerinde, Gelecek Dünya'da pay sahibi olan kimse var mı?"

Devamı 45'te

Gemara'da ilginç bir şey öğreniyoruz. Bazen bir miras, vefattan yıllar sonra gelebilir. Nasıl mı? Çok basit. Örneğin, bir baba öldükten on yıl sonra yurt dışından bir Yahudi gelip "Sevgili evlatlar" diyebilir. "Bundan yıllar önce babanızdan bir miktar borç para almıştım. Şimdi bu borcumu geri ödemek istiyorum. Ne? Babanız öldü mü? Ne kadar yazık! Öyleyse parayı size vereceğim, çünkü siz onun varislerisiniz." İşte bu şekilde, varisler babanın ölümünden uzun bir süre sonra da miras alabilirler.

Rabi Yohanan bar Nafha (2. Bölüm)

Yaprak

41

Yaprak 35'te Rabi Yohanan'ın hayatından biraz bahsetmiştik. Bu yazımızda anlatımımıza devam ediyoruz.

Rabi Yohanan'ın hocaları, Rabi Yanay ve Rabi Oşaya'dır. Rabi Yohanan ayrıca *Mişna*'nın derleyicisi olan Rabenu A-Kadoş, yani Rabi Yeuda A-Nasi'den de Tora öğrenme ayrıcalığını yaşamıştır.

Rabi Yohanan büyüdüğünde, Rabi Benaa'nın Tsipori şehrindeki *yeşiva*sında öğrencilerin önünde ders verme görevine atandı. Çok sayıda öğrenci onu dinlemeye gelirdi. Daha sonraları Rabi Yohanan Teverya'ya indi ve orada bir *yeşiva* kurdu. Rabi Yohanan'ın *yeşiva*sında çok sayıda *Amora* öğrenim görmüştür. Hatta aralarında Tora öğrenmek için Babil'den Erets-Yisrael'e çıkanlar da vardır. Rabi Yohanan'ın döneminde Teverya şehri, tüm Yisrael'e uygulama talimatlarının verildiği ruhani bir merkez haline gelmiş, hatta *Sanedrin* de buraya yerleşmişti.

Rabi Yohanan, Talmud Yeruşalmi'nin yazarıdır. Talmud Yeruşalmi, yani Yeruşalayim Talmudu, Erets-Yisrael Hahamlarının *Gemara*'sıdır. Rabi Yohanan uzun bir ömre nail olmuş ve yüz yıl kadar süren yaşamının ardından 4039 (279) yılında vefat etmiştir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav Aha bar Yaakov

Rav Aha bar Yaakov, Babil *Amora*larından olup Rav Una'nın öğrencisidir. Papuna şehrinde otururdu. Mehoza'daki *yeşiva*nın başkanı olan Rava onun öğrencilerindendir.

Babil *hasid*lerinden biriydi ve mucizelere alışkın biriydi. *Gemara*'da anlatıldığına göre, Abaye'nin başkanlığındaki Pumbedita *yeşiva*sına zarar verici bir varlık dadanmıştı ve geceleri faaliyet gösteriyordu. Abaye, Rav Aha bar Yaakov'un şehre geldiğini duyduğunda öğrencilerine, onu geceyi *bet midraş*ta geçirmek zorunda bırakmaları talimatını verdi; zira bu zarar verici varlıkla ancak Rav Aha bar Yaakov'un kutsiyetinde biri baş edebilirdi. Gerçekten de o gece Rav Aha bar Yaakov Tanrı'ya ettiği coşkulu dua sırasında yedi kez eğilme suretiyle o zarar vericiyi imha etti. Anlatıldığına göre Rav Aha bar Yaakov ders verdiği zaman, *Satan* gelip onun ayaklarını öperdi.

Öğrencisi Rava, Rav Aha bar Yaakov'u Rav Nahman'ın huzurunda onu "*Adam Gadol*" (büyük insan) diye niteleyerek övmüştü. Yine, *Gemara*, Rav Aha'nın bilimsel alanda da çok büyük bir âlim olduğunu anlatmaktadır. Yaşlılığında, *yeşiva*sının bulunduğu Papuna'dan Abaye'nin Pumbedita'daki *yeşiva*sına geçmiştir.

Gemara onun vefatını şöyle anlatmaktadır: Rav Aha bar Yaakov buzağı derisi üzerine bir Sefer-Tora yazmıştı. *Alaha*ya göre en ideal Sefer-Tora, uzunluğu çevresine tam olarak eşit olan Sefer-Tora'dır ve o zamana kadar önceki *Amora*lara bile böyle bir Sefer-Tora yazmak nasip olmamıştı. Rav Aha bar Yaakov'un Sefer-Tora'sı tam da bu özelliklere sahip olunca diğer Hahamlar hayret içinde gözlerini ona diktiler ve bu da onun ölümüne yol açtı. Rav Aha bar Yaakov'un oğlu, Abaye'nin *yeşiva*sında öğrenim gören *Amora* Rav Yaakov, yeğeni de Rav İka'nın oğlu *Amora* Rav Aha'dır.

"*Tekufa*"

Yaprak 42

Şimdi "*tekufa*" kavramını öğreneceğiz.

Nedir *tekufa*?

Hahamlarımız yıllık takvim üzerinde, filanca bayramın ne zamana rastlayacağı, hangi günü Roş Hodeş olarak sabitlemek gerektiği gibi konularda ve daha birçok konuda çeşitli hesaplamalar yapmışlar ve yılı dört zaman dilimine bölmüşlerdir. Bu zaman dilimlerinin her birine "*tekufa*" (dönem; mevsim) adı verilmiştir. Dört *tekufa* vardır: "*Tekufat Tişri*", "*Tekufat Tevet*", "*Tekufat Nisan*" ve "*Tekufat Tamuz*".

Tekufat Tevet, yılın en uzun gecesiyle başlar. *Tekufat Nisan*'ın başında gündüz ve gecenin süreleri eşittir ve günlerin gittikçe uzamasıyla *Tekufat Tamuz*'a kadar gelinir. *Tekufat Tamuz*'un ilk günü, yılın en uzun günüdür. Daha sonra günler kısalmaya, geceler de uzamaya başlar ve *Tekufat Tişri* geldiğinde gündüz ve gece tekrar eşitlenir.

Ben A-Metsarim Günleri

Yaprak 43

Tamuz ayı içinde Bet-Amikdaş'ın yıkılışı nedeniyle yas dönemi başlar. Şiva Asar BeTamuz'da (17 Tamuz) oruç tutulur, çünkü bu günde Yeruşalayim şehrinin surlarında gedik açılmış ve başka kederli olaylar yaşanmıştır.

Şiva Asar BeTamuz'dan itibaren "*Ben A-Metsarim*" (darlıklar arasında) günleri başlar. Bu günlerde neşeli faaliyetler azaltılır, düğünler yapılmaz, müzikli ve danslı eğlenceler düzenlenmez.

Bazı cemaatler Şiva Asar BeTamuz'dan Tişa BeAv'ın (9 Av) ertesi gününe kadar üç hafta süren *Ben A-Metsarim* günleri boyunca saç-sakal tıraşı olmamayı âdet edinmiştir. Bazı cemaatlerde ise bu uygulama Tişa BeAv'ın rastladığı haftanın başından itibaren yapılır.

Aşkenaz geleneği Roş Hodeş Av'dan itibaren çamaşır yıkamamak, et yememek ve şarap içmemek şeklindedir. Sefaradi cemaatlerinde ise şarap ve et tüketmemeye Roş Hodeş Av'ın ertesi gününden itibaren başlanır; çamaşır yıkamama uygulaması da Tişa BeAv'ın rastladığı haftanın başından itibaren yürürlüğe girer. Buna rağmen eğer bu günlerde bir *mitsva* ziyafeti, örneğin bir *Berit Mila* veya *siyum masehet* (Talmud'un bir *masehet*inin öğreniminin tamamlanması) vesilesiyle verilen bir yemek söz konusu olursa, şarap içilebilir ve et yenebilir. Yine, Şabat günü yenen öğünlerde de kısıtlama yoktur.

Şunu bilmek ilginç olacaktır ki, Aaron A-Koen, Roş Hodeş Av'da vefat etmiştir ve her ne kadar normal şartlarda Roş Hodeş'te oruç tutulmazsa da eskiden bazı *tsadik*ler bu günde oruç tutmayı âdet edinmişlerdi.

Kim Gelecek Dünyada Pay Sahibi? (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Rav Beroka sorusunu sorduğu sırada önlerinden, siyah ayakkabılar giymiş bir adam geçti. O dönemde Yahudiler siyah ayakkabı giymezlerdi. Bu daha çok Yahudi olmayanların giyim tarzıydı. Ayrıca bu adamın giysilerinden *tsitsit*ler de sarkmıyordu. Ve işte, Eliyau A-Navi tam da o adamı işaret ederek Rav Beroka'nın kulağına fısıldadı: "İşte şu adamın Gelecek Dünya'da payı var!"

Rav Beroka o adamın peşinden koştu. Kim olduğunu, neler yaptığını anlamak ve Gelecek Dünya'daki payına ne şekilde hak kazandığını öğrenmek istiyordu. Ama o adamın Rav Beroka ile laflayacak vakti yoktu. "Benimle sohbet etmek istiyorsanız, yarın buraya gelin" diye kısaca cevap verdikten sonra hızlı adımlarla yoluna devam etti.

Ertesi gün Rav Beroka geldi ve o adamla buluştu. "Lütfen bana neler yaptığını anlatır mısın?" diye sordu Rav Beroka.

"Hapishanede gardiyanım ben" diye geldi adamın cevabı.

Devamı 47'de

İyi Bir Tavsiye

Yaprak

44

Birkaç vesileyle öğrendiğimiz gibi, bir adam çocuksuz ölürse, Tora, kardeşinin onun dul eşiyle evlenmesini emretmektedir. Kardeş bunu istemezse *halitsa* işlemi yapılır (bkz. sayfa 23). [Günümüzde böyle durumlarda *halitsa* işlemi yapılmaktadır.]

Bu yaprakta, *yibum* konusunu işleyen kısımdaki bir pasuktan ilginç bir kural öğreniyoruz. Tora, toplumun ileri gelenlerinin *yabam* ile (ölen adamın kardeşiyle) **konuşmaları** gerektiğini söylemektedir. Onunla konuşacak neleri vardır? *Gemara* ileri gelenlerin bu adama, uygun bir tavsiyede bulunmakla yükümlü olduklarını belirtmektedir. Şayet *yabam* ve *yevama*nın (dul kalan kadının) karı-koca olmalarının uygun olmayacağını görürlerse *yabam*a, "Bizce *yibum* yerine *halitsa* yapman daha doğru olur; çünkü siz birbirinize pek uygun değilsiniz" demelidirler.

***Halal*:** *Gemara*'da ayrıca "*halal*" konusunu öğreniyoruz.

Bir Koen'in oğlu olan ama Koenliğin gerektirdiği kutsiyeti taşımayan birine "*halal*" adı verilir. Bir *halal*ın, Koenlerin payı olan *terumay*ı yemesi ve Bet-Amikdaş'ta ibadet işlemlerini yapması yasaktır. Ayrıca Koenlere ait diğer hak ve görevler *halal* için geçerli değildir.

Bir Koen'in oğlu nasıl *halal* olabilir?

Kutsal Tora'mıza göre, bir Koen, evlenmesinin yasak olduğu bir kadınla, örneğin boşanmış bir kadınla evlendiği takdirde, bu evlilikten doğan oğul "*halal*" olur. "*Halal*" sözcüğü esas olarak "içi boş" anlamındadır. Böyle bir oğul, Koenliğin gerektirdiği kutsiyetten yoksun olduğu için "*halal*" olarak adlandırılır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rav İdi bar Avin

Babası Rav Avin Nagara (marangoz), Şabat onuruna çok sayıda kandil yakmayı âdet edinmişti. Yolu hep Rav Avin'in kapısından geçen *Roş Yeşiva* Rav Una, bu *mitsva* nedeniyle bu ailede büyük Tora adamları haline gelecek iki kişinin doğacağını söyledi. Ve gerçekten de Rav Avin'in iki oğlu büyük insanlar haline geldiler: *Amora* Rav İdi ve Rabi Hiya.

Rav İdi bar Avin Tora'yı Rav Hisda'nın *yeşiva*sında, ondan öğrendi. Bunun yanında Rav Yeuda ile Rav Yitshak ben Aşian'dan da Tora öğrendi. *Gemara*'da Abaye ve Rava'nın *alaha* konusunda Rav İdi bar Avin'le teatide bulunduğu kaydedilmiştir.

Daha sonraları, Dicle Nehri'nin kıyılarında bir Tora yeri olan Şehantsiv [veya İntsevu] şehrinde kendi *bet midraş*ını açtı. Öğrencileri arasında *Amora*lar Rav Papa ile Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una da vardır. Oğulları ise *Amora*lar Rav Şeşet ve Rabi Yeoşua'dır.

Gemara'da, Rav İdi bar Avin'in kendisine eş olarak bir Koen'in kızını alması sonucunda Aaron A-Koen'in liyakatinin devreye girdiği ve Rav İdi'nin bu sayede, *alaha* talimatı verme yetkisine sahip büyük Tora adamları olan iki oğula nail olduğu belirtilmektedir.

Yarı-Köle, Yarı-Özgür

Yaprak

45

Bildiğimiz üzere Tora'da iki tür köleden bahsedilir: [1] *Eved Kenaani*: Bir Yahudi'ye köle olarak satılmış bir yabancı. [2] *Eved İvri*: Bir Yahudi'ye köle olarak satılmış bir Yahudi.

Yahudi olmayan her köleye *eved Kenaani* adı verilir. Bunun sebebi, Noah'ın, torunu Kenaan'ı lanetlemiş olmasıdır. Pasukta söylendiği gibi: "*Kenaan lanetlidir. Kendi kardeşlerine köleler kölesi olsun*" (Bereşit 9:25). Bu nedenle, Kenaan'ın soyundan gelmeseler bile yabancı kölelere *eved Kenaani* demek bir alışkanlık haline gelmiştir.

Yahudi olmayan bir kişi, ancak kendi rızası dâhilinde bir Yahudi'nin kölesi olabilir. Eğer *eved Kenaani* olmak istiyorsa, Yahudiliğin gereklerini kabul ederek *mikve*ye dalması ve eğer erkekse, sünnet olması gerekir. Bu şekilde Tora'nın *mitsva*larını üstlenmiş olur! Ama bir *eved Kenaani* Tora'nın tüm emirleriyle yükümlü değildir; yükümlülüğü, Yahudi bir kadının yükümlülüğüyle aynıdır. Yani tıpkı bir kadın gibi, *tefilin* takmaktan ve zamana bağlı olan "yap" şeklindeki diğer emirlerden muaftır.

Efendisi bir *eved Kenaani*'yi azat ederse, bu köle özgür herhangi bir Yahudi'den farksız ve tüm *mitsva*larla yükümlü hale gelir.

Şimdi ilginç bir noktaya dikkatinizi çekelim. Bir *eved Kenaani* yarı-köle yarı-özgür olabilir! Nasıl mı? Çok basit. Eğer kölenin üzerinde iki efendi ortaksa ve efendilerinden biri onu azat ederse, ama diğer efendi bunu yapmazsa, o zaman bu köle yarı-köle, yarı-özgür bir Yahudi olacaktır.

Kim Gelecek Dünyada Pay Sahibi? (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"İşini yerine getirirken yaptığın özel bir şeyler var mı?" diye anlamaya çalıştı Rav Beroka. Gardiyan biraz düşündükten sonra, hapse bir Yahudi geldiği zaman ona göz kulak olduğunu ve günah işlememesi yönünde onu uyardığını anlattı. Rav Beroka bu adamın Gelecek Dünya'ya niçin hak kazandığını anlayınca çok memnun oldu. Ama hâlâ merak ettiği bir şey vardı: "Neden Yahudilerin giymediği türden giysiler giyiyorsun? Ve *tsitsit*lerin nerede?"

Gardiyan sırrını açıklayıp açıklamama konusunda tereddüt etti, ama Rav Beroka'ya olan saygısı nedeniyle anlatmaya başladı: "Bu giysilerle yabancıların arasında dolaşıyorum. Beni bu giysilerle gördüklerinde benim Yahudi olduğumdan şüphelenmeden yanımda rahatça konuşuyorlar…"

Devamı 49'da

Bişule Akum

Yaprak

46

Hahamlarımız, Yahudi olmayanlar tarafından pişirilmiş yemekleri yemeyi yasaklamışlardır. Bu yasak "*bişule akum*" (yabancıların pişirdiği yemekler) olarak adlandırılır. Yasağın amacı, Yahudilerin yabancılarla fazla yakınlaşmasını ve asimilasyonu önlemektir.

New York'ta yaşayan Yoav adında bir çocuk vardı. Bir Şabat arifesinde ailesiyle birlikte büyükanne ve büyükbabasına doğru arabayla yola çıkmışlardı. Beklenmedik bir şekilde arabanın lastiği patladı ve Şabat'ı Yahudilerin yaşamadığı uzak bir şehirde geçirmek zorunda kaldılar. Başka çareleri olmadığından, yakındaki bir otele yerleşerek kutsal Şabat için hazırlıklarını yaptılar.

Tabii ki otelde hiçbir şey yemeleri mümkün değildi, zira yemekler ve kapkacak *kaşer* değildi. Yemekler *kaşer* malzemeyle tek kullanımlık kaplarda pişirilmiş olsa bile, *bişule akum* yasağı nedeniyle hâlâ bunları yemeleri mümkün olmayacaktı. Bu nedenle Yoav, Şabat gecesi otelin mutfağından tek kullanımlık bir tepsi içinde pişirilmiş havuçla geri dönen babasını görünce çok şaşırmıştı.

- Baba! Havucu kim pişirdi?
- Aşçı!
- Ama Yahudi olmayan birinin pişirdiği yemeği yemenin yasak olduğunu öğrenmemiş miydik?
- Doğru; ama bu konuda bir *alaha* daha var. Eğer bir yiyeceği pişmemiş halde yemek de mümkünse, bu yasak geçerli değildir. Havuç çiğ halde de yenen bir yiyecektir. Bu nedenle eğer pişirildiği kaplarda *kaşerut* açısından bir sorun yoksa, Yahudi olmayan biri pişirdiği zaman da yenmesinde bir sorun yoktur.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Raba bar Matna

Rav Şeşet ve Raba'nın öğrencisidir. Pumbedita'daki büyük *yeşiva*nın başkanı olan Rav Yosef'in vefatından sonra yeni *roş yeşiva* adaylarından biri de oydu. *Gemara*'da onun ne kadar bilge biri olduğundan bahsedilir. Öğrendiği konuların üzerinde uzun süre durup onları enine boyuna inceler ve *alaha* hakkındaki vargılarına bu şekilde ulaşırdı.

Öğrencileri arasında, Pumbedita *yeşiva*sı başkanı *Amora* Rava ile *Amora* Rabi Hanina bar Avin de vardır.

Gemara'da, Raba'nın, derslerinden çıkan diğer hahamlara bilgelik kattığı, önceki neslin liderlerinden Rav Şeşet'in öğretilerine katkıda bulunduğu, Abaye ve Rava ile *alaha* konusunda çokça teatide bulunduğu anlatılmaktadır.

Ger Tsedek

Yaprak 47

Yahudi olmayan biri *bet din*e gelerek "*giyur*" yapmak, yani Yahudiliğe geçmek istediğini söylediği zaman bu kişi Yahudiliğe hemen kabul edilmez. Öncelikle kendisine *mitsva*ların bir kısmı anlatılır. Hatta eğer bu *mitsva*ları duyunca Yahudiliğe geçmekten vazgeçme olasılığı varsa bile bundan çekinilmez.

Bunun sebebi nedir? Çünkü Yahudiliğe geçen biri bunu tüm kalbiyle, tüm yükümlülükleri üstlenerek yapmalıdır. Eğer *mitsva*ları iyice öğrenmez ve bir Yahudi'nin nasıl davranması gerektiğini bilmezse, Yahudiliğe geçmesi onun yararına olmadığı gibi, başka Yahudiler de ona bakarak hataya düşebileceklerdir.

Bu nedenle *bet din* böyle birine "Şunu bilmelisin ki, bir Yahudi çok sayıda *mitsva*yla yükümlüdür" der. "Bu *mitsva*ları ihlal ederse – cezayı hak eder. Eğer onları yerine getirirse – Gelecek Dünya'da muazzam bir liyakate sahip olur."

Yahudiliğe geçen bir kişiye "*ger tsedek*" adı verilir. Bet-Amikdaş zamanında böyle birinin, *giyur* süreci dâhilinde bir de *korban* getirmesi gerekirdi. Günümüzde Bet-Amikdaş olmadığından, *ger*ler bu *korban* yükümlülüklerini Bet-Amikdaş gelecekte tekrar inşa edileceği zaman yerine getireceklerdir.

Kutsal Tora'mız *ger*leri üzmememiz konusunda bizi fazlasıyla uyarmaktadır ve *ger*leri sevmeyi emreden özel bir de *mitsva* vardır. Mutlaka duymuşsunuzdur; tarihte *ger tsedek*ler arasında daha sonraları Yisrael'in büyük liderleri haline gelmiş kişiler olmuştur. Kutsal *Tanna*lar Şemaya ve Avtalyon bunun çarpıcı birer örneğidir (Bartenura'nın *Pirke Avot* 1:10 açıklamaları).

Ger Toşav

Yaprak 48

Şimdi "*ger toşav*" kavramını öğreneceğiz.

"*Ger toşav*", Yahudi olmayan, ama başta putlara tapma yasağı olmak üzere, Noah'ın soyuna emredilmiş yedi evrensel *mitsva*yı üstlenmiş bir kişidir.

Böyle birine neden "*ger toşav*" (yabancı mukim) adı verilmiştir? Çünkü putperestlerden farklı olarak, Erets-Yisrael'de yaşamaya hakkı vardır ve böyle birine Erets-Yisrael'de toprak da satılabilir.

Tora bir *ger toşav* için *gemilut hasadim* (iyilikseverlik) *mitsva*sını özellikle yerine getirmemizi emretmektedir. Örneğin hastaysa, sağlığına kavuşması için kendisine yardımcı olmak gerekir.

Sanedrin'in, *ger toşav* konumundaki kişiler için özel mahkemeler kurması bir *mitsva*dır. Bu mahkemelerin işlevi, tüm *ger toşav*ların, üstlendikleri *mitsva*ları gerçekten yerine getiriyor olmalarını temin etmektir.

Bir *ger toşav*ın Erets-Yisrael'de oturmaya hakkı olmasına rağmen, kanuni açıdan, Yahudi olmayan diğer kişilerle benzer bir konumdadır. Örneğin, *Pesah-korban*ı etini yemek, Yahudi olmayan diğer herhangi bir kişi gibi bir *ger toşav* için de yasaktır.

Kim Gelecek Dünyada Pay Sahibi? (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"… İşte bu sayede onların Erets-Yisrael'deki Yahudilere karşı düzenledikleri planları, çıkarmayı tasarladıkları ağır kararları önceden haber alıyorum. Konudan haberdar olunca hemen Yisrael'in Hahamlarını bu konuda bilgilendiriyorum. Onlar da Yisrael halkını bu ağır kararlardan kurtarabilmek üzere vaktinde dua edebiliyorlar ve duruma çare üretmek için yeteri kadar zamanları oluyor."

"Dün size cevap vermek için durmamamın nedeni de bu" diye ekledi Yahudi gardiyan. "Çünkü tasarlanmakta olan yeni bir kararı duydum ve bunu bildirmek için aceleyle Hahamlara gittim."

Rav Beroka adamın söylediklerini duyunca çok duygulanmıştı. Adam Yisrael halkı uğruna canını tehlikeye atmaya hazır biriydi. Bir yandan günah işlemelerine engel olarak ruhlarını, bir yandan da krallığın Yahudilere karşı kararlarını geçersiz kılmaya gayret ederek bedenlerini korumaktaydı. Gelecek Dünya'da pay sahibi olmayı tabii ki hak ediyordu! (*Taanit* 22a).

SON

Aseret Yeme Teşuva

Yaprak

49

Roş Aşana ile başlayıp Yom Akipurim ile son bulan on gün, "*Aseret Yeme Teşuva*" (on teşuva günü) olarak adlandırılır, çünkü bu günler *teşuva*ya özellikle elverişlidir. Bu günlerde *selihot* (af dileme) ve *tahanunim* (yalvarma) duaları söylenir, *tsedaka* ve iyi eylemleri mümkün olduğu kadar çoğaltmaya gayret edilir. Bu günlerde Kutsal ve Mübarek Tanrı Yisrael halkına özellikle yakındır ve dualarla *teşuva*, yılın diğer zamanlarına göre çok daha kolay bir şekilde kabul edilir.

***Aseret Yeme Teşuva* Gelenekleri:**

Taşlih*:** Bundan yaklaşık beş yüz yıl önce neslin hahamları tarafından Roş Aşana'da söylenmek üzere tespit edilmiş pasuklardır. Bu pasukları okuma geleneğine "*Taşlih*" adı verilir, çünkü söylenen pasuklardan biri "*Ve**Taşlih** Bimtsulot Yam, Kol Hatotam – Ve onların tüm günahlarını denizin derinliklerine **at" (Miha 7:19) şeklindedir.

"***Şabat Şuva*" *Deraşası*:** Roş Aşana ile Yom Akipurim arasındaki Şabat gününe "*Şabat Şuva*" adı verilmiştir, çünkü bu günde okunan *aftara* parçası, "***Şuva** Yisrael Ad A-Şem Elokeha – Tanrın A-Şem'e **geri dön** ey Yisrael*" (Oşea 14:2) sözleriyle başlamaktadır. Cemaat hahamının, bu Şabat gününde, halkın kalplerini *teşuva* yönünde uyandıracak, öğretici ve teşvik edici bir konuşma yapması gelenekselleşmiştir.

***Kaparot*:** Yom Akipurim arifesinde "*kaparot*" yapılır. Bu amaçla kişinin günahlarının "kefareti" için bir tavuk veya horoz kesilip, eti ihtiyaç sahiplerine dağıtılır. *Kaparot* para bağışlayarak da yapılabilir. Yine, ölmüş yakınlara sevap kazandırma amacıyla Yom Akipurim arifesinde *tsedaka* dağıtmak ve Yom Akipurim günü *tsedaka* vaadinde bulunmak da gelenektir, çünkü Yom Akipurim, ölmüş kişiler için de kefaret sağlar.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rami bar Hama

Gençliğinde, arkadaşı ve öğrenim partneri olan Rava ile birlikte Rav Hisda'nın yanında Tora öğrenmiştir. İki arkadaş ayrıca, hocaları Rav Hisda'nın damadı da olmuşlardır.

Rabi bar Hama, *Amora*lar arasında Tora ve dürüstlük alanlarında büyük biri olarak tanınmıştır. *Alaha* ve öğrenim alanlarındaki tarzı, keskin bir zekâyı yansıtırdı ve öğrencilerinin kendisine sorduğu sorulara, kendi neslindeki diğer *Amora*lardan farklı olarak, *barayta* veya *mişna*ları dayanak göstererek değil, parlak zekâ ve mantığını kullanarak cevap verirdi.

Görüşüne göre, *Gemara* üzerinde derin analizler yapmayı bilmeyen kişi "*talmid haham*" tanımına dâhil olamazdı. Hatta bir kişi, Hahamlarımızın derslerini ezbere biliyorsa bile, *Gemara* analizi yapmayı bilmiyorsa, cahil biri sayılırdı.

Öğrencileri arasında Rav Yitshak bar Yeuda ve Rav Yirmeya da vardır.

Rami bar Hama'nın iki kızı olmuştur. Biri, *Amora* Amemar'ın annesidir ve diğeri de Rav Aşe ile evlenmiştir.

Kral Hizkiyau

Yaprak

50

Bu yaprakta Yeuda Kralı Hizkiyau hakkında bilgi alıyoruz. Hizkiyau, Kral David'den sonra Yeuda Krallığı'nın on beşinci kralıydı. Onun ardından I. Bet-Amikdaş'ın yıkılışına kadar yedi kral daha hüküm sürmüştür. Kral Hizkiyau Tanah'ta ayrıca "Hizkiya", "Yehizkiya" ve "Yehizkiyau" isimleriyle de anılır.

Kral Hizkiyau *tsadik* ve Tanrı korkusuna sahip biriydi. Onun krallığı döneminde halk içinde Tora öğrenimi çoğalmıştır. O kadar ki, Yeuda Krallığı hâkimiyeti altında bulunan toprakların tümünde, çok karmaşık olan *tuma* ve *taara* (manevi kirlilik ve saflık) *alaha*larını bilmeyen tek bir erkek veya kız çocuk bile yoktu!!!

Günlerden bir gün Kral Hizkiyau hastalanarak yatağa düştü. Peygamber Yeşayau onu ziyarete gelerek şöyle dedi: "Vasiyetini hazırlaman gerekiyor, çünkü Göklerde artık bu dünyadan ayrılma vaktinin geldiğine karar verildi." Kral ona "Benim atalarımdan öğrendiğim bir şey var" dedi. "İnsan, boynuna keskin bir kılıç dayanmış olsa bile, kendisini Tanrı'dan merhamet dilemekten alıkoymamalıdır." Başka bir deyişle, her durumda, hatta kılıcın boyun üzerinde durduğu en ümitsiz görünen anda bile, kişi Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın merhametinden ümidini kesmemelidir.

Yeşayau kitabında (*perek* 38), Kral Hizkiyau'nun, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda bol bol ağlayarak dua ettiği ve gerçekten de duasının kabul edildiği anlatılmaktadır. Peygamber Yeşayau ona geri dönmüş ve "Göklerde senin hakkındaki hükmün iptaline karar verildi ve ömrüne on beş yıl daha ilave edildi" diye bildirmiştir.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 5:
RABAN GAMLİEL

Hahamların Koydukları Kanunlar

Yaprak

Masehet Yevamot'ta *perek* 5'in neredeyse bütünü Hahamlarımızın *yibum* kanunları çerçevesinde koydukları kanunları ele almaktadır. Dolayısıyla bu, bizim de "*takanot Hahamim*", yani Hahamlarımızın koydukları *takana* adlı kanunlar hakkında bilgi almamız için güzel bir fırsat anlamına geliyor.

Çeşitli yerlerde kutsal Tora'mız, Hahamlarımızın talimatlarına itaat etmemizi emretmektedir.

Hahamlarımızın koydukları *takana*ların birkaç türü vardır. Örneğin Hanuka'da kandil yakma *mitsva*sını Hahamlarımız, meydana gelen mucizeyi hatırlama ve ilan etme amacıyla öngörmüşlerdir. Purim'le ilgili tüm *mitsva*lar için de aynısı geçerlidir.

İkinci tür *takana*lar, Hahamlarımızın, doğrudan Tora'nın bir yasağının ihlalini önleme amacıyla koydukları kanunlardır. Örneğin "*muktse*" konusu böyle bir *takana*dır. Hahamlarımız, Şabat günü yapılması yasak olan bir eylemde kullanılan araç ve eşyaları ele almayı yasaklamışlardır (bunlara "*muktse* – kenara ayrılmış" adı verilir), çünkü bu gibi araçlar ele alındığı takdirde insanların hata veya alışkanlıkla bunları her zamanki amaçlarıyla kullanıp, Tanrı korusun, Şabat gününün kutsiyetini ihlal etmeleri endişesi vardır.

Üçüncü *takana* türü "*zeher la-mikdaş*", yani "Bet-Amikdaş anısına" öngörülmüş uygulamalardır. Örneğin *lulav mitsva*sı gibi. Tora'nın emrine göre Bet-Amikdaş dışında *lulav* tutmak, Sukot bayramının yalnızca ilk gününde bir *mitsva*dır. Bayramın yedi gününün hepsinde *lulav* tutma emri ise sadece Bet-Amikdaş'ın iç bölgesi için geçerlidir. Ama Bet-Amikdaş yıkıldıktan sonra Hahamlarımız, "*zeher la-mikdaş*", *lulav*ın, her yerde, Sukot bayramının yedi gününün hepsinde tutulması kuralını koymuşlardır.

Para ve ticaret konularında konmuş *takana*lar da vardır. Hahamlarımız bu kanunları, insanların paralarını kaybetmemeleri veya ticaretin aksamadan devam etmesi amacıyla koymuşlardır. Bu konuyu ilerideki *masehet*lerde ele alacağız.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Raba bar Şela

Tora'yı Rav Hisda'nın Sura'daki *yeşiva*sında öğrenmiştir. Benzer şekilde Rav Nahman'dan da Tora öğrenmiştir.

Daha önce gördüğümüz gibi, başlarda büyük bir Haham olan Elişa ben Avuya daha sonraları Tora'dan uzaklaşmış ve günah işlemeye başlamıştı (bkz. II. Kitap, sayfa 226). Bu nedenle Hahamlar ondan "*Aher*" (başkası) diye bahsetmeye başlamışlardı. Buna rağmen, öğrencisi Rabi Meir, *Aher*'den Tora öğrenmeye devam etmişti (bkz. I. Kitap, sayfa 182). *Gemara*'da Raba bar Şela'nın Rabi Meir'i bu tutumuna rağmen desteklediği ve Eliyau A-Navi'nin de ona görünerek, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın bu yaklaşımı olumlu karşıladığını bildirdiği anlatılmaktadır (bkz. *Hagiga* 15b).

Raba bar Şela, Babil'de yaşadığı bölgede uzman bir *dayan* (yargıç) olarak görev yapmış ve Mehoza'daki *yeşiva*nın başkanı olan Rava da onun kararlarını onaylamıştır.

Öğrencileri arasında bulunan Rabi Zera onun adıyla bazı *alaha*lar aktarmıştır.

Dünyaya Gelmemiş Şey

Yaprak 52

Bu yaprakta iyelik kanunlarında temel bir kavramı öğreniyoruz: "*Davar şelo ba laolam*", yani "dünyaya gelmemiş bir şey".

Örneğin gelecek yıl yetişecek olan meyveler henüz "dünyaya gelmemiştir"; burada değildirler. Gelecek yıl doğacak olan hayvanlar da "*davar şelo ba laolam*" sınıfındadır; henüz doğmamışlardır.

Kutsal *Tanna* ve *Amora*lar "*davar şelo ba laolam*" sınıfındaki bir şeyi satmanın mümkün olup olmadığı konusunu ele almaktadırlar. Örneğin diyelim ki Reuven, gelecek yıl doğacak olan buzağılarını Şimon'a satmak istiyor. Bir yandan, doğacak olan buzağılar kendisine ait olacağına göre, bunları neden satamasın? Ama diğer yandan, henüz dünyada var olmayan bir şeyi satmak nasıl mümkün olabilir?

*Alaha*ya göre "*davar şelo ba laolam*" sınıfındaki bir şeyi satmanın mümkün olmadığında karar kılınmıştır.

Şunu bilmek ilginç olacaktır ki bu *alaha*, *maaserot* (onda birler; bkz. I. Kitap, sayfa 80) kanunları için de geçerlidir. Evet; bir kişi tarlasındaki ürünler henüz yeterince büyümediyse, onlardan *maaser* ayıramaz; zira bu haldeyken ürünler "*davar şelo ba laolam*" sınıfında sayıldığından, henüz *maaser* ayırma yükümlülüğüne dâhil olmuş değildir.

Tenay

Yaprak 53

Bu yaprakta "*tenay*" (koşul) adı verilen kavramı öğreniyoruz.

*Tenay*ın ne olduğunu anlamak için bir misal verelim.

Ariel'in komşuları dairelerinden taşınmaya karar vermişlerdi. Ariel biraz üzgündü ve komşuları onu teselli etmek için "Sana henüz anlatmadık" dediler, "ama babamız bize içinde süs balıkları olan bir akvaryum satın alacağına söz verdi. Ondan senin için de balıklar satın almasını isteyeceğiz! Tamam mı?"

Ariel sevinmişti. Balıklar için yem satın almak üzere ev hayvanları ve onlara yönelik ihtiyaçları satan bir dükkâna gitmek istedi. Ama kardeşi ona "Onların sana sonunda balık getireceklerini nereden biliyorsun ki?" dedi. "Ya babaları kabul etmezse? Neden şimdi balık yemi alıyorsun? Sonunda hiç balığın olmazsa bu yemle ne yapacaksın?"

Ariel "Bir fikrim var" dedi. "Satıcıya şöyle diyeceğim: Şimdi senden balık yemi satın alıyorum ve parasını da ödüyorum. Ama eğer daha sonra bana balık hediye edilmediğini görürsem bu yemi sana geri vereceğim ve o anda yemi hiç satın almamış sayılacağım, senin de parayı bana iade etmen gerekecek."

İşte *tenay*, yani "koşul" budur.

Tam Karşılık

Hahamlarımızdan MAASELER

Devasa alevler göklere yükseliyordu. Büyük yangın çok hızlı bir şekilde yayılmış ve Drokart şehrinde ne var ne yoksa yakıp kül etmişti. Ateş gittike Rav Una'nın mahallesine doğru ilerliyor, yoluna çıkan ne varsa hepsini tüketiyordu. Ama işte! Şu hayret verici işe bakın ki, ateş Rav Una'nın yaşadığı mahallenin kıyısına eriştiğinde durdu, gittikçe gücünü kaybederek söndü ve bu mahalle yangından hiç zarar görmedi.

Mahalle sakinleri büyük bir hayret içinde birbirlerine "Bu büyük mucizeye hiç şüphe yok ki aramızda yaşayan o *tsadik* ve kutsal Rav Una sayesinde nail olduk! Anlaşılan onun büyük liyakati mahallemize siper oldu!" diyorlardı.

Gece çöküp, bu telaş ve heyecan dolu olay sonrasında bitap düşmüş olan herkes uyumaya gittiğinde, mahalle sakinlerinden bazıları korkunç bir rüya gördüler. Rüyalarında birses kendilerine konuşuyordu: "Sadece ve sadece Rav Una'nın liyakati sayesinde kurtulduğunuzdan eminsiniz demek…"

Devamı 55'te

MASEHET YEVAMOT
PEREK 6:
ABA AL YEVİMTO

Beş Tazminat

Yaprak 54

Bu yaprakta "*hamişa devarim*" hakkında bilgi alıyoruz. "Beş şey" anlamına gelen "*hamişa devarim*", bir insanın, başka bir insana verdiği bedensel bir zarar nedeniyle ödemesi gereken beş tazminatı belirtir. Bir kişi tek bir hareketiyle bu beş tazminatı ödemeye mahkûm olabilir.

Tora, başkasını yaralayan veya sakatlayan birinin, ona beş tür tazminat ödemesi gerektiğini söylemektedir.

a. *Nezek* (zarar): Kurbanın uğradığı bedensel zararın tazminatı. Örneğin bu kişi bir hamalsa ve bu olay nedeniyle artık ağır şeyleri taşıyamayacak duruma geldiyse bu onun için maddi bir kayıp anlamına gelmektedir, çünkü bu haliyle çalışamadığından ücret alamamaktadır.

b. *Tsaar* (acı): Kurbanın çektiği acı veya ağrıların tazminatı.

c. *Ripuy* (tedavi): Tedavi masrafları için tazminat. Örneğin doktor ve ilaç masrafları gibi.

d. *Şevet* (iş kaybı): Bu sözcük *Laşevet* (oturmak) ile bağlantılıdır. Örneğin yaralanan veya sakatlanan kişi olay nedeniyle üç gün boyunca evinde veya hastanede yatmak zorunda kaldıysa, bu süre zarfında işine gidememiştir. Dolayısıyla zararı veren kişi ona bu günlerde kazanacağı ücretini ödemekle yükümlüdür.

e. *Boşet* (utanç): Eğer kasıtlı bir yaralama söz konusuysa, kurbanın yaşadığı utancın da tazmin edilmesi gerekir.

Şunu bilmekte de yarar vardır ki, yaralanmaya yol açan kişi, bu tazminatların hepsini ödedikten sonra da kurbanın affını dilemek ve onun rızasını kazanmak zorundadır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Neardea'lı Rav Dimi

Mar Zutra ve Amemar'ın arkadaşıydı; hatta onların adıyla *alaha*lar da aktarmıştır.

Gemara'da, ticaret için gemiyle kuru incirler getirdiği anlatılmaktadır. Bazı kişiler onu Tora bilgisi hakkında sınava tabi tutmuşlar, kendisine saygı gösterilmediği için gücenip Rav Yosef'in huzurunda şikâyette bulununca da bu kişiler cezalandırılmıştır.

Hahamlarımız büyüde kullanıldığı için çift sayılardan kaçınılmasını tavsiye etmişlerdir ve *Gemara*, Rav Dimi'nin bu konuda çok titiz olduğunu, hatta bir keresinde kendisine ait bir fıçıyı, bir çift sayıyla işaretli olduğu için kırdığını anlatmaktadır.

Rav Dimi, misafirperverliğin, *bet midraş*a sabah erkenden gelmekten daha önemli olduğu görüşündeydi (*Şabat* 127a).

Pumbedita'daki *yeşiva*nın başkanı olan Rav Zevid'in vefatından sonra Pumbedita *yeşiva*sı Neardea'ya taşındı ve Rav Dimi o zaman, 4145-4148 yılları arasında üç yıl boyunca *roş yeşiva* olarak görev yaptı. *Gemara*'da onun adıyla aktarılan öğretilerden birinde, Rava'yla arasındaki bir görüş ayrılığından bahsedilmektedir. Rava'ya göre bol miktarda materyal öğretebilen bir öğretmen tercih edilmelidir. Rav Dimi ise, sözlerini hatasız bir şekilde aktaran bir öğretmenin yeğlenmesi gerektiği görüşündeydi, çünkü öğretim katiyetle hatasız bir şekilde yapılmadığı takdirde, öğrenilmiş bir hata yıllar boyu öğrencide sabit kalacak ve bir daha düzeltilmesi mümkün olmayacaktır. Gerçekten de *alaha* Rav Dimi'ye göre sabitlenmiştir (*Baba Batra* 21a).

Gezera Şava

Yaprak 55

Kutsal ve Mübarek Tanrı Tora'yı Moşe Rabenu'ya teslim ettiği zaman ona, bazı kanun, *mitsva* ve yasakların Tora'da açıkça yazılı olmadığını, bunların pasuklardan analiz yoluyla öğrenildiğini öğretmiştir. Bu tipteki, pasukların içinde gizli kanunların açığa çıkarıldığı öğrenime "*deraşa*" adı verilir.

Gemara bu yaprakta bir *deraşa* yöntemi olan "*gezera şava*"ya yer vermektedir. *Gezera şava*, bir *alaha* hakkındaki kuralların başka bir *alaha*dan öğrenilmesi anlamına gelir. "*Gezera şava*" sözlerinin anlamı hakkında birkaç açıklama vardır. Bu açıklamalardan birine göre, "*gezera*" sözcüğü "hüküm" anlamına gelir. "*Şava*" da "kıyaslama" veya "eşitleme" ifade eder. Başka bir deyişle Tora, iki kanunun birbiriyle aynı olmasına hükmetmiştir.

"*Gezera şava*" ile *deraşa* öğrenimi nasıl yapılır? Eğer Tora iki farklı konuda aynı sözcük veya ifadeleri kullandıysa, bu iki konu arasında kanuni açıdan ortak ve eşit bir yan var demektir. Örneğin *Eved Kenaani* ile ilgili konuda geçen "***La***" (ona) sözcüğü, Tora'nın kadınlarla ilgili bazı kanunları ele aldığı bir konuda da aynı şekilde geçmektedir. İki konu arasındaki bu ortak sözcük, konular arasında bir köprü kurmaktadır ve buradan, bir *Eved Kenaani*'nin *mitsva* yükümlülüğünün bir kadının yükümlülüğü ile aynı olduğu öğrenilir. Dolayısıyla bir *Eved Kenaani* zamana bağlı "yap" şeklindeki emirlerden muaftır.

Şunu bilmek önemlidir: *Gezera şava* için sadece aynı sözcüğün iki farklı konuda geçmesi yeterli değildir. Hangi ortak sözcük ve ifadelerden *gezera şava* yoluyla çıkarım yapılabileceği konusundaki geleneksel bilgiyi *Tanna*lar kendi öğrencilerine aktarmışlardır ve *gezera şava* yalnızca bu bilgilere dayanılarak mümkündür.

Teruma Payının Yenmesi

Yaprak 56

Bildiğimiz gibi *teruma* payını yalnızca Koenler yiyebilir. Ama Koen olmayan birinin *teruma* yeme yetkisi yoktur.

Şimon kabilesine mensup Berurya adında genç bir kız vardı. Evlilik çağına ulaştığında Berurya, Rabi Betsalel A-Koen'le evlendi. Düğünün ertesi sabahı Rabi Betsalel *şahrit* duasının ardından sinagogdan geri döndü ve kahvaltı etmeye hazırlandı. Bahçeye çıkarak kuyudan su çekti, eve girdi, *netilat yadayim mitsva*sını yerine getirdi, ekmek yemek için "*amotsi*" *berahas*ını da söyledi ve bir *beraha* daha söyledi: "*Baruh Ata… Aşer Kideşanu Bemitsvotav Vetsivanu Leehol Teruma* – Bizi emirleriyle kutsayan ve bize *teruma* yemeyi emreden…" Koenler *teruma* yedikleri zaman bu *berahay*ı söylerler.

Rabi Betsalel, eşinin *teruma* ekmeğinden yemediğini fark etti. Çok şaşırmıştı. "Neden bu ekmekten yemiyorsun?" diye sordu. Berurya bu soruyu hayretle karşıladı. "Benim babam Koen değil, dolayısıyla *teruma* yemem yasak!" diye cevap verdi. Ama Rabi Betsalel onu sakinleştirerek "Doğru, baban Koen değil" dedi, "ama bir Koen'in eşi de *teruma* yiyebilir!"

İşte Rabi Betsalel'in Berurya'ya öğrettiği *alaha*yı bu yaprakta öğreniyoruz. "Bir Koen'le evlenen bir Yisrael kızı, *teruma* yiyebilir."

Tam Karşılık (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"… Ama şunu bilin ki, her ne kadar Rav Una'nın liyakati gerçekten çok ve büyük ise de, bu mucize onun Tanrı'ya bağlılığı karşısında çok küçük kalır. Mucize asıl çok değerli bir kadın sayesinde gerçekleşti! Bu kadın kim mi? Aranızda çok *tsadeket* bir kadın yaşıyor. Her Şabat arifesinde fırınını yakıp onu bir sonraki Şabat arifesine kadar hafta boyunca içine kendi kömürleriyle besliyor. Bunu tüm komşuları için yapıyor. Öyle ki, onun fırınını kullanmak isteyen herkese gönülden ve güleryüzle izin veriyor. İşte bu iyilikseverliği nedeniyle Kutsal ve Mübarek Tanrı ona bire bir ödül verdi. Kadın kendi ateşini herkese verdiği için, mahallesinin sakinleri de yangından kurtarıldı!" (*Taanit* 21b).

SON

Rabi Şimon ben Lakiş

Yaprak

57

Bu yaprakta kutsal *Amora* Reş Lakiş'in (Rabi Şimon ben Lakiş), büyük bir Tora otoritesi olduğu için "*gavra raba*" (büyük adam) diye adlandırıldığını öğreniyoruz. Bu da Reş Lakiş'in hayatından biraz bahsetmemiz için güzel bir fırsat teşkil ediyor.

Reş Lakiş gençken bir eşkıya çetesinin reisiydi! Reş Lakiş müthiş bir kuvvete sahipti ve Yarden'in bir kıyısından diğerine sıçrayabiliyordu! Bir keresinde Rabi Yohanan'la karşılaştı ve Rabi Yohanan onu, her şeyi bırakıp, büyük gücünü Tora öğrenimine yönlendirmesi için ikna etti. Reş Lakiş bunu kabul etti ve bizzat Rabi Yohanan, ona *humaş* (Tora'nın beş kitabı) ve *mişnayot* öğretti. Reş Lakiş Tora öğrenimini büyük bir gayretle sürdürdü ve sonunda kendisi de büyük bir Tora adamı haline gelince, Rabi Yohanan'ın öğrenim partneri oldu!

Rabi Yohanan, Reş Lakiş'in eniştesiydi, çünkü Reş Lakiş doğru yola döndükten sonra Rabi Yohanan'ın kız kardeşiyle evlenmişti.

Reş Lakiş Tora öğrenimine kendisini sonuna kadar vermişti; yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşıyordu. Vefat ettiğinde evinde yalnızca çok az miktarda yiyecek bulmuşlardı. Rabi Yohanan Reş Lakiş'in vefatına o kadar üzülmüştür ki, bu kederle kendisi de hastalanıp vefat etmiştir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa

Hayatından Kesitler

Mehoza'daki *yeşiva*nın başkanı olan hocası Rava'nın vefatından sonra Naraş'taki *yeşiva*nın başkanlığını yapmıştır.

Babil'de doğmuştur. Babasının ismi hiçbir yerde açıkça geçmemekte ve ondan, oğlunun adıyla "Rav Papa'nın babası" diye bahsedilmektedir. Bazı tahminlere göre Rav Papa'nın asıl ismi "Aba"ydı (baba) ve Aramca "baba" anlamına gelen "Papa" adı ona sonradan verilmişti. Başkalarına göreyse "Papa" isminin kökü, aynı isme sahip bir nehirdir.

Kendi neslinde ve kendisinden önceki nesillerde de Rav Papa adında başka *Amora*lar olmuştur, ama onlar *Gemara*'da her zaman babalarının ismiyle birlikte anılırlar. Örneğin Rav Papa ben Şemuel, Rav Papa bar Aba gibi. Buna karşılık *Gemara*'da hiçbir ilave isim olmadan ve başka hiçbir unvan kullanılmadan yalnızca "Rav Papa" dendiğinde, Rava'nın öğrencisi ve Naraş *yeşiva*sı başkanı olan Rav Papa kastedilir.

Gilgul Şevua

Yaprak 58

Şimdi "*gilgul şevua*" kavramını öğreneceğiz.

Öncelikle insanın ne zaman yemin etmekle yükümlü olduğunu açıklayalım. Diyelim ki Reuven *bet din*e gelip "Şimon'un bana borcu var" dedi. *Bet din* Şimon'u çağırdı ve Şimon "Doğru değil! Borçlu değilim" diye cevap verdi. Böyle bir durumda ne yapılabilir? Yargıçlar Reuven'e durumu açıklarlar: "Tora'nın kanununa göre eğer Şimon'un sana borçlu olduğuna dair bir kanıtın yoksa onun sana hiçbir şey ödeme yükümlülüğü yoktur. Hatta bu konuda yemin etmesi bile gerekli değil."

Ama bazı durumlar vardır ki Tora, Şimon'u, borçlu olmadığına dair yemin etmekle yükümlü kılar. Örneğin, diyelim ki Reuven Şimon'a saatini emanet etti. Daha sonra saati geri istediğinde Şimon ona "Üzgünüm. Hatta çok üzgünüm. Ama elleri kılıçlı soyguncular gelip saati çaldılar" dedi. Böyle bir durumda Reuven, Şimon'un *bet din* huzurunda, olayların gerçekten de bu şekilde geliştiğine dair yemin etmesini talep edebilir.

Şimdi "*gilgul şevua*" kavramının ne anlama geldiğini açıklayalım. Şimon artık saat konusunda yemin etmekle yükümlü olduğuna göre, Reuven ona "Dinle" diyebilir, "Hatırlıyor musun? Bir keresinde senin bana borçlu olduğunu öne sürmüştüm ve sen de borçlu olmadığını söylemiştin. Şimdi bana o para konusunda da yemin etmeni istiyorum." Bu şekilde Reuven, mevcut yemini başka bir konudaki yemine vesile olarak kullanmış olmaktadır. Sonuç olarak, eğer bir kişi belirli bir konuda yemin etmekle yükümlü hale geldiyse, bu yemin vesilesiyle, aksi takdirde yemin etmekle yükümlü olmadığı başka konular için de yemin etmekle yükümlü kılınabilir. "*Gilgul şevua*" budur.

Köpek Karşılığında *Korban* Satın Alan Adam

Yaprak 59

Elişa adında bir adam Bet-Amikdaş'a *korban* getirmek ister.

Bir davar çobanına başvurarak "Bana en iyisinden, şişman ve güzel bir kuzu sat lütfen" der. Çoban bunu reddeder: "En iyi kuzuyu kendime saklıyorum. Onu satmam."

Elişa biraz düşünüp çobana "Bana en iyi ve en şişman kuzuyu satarsan ben de sana çok özel bir şey veririm. Son dönemde hırsızlar, ağılına girip bazı kuzuları çaldılar, yanılıyor muyum? İşte ben de sana kuzu karşılığında, sürünü koruyacak kocaman bir çoban köpeği vereceğim. Ne diyorsun?"

Çoban biraz düşünmesi gerektiğini söyledi ve daha sonra Elişa'ya "Kabul!" dedi.

Elişa köpeği çobana getirip kuzuyu aldı. Ne var ki… sonunda aslında büyük bir hata yapmış olduğunu anladı. Çünkü Tora, bir köpek karşılığında satın alınmış bir *korban* getirmeyi yasaklamaktadır.

Sefer A-Hinuh (*mitsva* 571) Tora'nın bunu yasaklama sebebinin, köpeklerin karakterlerinde olumsuz bir yönün varlığı olduğunu belirtir. Köpekler çekingen olmayan, gözlerini sakınmayan, gözü pek hayvanlardır. Bu niteliklere sahip olan bir insan küstahlık emareleri gösterebilir. Oysa insan bir *korban* getirdiği zaman kalbini yumuşatmalı ve *teşuva* yapmalıdır.

Hahamlarımızdan MAASELER

Hala Dolu Fırın

Tanna Rabi Hanina ben Dosa'nın evinde korkunç bir yoksulluk hüküm sürmekteydi. O kadar ki, eşinin elinde kutsal Şabat günü onuruna *hala* ekmekleri pişirmeye yetecek kadar bile un yoktu. Rabi Hanina'nın eşi bu durumdan utanıyordu, çünkü diğer evlerden farklı olarak, pişmekte olan *hala* ekmeklerinin o nefis kokusu kendi evinden dışarı yayılmıyordu. Bu nedenle, içi boş olmasına rağmen fırını yaktı. Bari bacadan duman çıkar ve komşuları onun da *hala* pişirmekle meşgul olduğunu düşünürlerdi.

Rabi Hanina'nın ailesinin yakını olan bir komşu kadın onların ne kadar zor durumda olduğunu biliyordu. Bu nedenle komşusunun evinden dumanlar çıktığını görünce endişelenmişti. Fakirlerin evinde bir şeyler tutuşmuş olabilir endişesiyle hemen neler olup bittiğini kontrol etmeye karar verdi.

Devamı 59'da

Altın *Tsits*

Yaprak

60

Koen Gadol'un sekiz giysisinden biri de *tsits* adında altın bir levhaydı. *Tsits*, iki parmak eninde, altından yapılmış bir şerite benziyordu ve üzerinde "*Kodeş L'A-Şem*" (*A-Şem* için kutsaldır) sözcükleri yazılıydı.

Koen Gadol *tsits* adlı bu altın levhayı *tehelet* (mavinin bir tonu) renginde sicimler yardımıyla alnına bağlardı. Koen Gadol, *tsits*in hemen yukarısına da baş *tefilin*ini takardı.

Altın *tsits*, Koen Gadol'un sekiz giysisinden biridir. Koen Gadol bu sekiz giysisini belirli bir sıraya göre giyerdi. Önce kısa pantolonunu, üzerine de *ketonet* adlı entariyi giyer, *avnet* adı verilen kuşak yardımıyla üzerini bağlardı. Sonra *meil* adlı üstlüğü giyer, üzerine *efod* ve *hoşen*i takardı. Ardından *mitsnefet* adı verilen başlığı taktıktan sonra en son altın *tsits*i bağlardı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa

Hocaları

Rav Papa, arkadaşı olan, Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una'yla birlikte, Rava'nın en önde gelen öğrencileriydi. İkisi Abaye'nin yanında da öğrenim görmüştü. Tora'yı teslim aldıkları diğer hocaları arasında Rav Amnuna ve Rav Aha bar Yaakov da vardı, ama esas öğrenimlerini, yanlarında kırk yıl eğitim gördükleri Abaye ve Rava'dan almışlardı.

Gemara'da Rav Papa'nın, hocası Abaye'nin huzurunda sorduğu kırkı aşkın soru yer almaktadır. Büyük hocaları Rava da, onu ve Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una'yı birer yargıç olarak görev yapmaya ve *alaha* talimatları vermeye teşvik etmiş ve gerçekten de henüz Rava'nın yanında öğrenim görürlerken bile birer *dayan* (yargıç) ve *posek* (*alaha* kararları vermekle yetkili haham) olarak görev yapmışlardı.. Üstelik Rava onlara bir talimat vermişti. Önlerine, kendi vermiş olduğu ve onların gözünde anlaşılır olmayan bir karar geldiği takdirde, bu kararı hemen kabul etmeyecekler, belirsizliğe yol açan durumu kendisi bir kez daha iyice inceleyip sonunda kararın gerçekten doğru olduğunu onaylayana kadar bekleyeceklerdi.

Tora bize altın *tsits* hakkında ilginç bir bilgi vermektedir.

Mutlaka biliyorsunuzdur; eğer bir *korban* kesildikten sonra *tuma* kaptıysa geçerliliğini yitirir. Ama eğer Koenler hata edip, *tame* olmuş bir hayvanın *Mizbeah* üzerindeki *korban* işlemlerini gerçekleştirdikleri takdirde, Kutsal ve Mübarek Tanrı bu *korban*ı, altın *tsits* sayesinde kabul eder.

Tumat Oel

Yaprak

61

Taor (manevi açıdan saf) bir eşya bir *tuma* kaynağına temas ettiği takdirde *tame* hale gelir. Buna karşılık *taor* bir eşya bir *tuma* kaynağı ile aynı evin içinde bulunduğu takdirde *tame* olmaz.

Ancak ölü bir insan bu konuda bir istisnadır. Bir evdeki ölü bir insan bedeni, o sırada evin içinde bulunan tüm eşya ve insanların, ölüyle temas etmeden bile *tame* olması için yeterlidir. Bu *tuma* türüne "*tumat oel*" (çadır *tuma*sı) adı verilir, çünkü Tora, bu *tuma*yı öğrettiği pasuklarda bir çadırın içinde bulunan bir ölüyü örnek olarak vermektedir.

Bildiğiniz gibi Koenlerin bir ölü nedeniyle *tame* olması yasaktır ve bu nedenle, günümüzde de, Koenler hastane ziyaretine gittikleri zaman, öncelikle içeri girmelerinin mümkün olup olmadığını sormalıdırlar, çünkü onlar içerideyken hastanede ölü herhangi biri olduğu takdirde, ölü nedeniyle *tame* olma yasağını ihlal etmiş olacaklardır.

Gemara'da Rabi Şimon bar Yohay, *tumat oel* kuralının yalnızca, ölü bedenin bir Yahudi'ye ait olması halinde geçerli olduğunu öğretmektedir. Başka bir deyişle eğer ölü kişi bir Yahudi'yse o zaman *tumat oel* vardır, ama eğer Yahudi değilse *tumat oel* yoktur ve Koenlerin ölüyle sadece doğrudan temas etmekten kaçınmaları yeterlidir. Bu nedenle bir hastanede ölü biri varsa ve bu ölü Yahudi değilse, o zaman Koenler içeri girebilirler.

Hala Dolu Fırın (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Komşu kadın evin kapısını çaldı, ama Rabi Hanina'nın eşi, durumundan duyduğu utanç nedeniyle koşup odasına saklandı. Komşu kadın içeri girdiğinde fırının yanmakta olduğunu gördü. İçine bir göz atınca, hayretten büyüyen gözleri, fırının, ağzı sulandıran mis gibi bir koku yaymakta ve içinin de kabarmış *hala* ekmekleriyle dolu olduğunu gördü.

"Koş, gel!" diye seslendi Rabi Hanina'nın eşine. "*Hala*larını bir an önce çıkar ki yanmasınlar!"

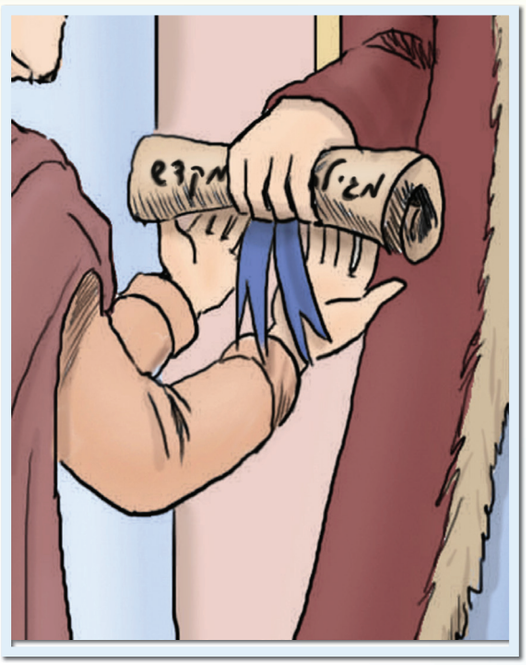
Rabi Hanina'nın eşi ise hemen oracıkta başına gelen mucize nedeniyle ne yapacağını bilemez haldeydi. Tanrı, Rabi Hanina ben Dosa ile ailesini göz ardı etmemiş, fırınlarını *hala* ekmekleriyle doldurmuştu! Hemen *hala*ları çıkarmak ve kendileri için gerçekleştirdiği bu büyük mucize için Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya şükranlarını sunmak üzere koşup geldi (*Taanit* 24b).

SON

Megilat Bet-Amikdaş

Yaprak

62

Tora'nın verilişinin ardından tüm Yisrael halkı çadırlarına geri dönmüş, ama Kutsal ve Mübarek Tanrı, Moşe Rabenu'ya "*Ama sen, burada Benimle kal. Onlara öğreteceğin emrin tümünü, hükümleri ve kanunları sana söyleyeceğim. [Böylece bunları] onlara miras edinmeleri için vermekte olduğum Ülke'de uygulayacaklar*" (Devarim 5:28) demiştir.

Hahamlarımız Tanrı'nın aynı gün Moşe Rabenu'ya Bet-Amikdaş'ın nasıl inşa edilmesi gerektiğinin yazılı olduğu bir *megila* (tomar) da verdiğini anlatmaktadırlar. Bu *megila*da Bet-Amikdaş'ın yükseklik, uzunluk ve genişliğinin ne kadar olması gerektiği, aynı şekilde, Bet-Amikdaş'ın *Azara* adı verilen avlusunun ebadı da yer almaktaydı.

Bilindiği gibi Moşe Rabenu Bet-Amikdaş'ı inşa etmemiştir. Bu nedenle söz konusu *megila*yı Yeoşua bin Nun'a aktarmıştır. Bet-Amikdaş onun zamanında da inşa edilmemiştir ve dolayısıyla o da *megila*yı bir sonraki nesle devretmiştir. Bu şekilde *megila* nesilden nesle aktarılarak Kral David'e kadar ulaşmıştır. Kral David Bet-Amikdaş'ın temellerini hazırlamış, ama binasını inşa etmemiştir. Bu yüzden o da *megila*yı oğlu Şelomo'ya vermiş, Kral Şelomo da *megila*yı dikkatle inceledikten sonra Bet-Amikdaş'ı inşa etmiştir.

"*Megilat Bet-Amikdaş*" olarak adlandırılan bu *megila* elden ele aktarılırken ayakta durmak gerektiği şeklinde bir *alaha* vardır. *Midraş*'ta anlatıldığına göre, Kral David *megila*yı oğlu Şelomo'ya devretmesi gerektiğinde artık çok hastaydı ve ayağa kalkmakta güçlük çekiyordu. Ama Tanrı'nın huzurunda, kendisine güç vermesi için dua etmiş, böylece *megila*yı Kral Şelomo'ya ayağa kalkıp teslim etmeyi başarmıştır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa

***Yeşiva*sında**

Mehoza *yeşiva*sı başkanı olan hocası Rava'nın vefatından sonra *yeşiva* ikiye bölünmüştür. Öğrencilerin bir kısmı Rav Nahman bar Yitshak'la birlikte Pumbedita'ya, bir kısmı da Rav Papa'yla birlikte, Sura'nın bitişiğindeki Naraş şehrine gitmiştir.

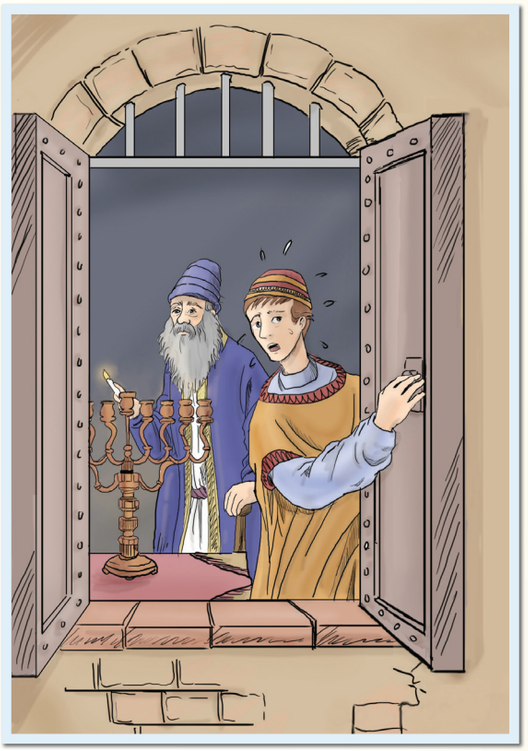
Gemara, Rav Papa'nın gördüğü bir rüyaya yer verir. Rüyasında Rav Papa bir göle girmiştir ve boynuna bir çıngırak asılıdır. Rüya, onun *yeşiva*nın başına geçeceği şeklinde yorumlanmıştı. Ve gerçekten de, Rav Papa'nın öğrencilerinin sayısı çoktu ve anlatıldığına göre sofrasında iki yüz öğrenci yemek yerdi.

Rav Papa *yeşiva*sında her bir öğrenciye büyük onur ve takdir gösterirdi. Hiçbir *talmid haham*ı "*niduy*" (dışlama) cezasıyla cezalandırmayacağını söylemişti ve bir keresinde ağzından yanlışlıkla, kulağa *talmid haham*lara karşı bir eleştiri gibi gelecek bir söz çıkınca, bunun için kefaret bulma amacıyla oruç tutmuştu.

Hanuka Kandillerini Yakmaktan Neden Korkuyorlardı?

Yaprak

63

Bu yaprakta, Rabi Yohanan'a, Babil'de yönetimin "*Habarim*"in eline geçtiği bildirildiği zaman Rabi Yohanan'ın, duyduğu büyük kederle başını eğdiği anlatılmaktadır.

Habarim kimlerdi ve Rabi Yohanan neden bu kadar üzülmüştü?

O günlerde İran bölgesinde putlara tapan "*Habarim*" adlı rahipler vardı. Rabi Yohanan zamanında Babil'deki yönetim de onların eline geçmişti. *Habarim* kötü insanlardı ve o zamana kadar Babil'de hüküm sürmüş olan yerel yönetimden farklı olarak Yahudilere hiç saygıları yoktu. Rabi Yohanan Babil'de yaşayan çok sayıdaki *yeşiva* öğrencisinin *Habarim* nedeniyle bundan böyle büyük sıkıntılar yaşayacağını gördüğü için çok üzülmüştü. Ve gerçekten de *Habarim*, Yahudilere karşı olumsuz kararlar çıkarmakta gecikmediler. Başka şeylerin yanında, *şehita* ile kesilen hayvanların etini yemeyi yasakladılar.

Habarim, ateşe tapan bir gruptu ve kendi bayram günlerinde, putperest tapınakları dışında hiçbir evde ateş yakmama şeklinde bir kanunları vardı. Bu nedenle o günlerde evlerin girişlerinde ve pencerelerde Hanuka kandilleri yakmak tehlike arz ettiğinden, dönemin Hahamları, Hanuka kandillerinin dışarıdan görünmeyecek şekilde evin içinde de yakılabileceğine hükmetmişlerdi.

Üç Ayaklı Altın Masa

Hahamlarımızdan MAASELER

Tanna Rabi Hanina ben Dosa'nın eşi çok *tsadeket* bir kadındı. Çektikleri korkunç yoksulluğu büyük bir dayanma gücüyle sessizce kabullenmekte ve ağır yokluğa rağmen evini çekip çevirebilmek için elinden geleni yapmaktaydı. Ancak bir keresinde, artık dayanacak gücünün kalmadığını gördü. Çocuklar için bir lokma ekmek bile yoktu. Kocasına ricada bulundu: "Daha ne kadar bu sıkıntıyı çekeceğiz? Elimizde hiçbir şey olmadan daha ne kadar yaşayabileceğiz?"

"Ne öneriyorsun? Hemen yapayım" diye sordu Rabi Hanina eşine.

"Lütfen Tanrı'ya yakar da Göklerden, sahip olduğu bolluğu bize de göndersin!" dedi kadıncağız.

Devamı 65'te

Roş Aşana'nın Özel Gücü

Yaprak

64

Roş Aşana, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın tüm insanoğullarını eylemleri nedeniyle yargıladığı gündür.

Gemara'da bize Roş Aşana'nın önemini anlatan bir konu ele alınmaktadır. *Gemara*, Roş Aşana gününün, henüz çocuk sahibi olamamış çiftlerin dualarının kabul edilmesini sağlayan özel bir gücü olduğunu belirtmektedir. Bu duaların kabul edilmesiyle birlikte Tanrı bu çiftlerin çocuk sahibi olmalarına hükmeder. *Gemara*, kısır oldukları için çocuk sahibi olamamış olan üç *tsadeket* kadının Roş Aşana'da dua ettiklerini ve dualarının kabul edildiğini anlatmaktadır.

Annemiz Sara dua etmiş ve Yitshak Avinu'yu doğurmuştur. Annemiz Rahel dua etmiş ve *Tsadik* Yosef'i doğurmuştur. Hanna da dua etmiş ve Peygamber Şemuel'i doğurmuştur.

Roş Aşana'nın ilk günü Tora'dan hangi parçayı okuduğumuzu mutlaka biliyorsunuzdur. Bu günde Sefer-Tora'da Vayera *peraşa*sını açıp, Yitshak'ın doğumunu anlatan pasukları okuruz. *Aftara* olarak da Şemuel Kitabı'ndan Hanna'nın, gözyaşları içinde *Mişkan*'a gidip bir çocuğa sahip olmak için dua ettiğini anlatan kısım okunur.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa

***Yeşiva*sında (devam)**

Rav Papa, Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una ile çocukluktan başlayıp ihtiyarlık dönemine kadar hep devam eden çok yakın bir dostluğa sahipti. İkisi, hocaları Abaye ve Rava'nın yanında birlikte öğrenim görmüşlerdi.

Rav Papa ile Rav Una aynı zamanda iş ortağıydı. Başlarda ikisi de fakirdi ve küçük bir toprak parçasından geçiniyorlardı. Ama daha sonraları Rav Papa, o dönemde Babil'de yaygın olarak tüketilen bir içki olan bira üretimi ve satışıyla zenginleşti.

Gemara'da Rav Papa'nın genel tarzının *lifnim mişurat adin* (yasanın verdiği hak ve yetkilerde diretmeyerek) davranmak olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çok dürüst biriydi ve bu özelliği Yahudi olmayanlar arasında bile ünlenmişti; o kadar ki, kendi iş anlaşmazlıklarını çözümlemesi için onun önünde yargıya gelirlerdi. *Gemara*'da ayrıca bir keresinde, Rav Papa'nın, arpa satın almak için paraya ihtiyaç duyan bir adamın tarlasını satın aldığı, ama bu alımın ardından adamın, aslında arpaya ihtiyacı olmadığını anlayınca alımın iptalini istediği, Rav Papa'nın da ondan satın almış olduğu tarlayı gönüllü bir şekilde kendisine iade ettiği anlatılmaktadır ki bu da *lifnim mişurat adin* terimiyle ifade edilen türde bir davranıştı.

Rav Papa'dan *Gemara*'da "*Gabay Tsedaka*" (*tsedaka* tahsildarı) lakabıyla bahsedilir. Rav Papa fakirlere büyük miktarlarda para yardımında bulunurdu. Bir keresinde merdivenleri çıkarken ayağı takılınca, bu olayı "Belki bir gün yanıma fakir biri gelip yardım istemiştir de ona yardım etmemişimdir" düşüncesiyle yorumlamıştır.

Nasıl İkaz Etmek Gerekir?

Yaprak

65

Bir Yahudi bir akranını günah işlerken gördüğü takdirde ona bu yaptığının yasak olduğunu söylemeli ve onu doğru yola geri getirmeye çalışmalıdır. Kutsal Tora'mız böyle emretmektedir. Bu ikaz nasıl yapılmalıdır? İhlalde bulunan kişiyi utandırmamak için, onu başka insanların önünde ikaz etmek yasaktır. Bunun yerine sessizce ve nazik bir dille onun iyiliğini düşündüğümüzü, Tanrı korusun, cezaya layık değil, *Gan Eden*'de bol ödüle nail olmasını istediğimizi belirtmemiz gerekir.

Rabi Şimon'un oğlu Rabi Elazar, eğer günah işleyen kişinin ikazımızı dinlemeyeceği en baştan belliyse, onu ikaz etmememiz gerektiğini söyler.

Bu yaprakta bir *alaha* daha öğrenmekteyiz.

Rabi Şimon'un oğlu Rabi Elazar şöyle der: Yalan söylemenin yasak olduğunu bilmeyen yoktur. Ama barışı tesis etme uğruna, tartışma ve ihtilafları önlemek için, doğru olmayan bir şey söylenebilir.

Bunu nereden biliyoruz? Tora'da anlatıldığı üzere, Yaakov Avinu vefat ettikten sonra, Yosef'in kardeşleri ona "Babamız sana yaptıklarımıza, seni köle olarak satmış olmamıza rağmen bizi affetmeni söyledi" demişlerdir. Aslında Yaakov onlara böyle bir şey söylemiş değildir; ama onlar olası bir tartışma ve kavgayı önlemek için doğru olmayan bir şey söylemişlerdir ve Tora da bunu kaydetmiştir.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 7:
ALMANA LEHOEN GADOL

Kim *Teruma* Yer?

Yaprak

Masehet Yevamot'ta *perek* 7 – "*Almana Lehoen Gadol*" başlıklı *perek* – esas olarak *teruma* yeme *alaha*larını ele almaktadır.

Ürünlerden Koen'e verilen *teruma* payı, Koen'e aittir ve bunları yalnızca Koenler yiyebilir.

Daha önce öğrendiğimiz gibi, kendisi bir *Koenet*, yani bir Koen ailesinin kızı olmasa bile, bir Koen'in eşi de *teruma* yiyebilir (bkz. sayfa 55). Bu yazımızda bu konuda başka *alaha*lar da öğreneceğiz.

Teruma yeme serbestisi yalnızca Koenler ve eşleri değil, bir Koen'e ait olan bir *Eved Kenaani* (bkz. sayfa 47) için de geçerlidir.

Hatta ve hatta, bir Koen, kendisine ait bir hayvana bile, hayvan yemi sınıfındaki *teruma* payını verebilir!

Bunların sebebi nedir? Çünkü Tora, *teruma*nın Koen ve Koen'e ait her kişi ve hayvan tarafından yenebileceğine hükmetmiştir. Bu nedenle bir Koen'in hayvanı da *teruma* payından yiyebilir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa

Vefatı

Şas'ın (Talmud) derlemesine başlamış olan hocaları Abaye ve Rava gibi, Rav Papa da bu işle meşgul olmuştur. *Gemara*'da aktarılan sözlerinin çoğu *alaha* alanındadır, ama *agada* alanında da nispeten daha az miktarda öğretisi kaydedilmiştir. Genel tarzı, birbiriyle çelişen ve birbirinden farklı olan fikir ve nüshaları uzlaştırma ve birleştirme şeklindeydi. Birçok örnekte, farklı nüshaların her ikisini veya daha fazlasını birlikte söylemek gerektiğine hükmetmişti ve birbirinden farklı görüşlerin biri üzerinde karar kılmaktan kaçınırdı.

Rav Papa'nın iki eşi olmuştu. İlk eşi bir Koen kızıydı ve zenginleşmesini bu eşinin liyakatine, Aaron A-Koen'in soyundan gelen bir kızla evlenmiş olmasına bağlardı. Bu ilk eşi ona oğlu Aba'yı doğurmuştur. Rav Papa, oğlu Aba'yı çok takdir ederdi ve onun, ağzından hiçbir zaman yalan söz çıkarmadığından emin olduğunu söylerdi. İkinci eşi ise Aba Suraa'nın kızıydı.

Damadı, Rav Nahman'ın oğlu Una'ydı. *Gemara*, Rav Papa'nın onu, makul ve aklın kabul edeceği bir Tora öğretisi söylediği için damat olarak seçtiğini anlatır. Rav Papa onun sözlerini duyunca ayağa kalkmış, alnından öpmüş ve kızını ona vermiştir.

Rav Papa, Naraş şehrindeki *yeşiva*nın başında on dokuz yıl görev yapmış ve 4115 (355) yılında yetmiş yaşında vefat etmiştir.

Amora Rav Hana Bagdetaa

Yaprak

67

Gemara, Rav Hana Bagdetaa adında bir *Amora*'nın sözlerini aktarmaktadır.

Bu *Amora*'nın adı Rav Hana'ydı. İsmine neden "*Bagdetaa*" sözcüğünü de eklemişlerdi?

Raşi bunun için iki olası sebep yazar:

a. Çünkü Hahamlarımızın *agada* öğretileri üzerinde uzmandı ve bu nedenle kendisine "*agadot*" sözcüğünden türetilmiş "*Bagdetaa*" lakabı takılmıştı.

b. Rav Hana Babil'in Bağdat kentindendi ve memleketi nedeniyle ismine "*Bagdetaa*" sözcüğü eklenmişti.

Rav Hana, *Amora* Şemuel'in öğrencisiydi ve Talmud'da Rav Hana'nın Şemuel'in adıyla aktararak söylediği bazı *alaha*lar yer alır.

Masehet Berahot'ta Rav Hana'nın, sağlığına kavuşan bir hastayla karşılaştığı zaman onu "Seni toprağın tozuna vermeyip bize veren [Tanrı] Mübarektir" – başka bir deyişle, ölüp toprağa gömülmene izin vermeyen, aksine seni insanlar arasında canlı bırakan Tanrı'ya şükürler olsun – sözleriyle selamladığı anlatılmaktadır.

Masehet Ketubot'ta *Gemara*, Rav Hana'nın, hurmaların tüm özel faydalarını ayrıntılarıyla bilip söyleyebildiğini belirtmektedir. Örneğin Rav Hana, hurmanın bedene ısı verdiğini, açlığı dindirdiğini ve insanın gücüne güç kattığını söylemiştir.

Kutiler

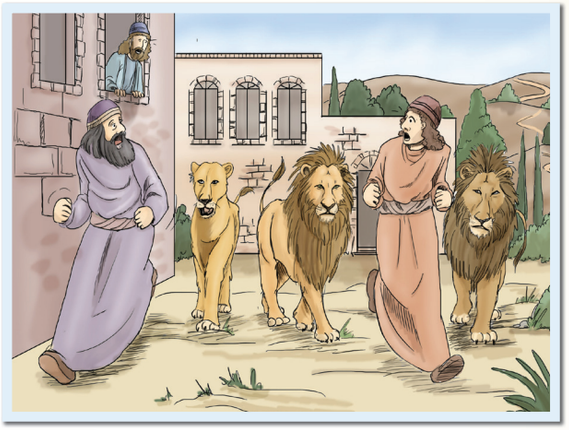
Yaprak

68

Bu yaprakta "*pesule hitun*", yani kendileriyle evlenmenin yasak olduğu gruplardan bahsedilmektedir.

Gemara bu gruplar arasında "Kutiler"i de saymaktadır.

Kutiler Erets-Yisrael'e başka bölgelerden gelmiş bir gruptu ve bir kısmı Kuta adında bir yerden geldiği için hepsine "*Kutim*", yani "Kutiler" adı verilmişti.

Uzun yıllar önce Asur Kralı Şalmaneser onları kendi ülkelerinden, Erets-Yisrael'deki Şomron bölgesine sürmüştü.

Üç Ayaklı Altın Masa (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Rabi Hanina eşinin isteğini yerine getirdi ve biraz rahat yüzü görebilmek için dua etti. Ve işte, Göklerden ele benzer bir şey uzandı ve Rabi Hanina'nın elinin içine, bir masaya aitmiş gibi görünen altın bir ayak koydu. Rabi Hanina'nın eşi Göklerden aldıkları bu armağan karşısında çok sevinmişti. Bundan böyle sükûnet ve huzur içinde yaşayabilecekleri konusunda içi ümitle dolmuştu.

Kadıncağız yorgun gözlerini dinlendirmek için biraz uzandı ve bir rüya görmeye başladı. Rüyasında *Gan Eden*'i seyretmekteydi. *Tsadik*ler, başlarında taçlarla, her biri üçer ayağa sahip olan altın masaların etrafında oturmaktaydılar.

Devamı 67'de

Onlar da Şomron'a yerleşmişlerdi. Kutsal ve Mübarek Tanrı onların günahlar işleyip Erets-Yisrael'in gerektirdiği şekilde davranmadığını görünce, onları korkutmak için aslanlar gönderdi. Aslanların kendi yanlış tutumları nedeniyle geldiğini anlayan Kutiler, Yahudiliği kabul ettiler ve birer *Ger* (bkz. sayfa 49) oldular.

Ne tip birer *Ger* olmuşlardı? Bu konuda *Tanna*lar arasında bir görüş ayrılığı vardır. Bazılarına göre Kutiler Yahudiliği gönülden kabul etmiş değillerdi; sadece duydukları korkudan dolayı bu adımı atmışlardı. Bazılarına göreyse Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın gücüne tanık oldukları için Yahudiliği sevgi ve istekle kabul etmişlerdir.

Yıllar sonra Kutiler tekrar uygunsuz tutumlarına geri dönmüşler ve o zamandan beri herkes onları Yahudi bir halk olarak görmemeye başlamıştır.

Koen Gadol

Yaprak

69

Koen Gadol, tüm Koenlerin başı olarak atanan Koen'dir. Ona, Koen Gadol'a özgü giysiler giydirilir ve Bet-Amikdaş'ta başka Koenlerin değil de sadece onun yapabileceği bazı ibadet görevleri vardır. Benzer şekilde, Koen Gadol'u ilgilendirip diğer Koenler için geçerli olmayan bazı özel kanunlar vardır. Örneğin normal bir Koen, dul kalmış (kocası ölmüş) bir kadınla evlenebilir, ama Koen Gadol'un dul bir kadınla evlenmesi yasaktır. İçinde bulunduğumuz 7. *perek* bu yasağı da ele almaktadır ve bu nedenle "*Almana Lehoen Gadol*" (Koen Gadol için dul bir kadın) başlığıyla anılmaktadır.

I. Bet-Amikdaş döneminde yalnızca on sekiz Koen Gadol görev yapmıştır. Bunlardan biri Hilkiyau'ydu ve kendisi Peygamber Yirmeyau'nun babasıydı.

Bir keresinde I. Bet-Amikdaş'ta Kral Uziyau, kendisi Koen olmamasına rağmen Koen Gadol'un giysilerini giymişti. Koenler bunu gördükleri zaman cesaretlerini topladılar ve kralın Bet-Amikdaş'ta ibadet görevlerini yapmasını engellediler. Ayrıca kral da bu davranışı nedeniyle Göklerden cezalandırıldı; tüm bedeninde *tsaraat* lekeleri çıktı ve halk onu tahttan indirdi.

II. Bet-Amikdaş 420 yıl boyunca ayakta kalmıştır ve bu süre zarfında üç yüzü aşkın Koen Gadol görev yapmıştır. Bunun sebebi bu Koen Gadol'ların *tsadik* insanlar olmamaları nedeniyle her yıl ardı ardına ölüyor olmasıydı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa'nın Oğulları

Talmud'un bir *masehet*inin öğrenimi tamamlandığında, çok eskilere dayanan bir âdet doğrultusunda belirli bir metin okunur. Bu metinde Rav Papa'nın on oğlu da sayılır: **1.** Hanina, **2.** Rami, **3.** Nahman, **4.** Ahay, **5.** Aba Mari, **6.** Rafram, **7.** Rahiş, **8.** Surhav, **9.** Ada, **10.** Daru. Kaynaklarımıza göre, bu metni okuma âdeti *Geonim* dönemine kadar geri gider ve bu metni okumak, hafızanın güçlenmesi ve unutkanlığın önlenmesi için özel bir etkiye sahiptir. Bazıları Rav Papa'nın oğullarının isimlerini yedi kez tekrarlamayı âdet edinmiştir.

Rav Papa'nın oğullarının isimlerini özellikle *masehet*in bitiminde okuma geleneği için birçok sebep verilmiştir. Bazı açıklamalara göre, "Papa" ismi ve on oğlunun isimlerinin toplam *gematriya* (harflerin sayısal karşılığı) değeri iki bin altı yüz doksan üçtür – ki bu, Talmud Bavli'deki toplam sayfa adedine eşittir. Bazı otoriteler ise Rav Papa'nın oğullarının, Tanrı'nın İsmi'ni kutsal kılma uğruna öldürülmeyi göze aldıkları için bu şekilde sayılarak hatırlandığını belirtirler.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 8:
EAREL

Efendiye Yasak, Köleye Serbest

Yaprak

70

Tora'nın *alaha*larını, *mitsva* ve yasaklarını öğrenmenin yöntemlerinden biri, "*gezera şava*"dır (bkz. sayfa 55). Hahamlarımız bu yöntemle pasuklardan *alaha*lar öğrenmişlerdir.

Örneğin bu yaprakta *Gemara*, *Tanna* Rabi Eliezer'in adıyla aktararak, *Berit Mila* olmamış bir Koen'in *teruma* yeme yetkisine sahip olmadığını nereden bildiğimizi öğretmektedir. *Pesah-korban*ını ele alan pasuklarda "***Toşav veSahir***" sözcükleri geçmektedir. Aynı sözcükler *teruma* konusunu ele alan pasuklarda da aynı şekilde yer almaktadır. Bu ima yoluyla Tora bize bu kuralı öğretmiştir: Tıpkı "*arel*", yani "sünnetsiz" birinin *Pesah-korban*ını yeme yetkisi olmaması gibi, *arel* bir Koen de *teruma* yiyemez.

Mişna bu konuda ilginç bir şey söylemektedir. Bazı durumlarda *teruma* yemek, Koen olan efendi için yasakken, kölesi için serbest olabilir.

Bu nasıl mümkündür?

Eğer efendi olan Koen, *arel*se, Koen olduğu için *teruma* payını alabilir, ama *arel* olduğu için şahsen onu yeme yetkisi yoktur. Aldığı bu *teruma* payını aile fertlerine ve kölelerine yedirebilir. Böylece efendi için yasak olan bir şey, kölesi için serbesttir.

Öğrenim Yöntemleri – İkilenen Sözcükten Öğrenilenler

Yaprak

71

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Tora'yı Yisrael halkına vermiştir ve Yisrael'in Hahamları Tora'da yaptıkları incelemeler yoluyla, çeşitli *mitsva*lara dair *alaha*ları öğrenirler. Bunu yapmalarının çeşitli yöntemleri vardır: örneğin daha önce bahsi geçen *gezera şava* gibi; *kal vahomer* (hafif bir duruma dayanılarak daha ağır bir durumla ilgili kanunun öğrenilmesi) gibi vs.

Bu yaprakta, *Tanna*lar arasındaki bir görüş ayrılığını okumaktayız. Tora'daki bir pasukta şöyle yazılıdır: "*Aaron'un soyundan, tsaraat hastası olan… herhangi bir kişi, arınana kadar kutsal [armağandan] yiyemez*" (Vayikra 22:4). Bu pasuk, *tsaraat* rahatsızlığına yakalanan bir Koen'in *korban* eti yiyemeyeceğini söylemektedir.

Üç Ayaklı Altın Masa (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Kadın gördükleri karşısında hayrete düşmüştü, ama birden bire kocası Rabi Hanina'nın da bir masanın yanında oturmakta olduğunu fark etti. Ama o da ne? Kocasının masasında bir ayak eksikti!

Kadın soluk soluğa uykusundan uyandı. Kendilerine verilen altın masa ayağının, Gelecek Dünya'daki ödüllerinden eksiltilerek verildiğini anlamıştı. Artık onu istemiyordu. Hemen kocasına gidip "Lütfen" dedi, "dua et de Göklerden bu ayağı geri alsınlar. Gelecek Dünya'daki ödülümüzden şimdi faydalanmak istemiyorum!"

Ve gerçekten de bir mucize daha gerçekleşti. Göklerdeki el tekrar belirdi ve altın ayağı geri aldı. Artık bu *tsadik* çiftin ölçülemeyecek kadar büyük olan ödülü, onları Gelecek Dünya'da eksiksiz bir şekilde bekleyecekti! (*Taanit* 25a).

SON

"*Herhangi bir kişi*" şeklinde çevrilen ifadenin İbranicesi "***İş İş***" (kişi kişi) şeklindedir. Acaba pasukta sadece bir kez "***İş***" yazılsaydı yeterli olmaz mıydı?

Rabi Akiva'nın anlayışına göre, Tora bize bu yolla bir şey öğretmeyi amaçlamıştır: Pasukta açıkça yazılı olan durumun dışında, bir Koen'in *korban*ları yemesinin yasak olduğu başka bir durum daha vardır. Bu da, *Berit Mila* olmamış, yani *arel* bir Koen'in durumudur; böyle biri de *korban* eti yiyemez.

Ama Rabi Eliezer farklı görüştedir. Ona göre pasuktaki bu ikilemeden yeni bir şey öğrenilemez, zira "*dibera Tora bilşon bene adam*" (Tora, insanların kullandığı lisanda konuşmuştur). Pasuğun "***İş İş***" demesinin, bu ikilemeden yeni bir şey öğrenmemiz gibi bir amacı yoktur. Bu gibi ikilemeler İbranice'de normal konuşma lisanında da kullanılır ve bu pasukta basitçe "Koenlere mensup herhangi bir kişi" anlamına gelir.

Çölde Neden *Berit Mila* Yapılmadı?

Yaprak

72

Bene-Yisrael Mısır'dan çıktıktan sonra kırk yıl boyunca Sinay Çölü'nde dolaşmışlardı. Tüm bu uzun dönem içinde Bene-Yisrael çocuklarını sünnet etmemişlerdi ve çölde doğmuş olan tüm bebekler *arel*di.

Gemara'da Bene-Yisrael'in çölde çocuklarını neden sünnet etmedikleri konusunda iki açıklama verilmektedir.

İlk açıklamaya göre sebep, sürekli yolculuk halinde olmanın bedeni zayıflatan bir etken olmasıdır. Eğer bebek fiziksel açıdan zayıfsa, o zaman *Berit Mila* yapmak mümkün değildir, çünkü bu tehlikeli olacaktır. Bene-Yisrael Sinay Çölü'nde yolculuk halinde oldukları için, hayati tehlike arz etmesi nedeniyle bebeklerini sünnet etmemişlerdir.

İkinci açıklamaya göre sebep, çöldeki yolculuk yılları boyunca hiç kuzey rüzgârı esmemiş olmasıdır. Kuzey rüzgârı hafif ve hoş bir rüzgârdır; ne çok sıcaktır ne de çok soğuk. Kuzey rüzgârının bir özelliği de sünnet olmuş bir bebeğin iyileşmesine yardımcı olmasıdır. Bene-Yisrael'in çölde oldukları dönemde bu rüzgâr hiç esmediğinden, *Berit Mila* yapmak tehlikeli olacaktı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papa'nın Oğulları

Maarşal (Morenu [=Hocamız] A-Rav Şemolo Lurya), kitabı "*Yam Şel Şelomo*"da Rema'dan (Rabenu Moşe İserliş) alıntı yaparak, bir *masehet*in öğrenimi bittiğinde Rav Papa'nın oğullarının sayılmasına bir başka sebep daha göstermiştir. Buna göre, Rav Papa'nın bu oğulları "Tora alanında büyük ve ışık saçan kişilerdi. Rav Papa her *masehet* bitiminde onlar için ziyafet düzenlerdi – zira zengindi – ve Tora'yla meşgul olanları parasıyla desteklerdi. Bu nedenle *masehet* bitimlerinde on oğluyla birlikte zikredilmeye nail olmuştur."

Rav Şerira Gaon, bir mektubunda Rav Ay Gaon'dan alıntı yaparak, *masehet* bitiminde sayılan on kişinin hepsinin, Rava'nın öğrencisi olan Naraş *yeşiva*sı başkanı Rav Papa'nın oğlu olmadığını, bazılarının, isimleri yine "Papa" olan başka hahamların oğulları olduğunu belirtir. Tabii ki bu hahamların arasında Rava'nın öğrencisi olan Rav Papa da vardır.

Bikurim Mitsvası

Yaprak

73

Gemara, *bikurim mitsva*sı hakkında bazı kuralları aktarmaktadır.

Eretz-Yisrael'in övülmesine vesile olan yedi üründen (buğday, arpa, üzüm, incir, nar, zeytin ve hurma) birini yetiştirdiği bir tarla veya bahçesi olan kişinin, her yıl, o tarla veya bahçede o yıl yetişmiş olan ilk meyveleri (İbranice: ***bikurim***) Bet-Amikdaşa getirmesi gerekir. Bet-Amikdaş'ta bu meyveleri Koenlere verir.

"*Bikurim*" sözcüğü "*behor*" ile bağlantılıdır. Bunlar ilk meyveler olduğundan, bir anlamda "*behor*" (ilk doğan) meyvelerdir.

Kişi bahçesinde dolaşır ve ağacın yaprakları arasında bir meyvenin oluşmaya başladığını görür. Bir iplik alarak bu meyveye bağlar ve "Bu *bikurim* olacak" der. Meyve olgunlaşıp yenebilecek hale geldiğinde onu dalından koparır, bir kabın içine yerleştirir ve Koenlere vermek üzere Yeruşalayim'e çıkarır.

Sefer A-Hinuh'ta bu *mitsva*nın, insanı, bahçesinde bu kaliteli ve güzel meyvelerin kendi şahsi çalışması sayesinde yetiştiğini düşünmemesi yönünde eğitmeyi amaçladığı belirtilir. İnsanın bu başarıyı kendisine atfetmemesi için Tora, ilk meyvelerin Bet-Amikdaş'a çıkarılıp Koen'e verilmesini emretmiştir. Bu şekilde kişi, başına gelen tüm iyiliklerin Kutsal ve Mübarek Tanrı'dan geldiğini hatırında tutacak ve bu sayede daha çok bolluk ve berekete nail olacaktır.

Rabi Akiva Neye Sevindi?

Hahamlarımızdan MAASELER

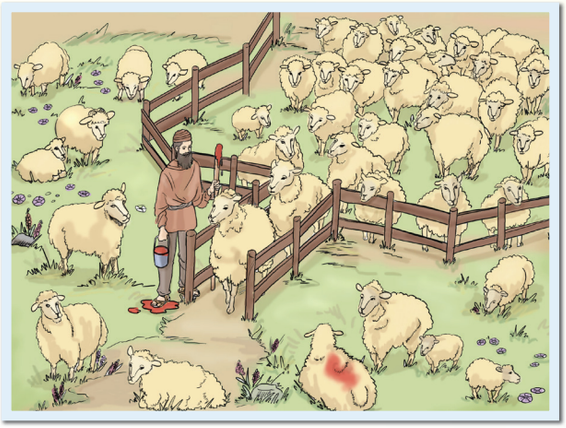
Yisrael'in büyük Hahamları Raban Gamliel, Rabi Elazar ben Azarya, Rabi Yeoşua ve Rabi Akiva sessizlik içinde yollarında yürümekteydiler. Bu müstesna *tsadik*ler, Yisrael halkının içinde bulunduğu zorlu durum hakkında kasvetli düşünceler içindeydi. Bet-Amikdaş yıkılmıştı ve Kutsal *Şehina* sürgündeydi. Ve işte, Hahamlar birden bire, sevinç ve gülüşme, şarkı ve hoppalık ifade eden sesler duydular. Bu şen şakrak seslerin nereden geldiğini anlamak için bakışlarını çevirdiler ve seslerin kaynağının Romalıların inşa ettikleri saray olduğunu gördüler. Hahamlardan üçünün gözlerinden yaşlar damlamaya başlamıştı. Ama buna karşılık Rabi Akiva gülmeye başladı!

Devamı 71'de

Ma'sar Beema

Yaprak

74

Önceki yazımızda *Bikurim*, yani ilk meyveleri Koen'e verme *mitsva*sını öğrenmiştik. Şimdi de, yıl içinde doğan yeni hayvanlardan Koen'e verilmesi gereken "*ma'sar beema*" (hayvanların onda biri) *mitsva*sını göreceğiz.

Bir sığır veya davar sürüsü olan kişi, her yıl, o yıl doğan hayvanların onda birini Koen'e vermelidir. *Ma'sar beema* nasıl yapılır? Yıl boyunca doğan tüm yavrular, bir kerede sadece bir hayvanın geçebileceği kadar dar bir kapısı olan bir ağıla sokulur. Kapı açılır ve hayvanların tek tek dışarı çıkmasına izin verilir. Hayvanların sahibi kapıda durarak saymaya başlar: Bir, iki, üç,… Onuncu hayvan çıktığı zaman onu kırmızı bir boyayla işaretler. Bu onuncu hayvan "*ma'sar beema*" olarak *mitsva*ya vakfedilmiş olur. Bu şekilde saymaya devam eder ve her onuncu hayvanı kırmızı boyayla işaretler. Tüm hayvanlar kapıdan geçmeyi tamamladıktan sonra sürü sahibi kırmızıyla işaretlenmiş olan her onuncu hayvanı *korban* olarak Bet-Amikdaş'a getirir.

Sefer A-Hinuh'un yazdığına göre, Kutsal ve Mübarek Tanrı, yıl boyunca geçimlerini sağlamak için çalışan insanların ara sıra kutsal şehir Yeruşalayim'e çıkmalarını, orada *Sanedrin*'deki büyük Hahamları, Tora'nın ve onu öğrenenlerin bilgeliğini görmelerini istemiştir. Bu şekilde onların kalpleri de Yeruşalayim'de Hahamlardan Tora öğrenmenin cazibesine kapılacaktır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una

Rav Yeoşua'nın oğludur ve Babil'de doğmuştur. Çocukluğundan ihtiyarlık dönemine kadar Rav Papa'nın sadık bir dostu olmuştur ve ikisi birlikte hem Abaye'nin hem de Rava'nın yanında öğrenim görmüşlerdir. Ancak her ikisinin de öncelikli hocası, Mehoza'daki *yeşiva*nın başkanı olan Rava'dır.

Hocası Rava onu çok severdi ve kendisine "*tsadik*" diye hitap ederdi. Hatta Rav Una'yı, henüz kendisi hayattayken *alaha* alanında karar ve talimatlar vermeye teşvik etmişti. Ve gerçekten de Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una, Rav Papa ile birlikte halka rehberlik etmiş ve *alaha* kararları vermiştir. Hocası Rava'nın vefatının ardından *yeşiva*nın bir kısmı Rav Papa'nın başkanlığında Naraş şehrine geçince, Rav Una orada "*Reş Kala*" (bkz. sayfa 42) olarak görev yapmış, başka bir deyişle Şabat günleri kalabalık halk kitlelerine *alaha* dersleri vermiştir.

Tuma

Yaprak 75

Şimdi, daha önce birçok kez bahsi geçmiş olan "*tuma*" kavramına değineceğiz.

Tuma Tora'nın tanımladığı manevi bir durumdur. Buna göre kişi çeşitli sebeplerle "*tame*" (*tuma*dan etkilenmiş) hale gelebilir. Örneğin ölü bir insana veya bir *şeretsin* leşine temas eden bir kişi *tame* olur. ["*Şerets*" Tora'da listelenen sekiz küçük çaplı hayvana verilen genel bir isimdir (bkz. Vayikra 11:29-31).] *Tame* durumdaki bir kişiye dokunan kişi de *tame* olur. Örneğin, eğer Reuven bir ölüye dokunduysa ve daha sonra Şimon Reuven'e dokunursa, Şimon da *tame* olur. *Tame* olmak için sadece harici bir *tuma* kaynağına dokunmak da şart değildir. Bazen kişi çeşitli sebeplerle kendiliğinden de *tame* olabilir. Örneğin, *tsaraat* hastalığına yakalanan bir kişi de, arınma süreci tamamlanana kadar hem *tame* olur hem de bir *tuma* kaynağı haline gelir.

Tame bir kişinin Bet-Amikdaş'a girmesi ve *teruma* ya da *korban* eti gibi kutsal yiyecekleri yemesi yasaktır.

Tame durumdaki herkesin, arınma sürecini tamamlamak için, gerekli tüm kurallara uygun olan bir *mikve*ye dalması gerekir. Arınmasının tek yolu budur. Bazı *tuma* durumlarda, *mikve*ye dalmadan önce yapılması gereken başka şeyler de vardır; ama sonuçta *tame* olan herkes mutlaka *mikve*ye dalmalıdır. Biliyor musunuz? Bir kişi *mikve*ye daldığı zaman da hemen tamamen arınmış olmaz. Bunun için gün batımını beklemesi gerekir ve gün battığında artık *tame* değildir. Bu nedenle gün içinde *mikve*ye dalmış bir kişiye "*tevul yom*" ("gündüz *tevila* yapmış") adı verilir. *Tevila* yapmış; yani *mikve*ye dalmıştır – ama tamamen *taor* (saf) hale gelmesi için gün batımını beklemektedir. [Not: Bunlar genel kurallardır. Bazı *tuma* türlerinde *mikve*ye gece vakti dalmak gerekir.]

Giyur Sınırlamaları

Yaprak 76

Şimdi *Gemara*'nın sorduğu bir soruyu ve verdiği cevabı göreceğiz.

Mutlaka biliyorsunuzdur; Kral Şelomo, kendi döneminin Mısır kralının kızıyla evlenmişti. *Gemara*, Şelomo onunla evlenmeden önce Mısır prensesinin *giyur* sürecinden geçtiğini, yani Yahudiliği kabul ettiğini söylemektedir.

Ama, diye sormaktadır *Gemara*, Mısır prensesini Yahudiliğe almayı nasıl kabul etmişlerdi? Zira yabancıların *giyur* sürecine kabul edilmediği bazı dönemler vardır. Hangi dönemlerdir bunlar? Örneğin Kral David'in zamanı bunun bir örneğidir. O dönemde diğer uluslar Yeuda Krallığı karşısında korku içindeydi ve bu nedenle Yahudiliğe geçmek isteyen yabancılar geri çevriliyordu, zira onların Yahudiliğe geçmeyi aslında gönülden arzulamadıkları, sadece duydukları korku nedeniyle onlara katılmak istedikleri yönünde bir endişe vardı. Benzer şekilde Kral Şelomo'nun döneminde de başkalarını Yahudiliğe kabul etmiyorlardı, çünkü bu kez de onların Yahudiliğe geçmeyi, o dönemde Yahudilerin nail olduğu büyük zenginliğe kavuşma amacıyla istiyor olmaları olasıydı.

Öyleyse soruyu tekrar soralım: Mısır kralının kızını nasıl olup da Yahudiliğe kabul etmişlerdi?

Gemara bunu açıklamaktadır: Mısır kralının kızının hiçbir eksiği yoktu. Kral olan babasının evinde şerefe sahipti. İstediği kadar parası da vardı. Bu nedenle onun Yahudiliğe art niyetlerle değil, kutsal Tora'yı gerçekten de yerine getirmeyi arzuladığı için katılmak istediğinden emin olduklarından, onu kabul etmişlerdi.

Rabi Akiva Neye Sevindi? (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"Rabi Akiva!" diye sordular Hahamlar, "Neden ve niçin gülüyorsun?"

Rabi Akiva sorularına soruyla karşılık verdi: "Ya siz neden ağlıyorsunuz?"

"Ağlıyoruz tabii" diye açıkladılar Hahamlar. "Yıldız ve burçlara tapan, putlara eğilen bu yabancılar rahat ve huzur içinde oturup keyif içinde eğleniyorlar. Biz ise… Bet-Amikdaş'ımız ateşle yanmış halde. Ağlamayalım mı?!"

Rabi Akiva'nın gülümsemesi daha da genişlemişti. Kendinden emin bir ifadeyle Hahamlara cevap verdi: "İşte sevinmemin sebebi de tam olarak bu! Çünkü eğer, gördüğümüz gibi, Tanrı'nın isteğini yerine getirmeyen bu putperestler için bu dünyada her şey güllük gülistanlıksa, O'nun isteğini yerine getirenleri Gelecek Dünya'da bekleyen iyilik ve sevinç kat kat fazla olacak demektir!" (*Makot* 24a).

SON

Amoni – ve *Amonit* Değil!

Yaprak 77

Kutsal *Tora*'mız, Amon veya Moav halklarından bir kişinin, Yahudiliği kabul ettikten sonra bile, doğuştan Yahudi biriyle evlenmesinin yasak olduğunu söylemektedir. Ama bu yasak bu halklara mensup erkekler için geçerliyken, kadınlar için geçerli değildir. Bu nedenle eğer Amon halkına mensup bir kadın (bir *Amonit*) Yahudiliğe geçerse onunla evlenilebilir. Aynısı Moav halkı için de doğrudur. Nitekim Moavlı Rut bir *giyoret* (Yahudiliği kabul etmiş kadın) olmasına rağmen Boaz onunla evlenmişti (bkz. Rut kitabı), çünkü bu yasak yalnızca erkekler için söylenmiştir; ama kadınlar için geçerli değildir.

Gemara yasağın neden bu halklara mensup özellikle erkekleri bağlayıp kadınlar için böyle bir kısıtlama olmadığına iki açıklama getirmektedir. Biz burada bunlardan birini öğreneceğiz.

Pasukta kullanılan ifadeye dikkat edin: "*A-Şem'in toplumuna bir **Amoni** ve bir **Moavi** girmeyecektir*" (Devarim 23:4). Bir Amoni ve bir Moavi ile evlenmek yasaktır. Dikkat ettiniz mi? Pasuk "*Amoni*" ve "*Moavi*" demektedir. Hahamlarımız da kuralı buradan öğrenmişlerdir: "*Amoni* – ama *Amonit* değil! *Moavi* – ama *Moavit* değil!" Başka bir deyişle Tora yalnızca bir *Amoni*'yi – erkeği – yasaklamakta, ama bir *Amonit*'i – kadını – yasaklamamaktadır. Yine, pasuk bir *Moavi*'yi yasaklamakta, ama bir *Moavit*'i yasaklamamaktadır.

Netinim Kimlerdir?

Yaprak 78

Gemara'da "*netinim* "ile evlenmenin yasak olduğunu öğreniyoruz.

Netinim kimlerdi?

Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girdikleri zaman buradaki halklardan biri olan Givoniler, Bene-Yisrael'in onları mağlup ederek öldürebileceğinden çok korkmuşlardı. Bu nedenle bir hileye başvurarak, sanki Erets-Yisrael'de yaşamıyor ve çok uzak diyarlardan geliyormuş biri görünen bir heyet gönderdiler ve Yeoşua'nın liderliğindeki Bene-Yisrael ile bir barış antlaşması yaptılar.

Yalan söyledikleri ortaya çıktıktan sonra bile, Yeoşua bu halka hiçbir şey yapılmamasına karar verdi. Onları Yahudiliğe almayı kabul etti ve onların su çekme ve ağaç kesme işlerinde çalışmalarına karar verdi. Yeoşua onları bu işlere "*verdiği*" (İbranice: *natan*) için, kendilerine "***netinim***" adı verilmiştir. Böylece "*netinim*", Givonilerin soyundan gelenlere verilen isimdir.

Aradan birkaç nesil geçtikten sonra Kral David *netinim* soyuna mensup kişilerin, doğası itibariyle merhametli olan Yisrael halkından farklı olarak gaddar bir karaktere sahip olduğunu görmüş ve bu nedenle Bene-Yisrael'in onlarla evlenmelerini yasaklamıştır. Çünkü merhametten yoksun insanların Yisrael halkına katılması uygun değildir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una

*Mitsva*ları en güzel şekilleriyle yapmaya özen gösterir ve insanlar arasındaki ilişkilerde normalin üstünde bir *hasidut*la (çok yüksek standartlarla) davranırdı. *Gemara*'da onun, kafası açıkken dört *ama* bile yürümeme konusunda çok dikkatli olduğu anlatılmaktadır. Benzer şekilde, Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una, uzun bir ömre nail olmasını, hiçbir zaman öfkelenip gücenmemesine ve kendisine yapılan kabahatleri fazlasıyla hoşgörmesine bağlamıştır.

Talmud'da belirtildiği gibi, kendi neslindeki Hahamlar onu çok takdir ederlerdi. Bir keresinde Rav Papa'yla yolda giderken, Rav İka'nın oğlu Rav Hanina'yla karşılaşmışlar, Rav Hanina onları görünce "*Haham A-Razim*" (gizemleri bilen) *berahas*ını söylemiştir. Bilindiği gibi bu *beraha* Yisrael'e mensup altı yüz bin kişi bir arada görüldüğü zaman söylenir (bkz. I. Kitap, sayfa 44). Rav Hanina bu *berahay*ı söylemiştir, çünkü onun görüşüne göre bu iki *tsadik* tüm Yisrael halkına denkti ve dolayısıyla bu *beraha* onlar için söylenebilirdi.

Öne Çıkan Üç Nitelik

Yaprak 79

Gemara Yahudilerin özellikle öne çıkan üç karakter niteliği olduğunu söylemektedir.

a. *Rahmanim*: Merhametlidirler; Tanrı'nın yarattığı varlıklara merhametli davranırlar. **b. *Bayşanim*:** Ar duyguları vardır; küstah değildirler. **c. *Gomele Hasadim*:** İyilikseverdirler; başkalarına iyilik yaparlar. İşte Yahudilerin âlametifarikası denebilecek üç nitelik bunlardır. Buna karşılık söz konusu niteliklere sahip olmayan kişinin Yahudilere katılması uygun değildir. Ve gerçekten de, önceki yazımızda gördüğümüz gibi, Kral David, *netinim*in merhametli insanlar olmadıklarını gördüğünde onlarla evlenmeyi yasaklamıştır, çünkü merhamet son derece önemli bir niteliktir.

Şunu vurgulamakta yarar vardır: Rambam (*İlhot Matenot Aniyim* 10:2), *tsedaka* vermeyen ve başkalarına merhamet etmeyen kişinin "gaddar" olduğunu ve onun gerçekten de Yahudi halkına mensup olup olmadığının araştırılması gerektiğini yazar.

Şulhan Aruh da (*Even A-Ezer* 2), küstah ve gaddar olan, insanlardan nefret eden ve onlara iyilik etmeyen kişinin bir *Givoni*, yani *netinim* mensubu olduğundan şüphelenmek ve onunla evlenmemek gerektiğini bir *alaha* olarak kaydetmiştir.

Bet-Amikdaş'ta Görev Yapamayan Koenler

Yaprak 80

Kutsal ve Mübarek Tanrı, dünyasında insanlar, evcil ve yabani hayvanlar, kuşlar, sürüngenler, böcekler ve başka türden canlılar yaratmıştır. Büyük iyiliğiyle, tüm canlılara, ihtiyaç duyacakları organlar vermiştir.

Kutsal Tora'mız, bedensel kusuru (İbranice: *mum*) olan bir Koen'in Bet-Amikdaş'ta ibadet görevi yapamayacağını belirtmektedir. Böyle bir Koen *korban* işlemlerini yapmaya ve Koenlere özgü diğer herhangi bir ibadeti gerçekleştirmeye yetkili değildir. Bedensel kusuru olan bir hayvan da Bet-Amikdaş'ta *korban* olarak kullanılamaz.

Bedendeki her kusur ve her eksiklik bir Koen veya hayvanı uygun olmaktan alıkoyacak diye bir kural yoktur. Rambam, Bet-Amikdaş'a girişle ilgili *alaha*larda elli tane bedensel kusur saymaktadır. Eğer bir Koen'de bunlardan herhangi biri varsa, Bet-Amikdaş'ta görev yapamaz. Aynı şekilde bir hayvanda bunlardan herhangi biri varsa, *Mizbeah*'ın üzerine *korban* olarak çıkarılmaya uygun değildir. Ama bu ellisi dışında başka kusurlar söz konusuysa sorun yoktur.

Bu yaprakta, söz konusu bedensel kusurlardan biri olan "*havarhur*"dan bahsedilmektedir. *Havarhur* bir tür göz hastalığıdır ve *Gemara*, bir kişide seksen günden az bir süre boyunca *havarhur* mevcutsa, bunun henüz "*mum*", yani bedensel kusur sayılmadığını öğretmektedir.

Babanın Onuru Satılmaz!

Hahamlarımızdan MAASELER

Bet-Amikdaş'ta Koen Gadol'un kalbinin üstüne takılan *Hoşen* adlı göğüslüğün üzerinde çok değerli on iki taş vardı. Taşların her birinin üzerine kabilelerden birinin ismi kazılıydı. Bir keresinde üzücü bir olay meydana geldi. Binyamin kabilesinin taşı olan "*yaşefe*" kaybolmuştu. Hahamlar *Hoşen* için başka bir taş bulma amacıyla hemen harekete geçtiler. Aşkelon'da Dama ben Netina adında, Yahudi olmayan saygın bir adamın yaşadığı ve elinde tam da böyle bir taş bulunduğu kulaklarına çalınmıştı. Bunun üzerine Dama'nın evine, itibarlı, ileri gelen Yahudilerden oluşan bir heyet gönderildi. Görevleri, bu değerli taşı her ne fiyata olursa olsun ondan satın almaktı.

Dama ben Netina onları güzler yüzle karşıladı, isteklerini dinledi ve kabul etti.

Devamı 75'te

İçine *Teruma* Karışan Salata

Yaprak 81

Bundan uzun yıllar önce Koenlerin manevi yönden saf olup *teruma* yiyebildikleri zamanlarda on kız toplanıp annelerine bir sürpriz yapmaya karar verdi: Onlara leziz bir domates salatası hazırlayacaklardı.

Aralarından biri bir öneride bulundu: "Her birimiz domates getirelim, birlikte bir salata hazırlayalım ve daha sonra herkes bu salatadan bir kısmı kendi evine götürsün." Kızlar toplandılar, salatayı hazırladılar; ama onu aralarında paylaşmadan hemen önce kızlardan birinin babası içeri girerek "Domatesleri nereden buldunuz?" diye sordu.

Anlaşılan o ki ortada büyük bir sorun vardı. Kızlardan biri, bir Koen'in kızıydı ve kendi evinden *teruma* sınıfında domatesler getirmişti! *Teruma* sadece Koenler tarafından yenebilir; Koen olmayanların *teruma* yemesi yasaktır.

Ne yapmaları gerekiyordu? Şimdi tüm domatesler birbirine karışmıştı!

Baba, bir hahama giderek ne yapacaklarını sordu ve haham da şöyle karar verdi: Bir *alaha*ya göre, eğer yanlışlıkla bir karışma olduysa ve karışımın çoğunluğu *kaşer* olup içeride sadece az miktarda *kaşer* olmayan, yasak yiyecek varsa, yasak kısım çoğunluğun içinde geçerliliğini kaybeder ve karışımın bütünü yenebilir. Ama *teruma* söz konusu olduğunda özel bir kural vardır. Bir karışımda *teruma*nın çoğunluk içinde geçersiz hale gelmesi için en çok yüzde bir oranında olması gerekir. Örneğin bu salatayı yemek ancak, yüz normal domatese karşılık bir *teruma* domatesi varsa mümkündür. Eğer *teruma*nın oranı daha yüksekse bütün salatayı sadece Koen ailesi yiyebilir.

Erets-Yisrael'in Kutsal Kılınması

Yaprak 82

Kutsal ve Mübarek Tanrı bize, Erets-Yisrael'de yetişen ürünlerden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmamızı emretmiştir. Bu, "*mitsva ateluya baarets*", yani "ülkeye bağlı bir *mitsva*" sınıfındadır. Başka bir deyişle, *teruma* ve *maaser* payları yalnızca Erets-Yisrael'de yetişen ürünlerden ayrılmalıdır; Diaspora'da yetişmiş ürünlerden bu paylar ayrılmaz.

Bene-Yisrael'in *teruma* ve *maaser* paylarını ayırma *mitsva*sıyla ilk kez yükümlü hale gelmeleri, Yeoşua bin Nun'un önderliğinde Erets-Yisrael'i ele geçirmeleri ve kabileler arasında paylaştırmaları ile olmuştur. Aynı vesileyle Yeoşua bin Nun, ülkeyi sadece Erets-Yisrael'e özgü olacak bir kutsiyetle kutsal kılmış ve o andan itibaren *teruma* ve *maaser mitsva*sı yürürlüğe girmiştir.

Bene-Yisrael'in Erets-Yisrael'den sürülmelerinin ardından ülkenin kutsiyeti de hükümsüz kalmıştır. Bu nedenle, Erets-Yisrael'de yetişen ürünlerden bile *teruma* ve *maaser* paylarını ayırma yükümlülükleri yoktu.

Sürgün yetmiş yıl sonra sona erdiğinde, Ezra A-Sofer Erets-Yisrael'e çıktı ve ülkeyi tekrar kutsal kıldı. O andan itibaren ülkenin ürünleri tekrar *teruma* ve *maaser* paylarının ayrılmasıyla yükümlü hale geldi.

Rabi Yose, Ezra A-Sofer'in Erets-Yisrael'i ebediyen kutsal kıldığını söylemektedir. Başka bir deyişle, Bene-Yisrael tekrar sürgüne çıkmış olmalarına karşın, ülke her zaman kutsiyetini koruyacaktı ve dolayısıyla ürünlerden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırma *mitsva*sı da daima yürürlükte kalacaktı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Amemar

Başlıca hocası Neardea'lı Rav Zevid'di. Ayrıca Rav Hama, Rav Dimi ve Rav Papa'dan da Tora öğrenmiş ve Rava'nın adıyla birkaç *alaha* aktarmıştır.

Neardea'da yaşamış ve orada hem *roş yeşiva* hem de uzman yargıç görevinde bulunmuştur. Rüşvetin "tozunu bile" aldığına dair kendisinden şüphelenilmemesi için son derece dikkatli ve özenli davranırdı. Neardea ve Mehoza'da bazı kanunlar koymuştur. Amemar, Babil'deki kraliyet yetkilileriyle dostluk ilişkileri içindeydi.

Öğrencileri arasında *Amora*lar Mar Zutra, Rav Yemar, Rav Una bar Natan ile daha sonraları kendisinin "*talmid-haver*"i (öğrenci ve öğrenim partneri) olacak olan Rav Aşe de vardır.

Amemar'ın oğlu, Rav Aşe'nin öğrencilerinden biri olan Mar'dır.

Şemita Yılı Öncesinde Ekim

Yaprak

83

Şimdi *Şemita alaha*ları çerçevesinde iki kural öğreneceğiz.

Şemita yılında toprağı çalıştırmak yasaktır.

Bet-Amikdaş'ın ayakta olduğu dönemlerde "*tosefet şeviit*" (yedinci yıla yapılan ekleme) adı verilen özel bir kural vardır. Bu kurala göre, toprağı çalıştırma yasağı, yedinci yıl olan *Şemita* yılı henüz başlamadan önce yürürlüğe girer. Ne zamandan itibaren? *Şemita* yılının başlangıcından otuz gün önce. Bu nedenle *Şemita* yılının kanunları Elul ayının başından itibaren yürürlüğe girer.

Şemita kanunlarındaki bir diğer *alaha*ya göre, *Şemita* yılı başlamadan önce yedinci yıl için toprak işleri yapmak yasaktır. Örneğin, toprakta ancak *Şemita* yılı başladıktan sonra kök salacak olan tohumları yıl öncesinde ekmek yasaktır. Bu nedenle Rabi Yose, *Şemita* yılına dair kanunlar başlamadan iki hafta öncesinden itibaren toprağa tohum ekimi yapmanın yasak olduğunu söylemektedir. Çünkü tohumun toprakta kök salmasına kadar aradan iki hafta geçer.

Basit bir hesap yaparsak, tohum ekme işleminin 17 Av tarihinden itibaren yasak olduğunu görürüz. Çünkü 16 Av'dan sonra ekilen bir tohumun toprakta tam olarak kök salması, *Şemita* yasaklarının başlayacağı Roş Hodeş Elul'dan sonra gerçekleşecektir.

Babanın Onuru Satılmaz! (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Yahudilerden oluşan heyet, Dama ile fiyat konusunu ele aldı ve satış işleminin yüz dinar karşılığında gerçekleşeceği konusunda mutabık kalındı. Dama değerli taşı, mücevherlerini koyduğu sandıktan alıp getirmek üzere yukarı çıktı; ama işte, o sırada babasını, ayaklarını içinde değerli taşın bulunduğu sandığın üzerine uzatmış halde uyurken buldu. Dama hiç tereddüt etmedi. Hemen o anda, babasını uyandırmamaya karar verdi. Kaybedeceği büyük miktardaki parayı hiç umursamıyordu; aklında tek şey vardı: babasının rahatı. Böylece Dama elleri boş halde aşağı indi ve Hahamlardan özür dileyerek, kendilerine yardımcı olamayacağını bildirdi.

Devamı 77'de

MASEHET YEVAMOT
PEREK 9:
YEŞ MUTAROT

"*Kaal*" Kime Denir?

Yaprak

84

Kutsal ve Mübarek Tanrı, tüm uluslar içinde, Tora'yı vermek için Yisrael halkını seçmiştir. Eğer Yahudi olmayan biri Yisrael halkına katılmak isterse, o da *giyur* adı verilen bir süreçten geçerek Yahudi olabilir ve böyle birine "*ger [tsedek]*" adı verilir (bkz. sayfa 49).

Şimdi "*kaal*" kavramını öğreneceğiz.

Tora bazı insanların "Tanrı'nın toplumuna (İbranice: *kaal*) katılamayacağını" söylemektedir. Başka bir deyişle, bu kişilerin Yahudilerle evlenmesi yasaktır. Ama Tora bunu özel bir ifade kullanarak söylemiş, yani basitçe "evlenemezler" demek yerine "Tanrı'nın toplumuna katılamaz" demiş olduğundan, bu kişiler sadece "*kaal*", yani "toplum" olarak adlandırılan Yahudilerle evlenemezler.

Şimdi şu görüş ayrılığına dikkat edin.

*Tanna*lar, *giyur* işleminden geçerek Yahudi olan bir kişinin de "*kaal*" sınıfında olup olmadığı konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Başka bir deyişle, böyle biri her ne kadar her yönden "*kaşer*" bir "Yahudi" ise de, aynı zamanda "*kaal*" kategorisine de girip girmediği konusunda iki görüş vardır.

Şimdi tabii ki şunu kolayca anlayacaksınızdır: *Ger*lerin "*kaal*" sınıfında olmadığı görüşündeki *Tanna*lara göre, bir *ger*, Tora'nın "*kaal*" sınıfındakilerle evlenmesini yasakladığı kişilerle evlenebilir.

Şunu vurgulamak da önemlidir: *Ger*lerin çocuklarının artık "*kaal*" sınıfında oldukları konusunda tüm *Tanna*lar hemfikirdir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Rav Papi

Gençliğinde Rava'nın yanında Tora öğrenmiştir. *Alaha* konusunda teatide bulunduğu akranları, Rav Bibi bar Abaye, Rav Papa ve Rav Yeoşua'nın oğlu Rav Una'ydı.

Sonraları kendi *yeşiva*sını açtı ve başına geçti. Öğrencileri arasında *Amora*lar Rav Aşe ve Mar Zutra da vardır.

Rav Papi, hocası Rava'nın adıyla birçok *alaha* aktarmıştır ve bunlar Talmud'un birçok farklı *masehet*inde yer almaktadır.

Rav Papi'nin kendine has bir tarzı vardı: *alaha*yı her yönüyle en iyi şekilde açıklığa kavuştururdu. *Gemara*'nın anlattığına göre bir keresinde Hahamlar, cinayet işlediğinden şüphelenilen Bar Hama adında birinin davasını ele aldıklarında Rav Papi tartışmaya katılmış ve tanıkların geçerli olmadığını, dolayısıyla sanığın suçsuz bulunması gerektiğini yargıçların önünde kanıtlamıştır.

Hahamların Sözlerine Takviye

Yaprak

85

Bu yaprakta önemli bir bilgi edinmekteyiz.

Bir erkek ve kadın evlendiği zaman, erkek kadına "*ketuba*" adlı bir belge yazıp verir. Bu belgede, öldüğü veya kadını boşadığı takdirde kadının ondan veya mirasından alacağı para tutarı yazılıdır.

Gemara'nın söylediğine göre, Hahamların yasakladığı bir evlilik yapan bir kadın, kocasının ölmesi veya kendisini boşaması halinde *ketuba*da belirtilen parayı alamaz; zira yasağı çiğneyerek evlendiği için Hahamlar onu cezalandırmışlardır.

Şimdi dikkat edin. Eğer bir kadın, **Tora'nın** yasakladığı bir evlilik yaptıysa, *ketuba*daki tutarı **kaybetmez**. Ama eğer **Hahamların** yasakladığı bir evlilik yaptıysa **kaybeder**.

Böyle bir şey nasıl olur? Neden Hahamların bir yasağı delindiği zaman bir para cezası vardır da Tora'nın bir yasağı delindiğinde bu para cezası yoktur?

Rabi Yeuda A-Nasi bunu şöyle açıklar: İnsanlar Tora'nın yasakları konusunda zaten özenli olduklarından, bu yasaklardan kaçınmak onlar için kolaydır. Ama Hahamların öngördükleri yasaklardan kaçınmak insanlara daha zor gelir; çünkü bu yasaklar kutsal Tora'da yazılı değildir. Bu nedenle, insanların Hahamların koydukları kanunlar konusunda da daha özenli olmalarını sağlama amacıyla, Hahamlar, böyle yasakları ihlal eden kişiler için para cezası öngörmüşlerdir.

Ezra A-Sofer Levilere Neden Kızdı?

Yaprak

86

Bir tarla sahibi buradan *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmakla yükümlüdür. Bunlara toplu olarak *Terumot U-Maaserot* adı verilir.

Maaser türlerinden birine "*maaser rişon*" (ilk onda bir) adı verilir. Ürünlerden öncelikle, Koenlere verilmek üzere *teruma* payı ayrılır. Bunun ardından geri kalan ürünün onda biri Levilere verilir. "*Maaser rişon*" budur.

I. Bet-Amikdaş yıkılıp Yahudiler Babil'e sürgüne gittikten yetmiş yıl sonra Ezra A-Sofer, Yahudilerin bir kısmıyla birlikte Erets-Yisrael'e çıktı. Ezra A-Sofer, Erets-Yisrael'e çıkmak için Pers kralından izin almıştı. Bet-Amikdaş'ı inşa etmek ve orada gerekli ibadetleri bir an önce başlatmak için can atıyordu.

Mutlaka biliyorsunuzdur; Leviler Bet-Amikdaş'ta birçok farklı göreve sahipti. Bunlar arasında, *korban*lar gerçekleştirildiği sırada müzik çalıp şarkı söylemek, kapıları açıp kapatmak gibi görevler vardı. Bu nedenle Ezra, bu görevleri yerine getirebilecek Levilerin de kendisiyle birlikte gelmelerini istemişti.

Ama… Bet-Amikdaş'ta görev yapabilecek durumdaki Leviler, Ezra ile birlikte Erets-Yisrael'e çıkmadılar.

Bunun üzerine Ezra, Levileri cezalandırdı. O günden itibaren *maaser rişon*u özellikle Levilere verme yükümlülüğü kaldırıldı ve bu payın [kendileri de Levi kabilesine mensup olan] Koenlere de verilebilmesine karar verildi.

Babanın Onuru Satılmaz! (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Heyettekiler ona ısrar ederek, her şeye rağmen değerli taşı oradan almaya çalışması için kendisini ikna etmeye çalıştılar.

Fiyatı iki yüz dinara, hatta üç yüz dinara çıkarmayı teklif ettiler, ama Dama fikrini değiştirmedi. Babasını katiyen rahatsız etmeyecekti. Hahamlar onu ikna etmek için şanslarını bir kez daha denediler ve fiyatı bin dinara kadar yükselttiler!

Ama babasına olan saygısı sınır tanımayan Dama bunu reddetti.

Başka çareleri kalmayınca Hahamlar evden ayrıldılar. Kısa bir süre sonra Dama'nın babası uyandı. Dama o değerli taşı onlara yetiştirmek için hemen heyetin peşinden koşmaya başladı.

Devamı 79'da

*Korban*ların "*Emurim*" Adı Verilen Kısımları

Yaprak

87

Çeşitli *korban* türleri vardır. Bunlardan biri ***Şelamim-korban***ıdır.

*Şelamim-korban*ı kesildikten sonra çeşitli parçalara ayrılır. Bazı kısımlar *Mizbeah* üzerinde yakılır, bazı kısımlar yemeleri için Bet-Amikdaş'taki Koenlere verilir ve bazı kısımlar da *korban* sahibi tarafından yenir.

Mizbeah üzerinde yakılan kısımlara "***emurim***" adı verilir. Bu terim "söyleme" anlamına gelen ***amira*** sözcüğünden gelir. Neden? Rambam'ın açıklamasına göre (*Piruş A-Mişnayot*, *Seder Kadaşim* önsözü) bunun sebebi, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, bu kısımların *Mizbeah* üzerinde yakılacağını "söylemiş" olmasıdır.

Koenlerin aldıkları kısımlar, *korban*ın göğsü ve sağ bududur.

Bu kısımları sadece Koenler değil, aileleri, oğulları, kızları, hatta köleleri de yiyebilir.

Ama eğer bir Koen'in kızı, Koen olmayan bir Yahudi'yle evlendiyse, artık *korban* etinden pay alamaz, çünkü artık bir *Yisreelit* (Koen veya Levi olmayan Yahudi kadın) sayılır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Pumbedita'lı Rahava'nın Oğulları

*Amora*lar Efa ve Avimi, babaları *Amora* Rahava'nın oğulları olarak dünyaya gelmişlerdir. Rahava, Rav Yeuda'nın öğrencilerindendi. Bu iki oğlu genel olarak "Bene Rahava" (Rahava'nın oğulları) olarak adlandırılır ve kendilerine bir takdir ifadesi olarak "*harife dePumbedita*" (Pumbedita'nın keskin zekâlıları) ünvanı verilmiştir.

Bene Rahava önceleri Raba, daha sonra da Abaye'nin yanında öğrenim görmüşlerdir. Efa ve Avimi, *alaha* öğreniminde birbirini keskinleştirirdi. *Gemara*'da, Avimi'nin, hocası Raba'nın dersinden döndüğü zaman kardeşi Efa'yı esaslı bir sınavdan geçirdiği anlatılmaktadır.

Bene Rahava, Talmud'da, hocaları Abaye ile *alaha* konusunda yaptıkları tartışmalarıyla birkaç kez anılmaktadır.

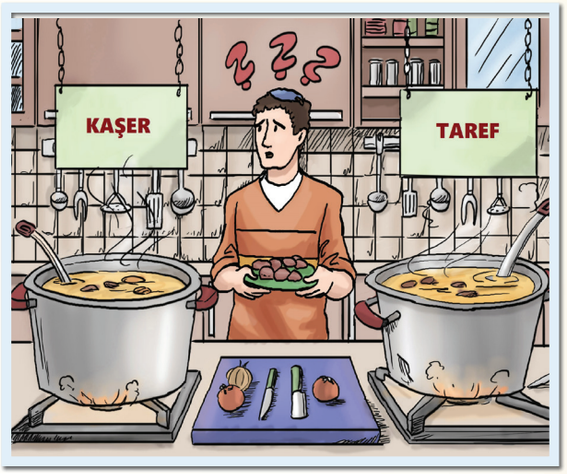
MASEHET YEVAMOT
PEREK 10:
AİŞA RABA

Aşam Taluy Korbanı

Yaprak

88

Bazı ihlaller vardır ki, bunları kasıtsız olarak yapan bir kişinin *Hatat-korbanı* getirmesi gerekir. Örneğin *helev* adı verilen hayvansal yağı yemek yasaktır ve bilmeden bunu yiyen kişi bir *Hatat-korbanı* getirmelidir.

Reuven davet edildiği bir düğünde yemek yemişti. Daha sonra mutfakta çok ciddi bir yanlışlık yapıldığı ortaya çıktı. Orada çalışanlardan biri tencerelerden birine *helev* koymuş ve o *helev*i de yiye yiye Reuven yemişti. Zavallı Reuven, *helev* yeme yasağını ihlal etmişti. Ama bunu kasten yapmamıştı, çünkü yediği yemekte *helev* olduğundan habersizdi. Bu nedenle bir *Hatat-korbanı* getirmesi gerekiyordu.

Ama bir de şunu düşünelim. Ya kendisine yemeği servis eden görevli "Sana yemeğini *kaşer* tencereden mi yoksa içinde *helev* olan tencereden mi verdiğimi bilmiyorum" derse ne yapmalıdır? Bir yandan Reuven bir *Hatat-korbanı* getiremeyecektir, çünkü bu *korbanı* yalnızca, yasağı bilmeden, ama kesinlikle çiğnemiş biri getirir. Diğer yandan, belki gerçekten de *helev* yemiştir?

İşte bunun gibi, kişinin o ciddi ihlalde bulunup bulunmadığından emin olamadığı durumlarda "***Aşam Taluy***" (muallâktaki suç) adı verilen bir *korban* getirilir.

Bu *korban*a neden "*Aşam Taluy*" adı verilmiştir? Çünkü bu *korban* sadece, gerçekte ne olduğu öğrenilene kadar işe yarar. Eğer Reuven'in gerçekten *helev* yediği kesin olarak anlaşılırsa, o zaman bu *korban* artık yeterli olmayacak ve Reuven'in bir *Hatat-korbanı* getirmesi gerekecektir. İşte *korban*a bu ismin verilme sebebi de budur, çünkü Reuven'in kanuni durumu, *Hatat-korbanı* getirmek zorunda olup olmadığı anlaşılana kadar "muallâktadır" – askıdadır; belirsizdir.

Babanın Onuru Satılmaz! (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Onlara yetiştiğinde gönüllü bir tavırla taşı kendilerine uzattı. Yahudiler, en son teklifleri doğrultusunda Dama'ya bin *dinar* ödemek istediler, ama Dama bu parayı kabul etmedi! "Babamı onurlandırma ayrıcalığını para karşılığında satmam" dedi, "bana dünyanın tüm servetini verseniz bile!" Ve en başta kabul etmiş olduğu yüz dinar karşılığında, Dama onlara "*yaşefe*"yi verdi.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, bu asilce davranışı nedeniyle Dama ben Netina'yı ödüllendirdi ve Dama'nın sürüsünde kızıl bir inek (*para aduma*) dünyaya geldi. Ölü nedeniyle *tame* olan kişilerin arındırılmasında kullanılan bu inek çok nadir olduğundan, Yahudiler bu ineği ondan, ineğin ağırlığı kadar altın karşılığında satın aldılar (*Talmud Yeruşalmi*, *Pea* 3:1 ve *Talmud Bavli*, *Kiduşin* 31a).

SON

Hangi Ürünlerden *Teruma* Ayırmak Gerekir?

Yaprak 89

Şimdi *teruma alaha*larından önemli bir tanesini ele alacağız.

Kutsal Tora'mız bize Erets-Yisrael'de yetiştirdiğimiz ürünlerden Koenlere vermek üzere *teruma* payını ayırmamızı emretmiştir.

Genellikle bir bahçede, iyi meyveler olduğu gibi kalitesi daha düşük meyveler de olur. Bu durum, ağacın ne kadar su alabildiğine, meyvelerin ne kadar güneş ışığı gördüğüne ve başka birçok çeşitli etkene bağlıdır.

Gelin, David'in bağına girelim. David bağbozumunu tamamladı ve şimdi çok mutlu. Neredeyse bütün üzümler istenen kalitede ve lezzetli; kalitesi o kadar da iyi olmayan sadece az miktarda üzüm var. David şimdi kendi kendine "Acaba Koen'e, *teruma* olarak kalitesi düşük üzümlerden mi versem?" diye düşünüyor… Ama kutsal Tora'mız, kaliteli meyveler için *teruma* payı verileceği zaman, bu amaçla yine kaliteli meyvelerin tercih edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Eğer David bu olumsuz düşüncesine üstün gelemediği için veya unutkanlık sonucunda, kaliteli üzümlerin *teruma* yükümlülüğünü yerine getirmek üzere daha düşük kaliteli üzümlerden *teruma* verirse, *teruma mitsva*sını yine de yerine getirmiş olur ve bir kez daha *teruma* ayırmasına gerek yoktur; ama kaliteli üzümlerden vermeyerek *mitsva*nın değerli bir ögesini kaybetmiştir.

Hahamların Yetkileri

Yaprak 90

Yisrael halkı Tanrı'nın en kıymetli armağanı olan Tora'yı aldığı zaman, Kutsal ve Mübarek Tanrı, hayatlarını Tora'yı incelemeye adayan ve Moşe Rabenu'dan başlayarak her nesilde bir önceki neslin yetkilileri tarafından yetkilendirilen Hahamlara, Tora'dan kanun ve kurallar türetip *mitsva* ve yasakların ayrıntılarını öğrenme yetki ve görevini vermiştir.

Hahamlar ayrıca yeni yasaklar koyma yetkisine de sahiptirler. Genellikle Hahamların koydukları yasaklar, insanları Tora'nın yasakladığı şeylerden uzaklaştırmayı ve hatayla bu yasakları delmelerini önlemeyi amaçlar. Örneğin Rambam'ın açıklamasında belirttiği gibi, Hahamlarımız, insanların çeşitli araç veya eşyaları ellerine almaları halinde bunlarla Şabat günü yasak olan işleri (*melahot*) yapma hatasına düşebileceklerini gördükleri için *muktse* yasağını koymuşlardır (bkz. sayfa 52).

Bu yaprakta, Hahamlarımızın ayrıca, onların sözlerini dinlemeyen kişileri cezalandırma konusunda özel bir yetkiye de sahip olduklarını öğreniyoruz. *Gemara*, Yunanların Erets-Yisrael'i kontrolleri altında tuttukları dönemde Hahamların Şabat günü ata binen bir adamı ağır bir şekilde cezalandırdıklarını anlatmaktadır. Her ne kadar Şabat günü ata binmek Tora'nın değil, Hahamların koyduğu bir yasak ise de, Hahamlar bu adamı cezalandırmaya karar vermişlerdi, çünkü o dönemde çok sayıda Yahudi *mitsva*ları önemsememe eğilimi gösteriyordu ve insanları Tora ve *mitsva*ların yolunda yürümeleri gerektiği konusunda etkili bir şekilde ikaz etme gereği olduğundan Hahamlarımız bu yola başvurmuşlardı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

"Pum Naara" şehrinde doğmuştur. Neardea'lı Rav Zevid ile Mehoza'lı Rava'nın öğrencisiydi.

Rav Papi ve Rav Zevid gibi neslin en büyük Hahamlarıyla sürekli bağlantı halindeydi. Rav Papa ile öğrenim partneriydi.

Pumbedita *yeşiva*sının Rav Nahman bar Yitshak'tan Neardea'lı Rav Hama'ya ve daha sonra da Neardea'lı Rav Zevid'e geçen başkanlığı, Rav Zevid'in vefatından sonra Rav Kaana'ya geçmiştir ve Rav Kaana uzun yıllar bu görevde kalmıştır.

Gemara ve Talmud'un derleyicisi olan Rav Aşe onun öğrencilerinden biriydi. Bir başka öğrencisi de, hocasının önünde kendisini hiçe sayan ve Rav Kaana'nın ağzından çıkan her talimatı harfiyen ve büyük bir titizlikle yerine getiren, Rava'nın oğlu Rav Aha'ydı.

Şabat Çıkışında Doğan Güneş

Yaprak

91

Bu yaprakta, *bet din*in hata yapması durumu ele alınmaktadır.

Bir düşünün. Ya *bet din* hata sonucunda bir *alaha*yı yanlış bir şekilde öğretir ve tüm halk yasağı çiğnerse? Bu neredeyse hiç olmayan bir şeydir, ama yine de bilmek gerekir. Böyle bir şey olursa ne yapılır? Kim *Hatat-korban*ı getirmekle yükümlüdür?

İşte bu yaprakta bu duruma dair *alaha*ların bir ayrıntısını öğreniyoruz.

Diyelim ki bir *bet din*, Şabat çıkışından önce halka "Artık Şabat gününün sona erdiğini ve gecenin geldiğini görüyoruz. Şabat çıktığına göre *avdala* yapıp normal işleri yapmaya başlayabilirsiniz" dedi. Ve insanlar da bunu duyunca *arvit* duasını ettiler, *avdala* yaptılar ve herkes Şabat günü yapılması yasak olan işlerle ilgilenmeye başladı.

Ve işte birden bire hava tekrar aydınlandı. Meğerse karanlığın çöktüğünü düşünmelerine yol açan şey, gün ışığını tamamen kapatan büyük, koyu bir bulutmuş. Oysa güneş henüz batmamış bile. Yani… hâlâ Şabat! Eyvah; tüm halk Şabat'ı ihlal etti. Bunun kefareti için kim *korban* getirmeli?

Böyle bir durumda, *melaha* yapan herkes bir *korban* getirmekle yükümlüdür.

"*Par E'lem Davar Şel Tsibur*"

Yaprak

92

Şimdi, "***Par E'lem Davar Şel Tsibur***" adı verilen özel bir *korban* hakkında bilgi alacağız.

Öncelikle bu *korban*ın ne sebeple getirildiğini anlatalım ve ardından bu ismin anlamını açıklayalım.

Beşogeg, yani bilmeden, kasıtsız olarak günah işlemiş bir kişi, bu hatası için kefaret elde edebilmek üzere Bet-Amikdaş'a bir *Hatat-korban*ı getirmelidir.

Ama eğer, Yeruşalayim'de, Bet-Amikdaş'taki *Lişkat A-Gazit* adı verilen salonda oturan Büyük *Sanedrin* hataya düşüp halka, aslında yasak olan bir şeyin serbest olduğunu söyler ve halkın çoğunluğu da bu yasak eylemi yaparsa, acaba her birey kendisi için *korban* getirmekle mi yükümlüdür?

Hayır! Böyle bir durumda tüm halk için tek bir toplumsal *korban* getirilir. Bu amaçla getirilen hayvan, bir boğa (İbranice: ***Par***) olmalıdır. *Korban*ın getirilme sebebi, bir *alaha* konusunun *Sanedrin*'in gözünden "kaybolması" (İbranice ***E'lem Davar***) sonucunda halkın çoğunluğunun ihlalde bulunmuş olmasıdır. Ve bu nedenle *korban* tüm topluma aittir (İbranice: ***Şel Tsibur***).

Ebeveyni Onurlandırmanın Sınırı Yoktur

Hahamlarımızdan MAASELER

Büyük *Tanna* Rabi Tarfon, neslinin en büyük otoritelerinden biriydi ve bu nedenle Yahudiler ona büyük saygı gösterirlerdi. Bununla birlikte, Rabi Tarfon kendi onurunu bir kenara bırakır ve annesini onurlandırma uğruna kendi bedeninden ve onurundan fedakârlık ederdi.

Rabi Tarfon'un annesi evinin bahçesinde dolaşmaya çıkmıştı. Ama yürürken çarığı kırıldı. Rabi Tarfon, annesinin ayaklarının, bahçenin her yerine dağılmış haldeki taş ve dikenler nedeniyle yaralanabileceğinden endişe ediyordu. Ne yaptı? Kendi saygın konumuna rağmen ellerini yaşlı annesinin ayaklarının altına koydu ve bu şekilde annesi, onun elleri üzerinde adım adım yürüyerek evine kadar gitti!

Devamı 83'te

Reuven Tarlasını Satamıyor

Yaprak 93

Bu *masehet* içinde, yaprak 52'de "*davar şelo ba laolam*", yani "dünyaya gelmemiş bir şey" kavramını görmüştük. *Tanna*lar ve *Amora*lar, henüz dünyaya gelmemiş bir şeyi satmanın mümkün olup olmadığı konusunu ele almışlardır.

Bu yaprakta henüz dünyaya gelmemiş şeylere birkaç örnek yer almaktadır.

Hurma ağacının meyvelerini satmak: Bir kişi bir hurma ağacının meyvelerini henüz meyveler çıkmadan önce satarsa, hurmalar "***davar şelo ba laolam***" sınıfındadır, çünkü henüz dalda mevcut değillerdir.

Henüz satın alınmamış bir tarlayı satmak: Reuven Şimon'a "Şu tarlayı görüyor musun? Gel onu sana satayım" der. Şimon ise Reuven'e "Kusura bakma" diye cevap verir, "ama bu tarla senin mi ki?!" Reuven'in cevabı "Hayır" şeklinde gelir. "Ama kısa bir süre sonra onu satın alacağım. Bu yüzden tarlayı sana şimdiden satayım diyorum. Ben tarlayı satın aldığım anda o senin olacak." Bu örnekte tarla dünyada mevcut olmasına rağmen, yine de Reuven'in iyeliği açısından "***davar şelo ba laolam***" sınıfındadır, çünkü Reuven'in onu satmak istediği noktada henüz Reuven'e ait değildir.

Bir köleyi, satın almadan önce azat etmek: Yeuda bir *sofer*e (yazıcı) giderek kendisine bir azat belgesi yazmasını ister. Belgede "Sen, kölem Abebe, bundan böyle azat olacak, özgür biri haline geleceksin" sözleri yazılı olacaktır. *Sofer* "Abebe senin kölen mi?" diye sorar. Yeuda "Henüz değil" diye cevap verir. "Ama birazdan onu arkadaşımdan satın alacağım ve onu serbest bırakmak için şimdiden ona bir azat belgesi yazmak istiyorum." Bu örnekte de köle Abebe, Yeuda'nın iyeliği açısından "***davar şelo ba laolam***" sınıfındadır, çünkü Yeuda onu satın almadıkça henüz onun kölesi değildir.

Reuven Hırsızlık Yaptı mı, Yapmadı mı?

Yaprak 94

İki şahit *bet din*e gelip "Reuven Pazar günü hırsızlık yaptı" diye ifade verdiği takdirde *bet din* iki tanığı enine boyuna sorgular. Şayet *bet din* onların doğruyu söylediği sonucuna varırsa, Reuven'in hırsızlık yaptığına ve hırsızlığın bedelini ödemekle yükümlü olduğuna hükmeder. Reuven kalkıp "Doğru değil! Hırsızlık yapmadım!" diye bağırıp çağırsa bile, Tora, *bet din*in kılı kırk yaran sorgulaması sonucunda ifadelerini kabul ettiği iki şahidin güvenilir olduğuna hükmetmiştir. Elbette bu iki şahidin de *kaşer*, yani Tora ve *mitsva*lara riayet eden, güvenilir kişiler olması gerekir.

Peki, ya eğer daha sonra başka iki şahit gelip, ilk şahitlerden farklı bir ifade verirlerse, o zaman ne yaparız?

Eğer ikinci şahitler "Pazar günü bütün gün Reuven'le birlikteydik ve o hiçbir şey çalmadı" derlerse, durum belirsiz bir hal alır. Bir yanda Reuven'in Pazar günü hırsızlık yaptığını söyleyen şahitler varken, diğer yanda Reuven'in Pazar günü hırsızlık yapmadığını söyleyen şahitler vardır. Böyle bir durumda *bet din* Reuven'i yükümlü kılmaz, zira hangi şahitlerin doğruyu söylediği konusunda şüphe vardır.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yona

Hayatından Kesitler

Gençliğinde Rabi Yohanan'ın Teverya'daki *yeşiva*sında kendisinden Tora öğrenmeye nail olmuştur. Ama esas olarak Tora öğrenimini Rav İlay ve Rabi Zera'dan almıştır. Ayrıca Rabi Abau, Rav Asi ve Rabi Yirmeya'nın yanında da Tora öğrenmiştir. Rabi Yose'nin dostu ve öğrenim partneriydi ve ikisi Teverya'daki *yeşiva*nın başkanlığını birlikte yürütmüşlerdir.

Kendi Tora sözleri ve *alaha*ları esas olarak Talmud Yeruşalmi'de yer alır. Talmud Bavli'de ise onun sözlerine seyrek olarak rastlanmaktadır. Tüm Talmud Bavli boyunca kendisinden yaklaşık otuz yerde söz edilmektedir. Buna karşılık Talmud Yeruşalmi'de Rabi Yona'dan beş yüzü aşkın bahis vardır.

Talmud Bavli'de Rabi Yona'dan [Rabi Yose ile birlikte] "*Takife Erets Yisrael*" (Erets-Yisrael'in güçlüleri) lakabıyla bahsedilir.

Tek Şahide Ne Zaman İnanılır?

Yaprak 95

Önceki yazımızda Tora'nın, *bet din*de ifade vermeye gelen ve iyice sorgulanan iki şahidi güvenilir saydığını öğrenmiştik.

Ama her zaman iki şahit şart değildir. Sadece tek bir şahidin de yeterli olduğu bazı konular vardır. Yasaklar konusunda tek bir şahit yeterlidir. Örneğin bir şahit gelip "Bu yiyecek *taref*tir; yenmesi yasaktır" derse ona inanırız. Bir şahit gelip "Bu yiyecek *kaşer*dir" derse de ona inanılır ve iki şahidin gelmesine kadar beklemeye gerek yoktur. (Tabii ki bu kişi, *kaşerut* kurallarını bilen biri olmalıdır.)

Fakat diğer birçok konuda iki şahide ihtiyaç vardır ve tek şahit yeterli değildir.

Örneğin eğer bir kadın *bet din*e gelip "Bir zamanlar Zevulun'la evli olduğum doğru. Ama o beni boşayarak bana bir *get* (boşanma belgesi) verdi ve artık onun eşi değilim ve başka biriyle evlenebilirim" derse, *bet din* ona "Boşandığına tanıklık edecek şahitlerin var mı?" diye sorar.

Sonra Eliav tek başına gelip "Sayın yargıçlar! Zevulun'un, eşine nasıl *get* verdiğini ben gördüm" derse, yargıçlar onun bu ifadesini kabul etmezler, çünkü böyle bir durumda tek bir şahidin sözleri yeterli değildir.

Öfkeden Kaçınmak

Yaprak 96

Şimdi öfke huyunun ne kadar kötü bir şey olduğunu öğreneceğiz.

Gemara bir keresinde *bet midraş*ta büyük bir tartışma çıktığını ve bunun öfkeye yol açtığını anlatmaktadır. Rabi Yose ben Kisma bunun üzerine, "Bir gün gelip bu *bet midraş* bir putperest tapınağına dönüşmezse şaşarım" demiştir. *Gemara*, gerçekten de böyle olduğuna ve bir süre sonra bu yerin yabancılara bir putperestlik tapınağı olarak hizmet etmeye başladığına tanıklık etmektedir.

Maarşa bunu şöyle açıklar: İnsanlar öfkelendikleri zaman *Şehina*'nın (Tanrı'nın kutsal mevcudiyeti) "ayaklarını" itelerler ve bu nedenle, *Şehina*, öfkenin olduğu yerden uzaklaşır.

Bir keresinde Rabi Yohanan bir öğrencisine kızınca *Amora*lar kendisine bu olayı hatırlatmışlardı. Ama Rabi Yohanan onlara "Akranlar arasında öfke yasaktır. Ama bir hoca, öğrencisini eğitmek için, eğer gerekiyorsa kızabilir, hatta kızmalıdır.

Ebeveyni Onurlandırmanın Sınırı Yoktur (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

SON

Bir keresinde Rabi Tarfon hastalanıp çok zayıf düşmüştü. Bitkin ve güçsüz bir halde yatağında yatarken Yisrael'in Hahamları ona hasta ziyaretinde bulundular. Rabi Tarfon'un annesi Hahamlara dönerek onların önünde yakınmaya başladı: "Yisrael'in Hahamları!" dedi, "Lütfen oğlum Tarfon için dua edin ki sağlığına ve eski gücüne kavuşsun. O bana karşı muazzam bir saygıyla davranıyor. Beni gereğinden bile fazla onurlandırıyor!"

Annenin sözleri Hahamların ilgisini çekmişti. Acaba oğlu onu bu kadar onurlandıracak ne yapıyordu? Büyük oğlunun kendisine olan tavrından dolayı çok mutlu olan anne, Hahamlara, Rabi Tarfon'un kendisine yönelik saygılı tutumundan ve ondan duyduğu ruh huzurundan bahsetti. Hahamlar onun sözlerini duyduklarında "Bilin ki, oğlunuzun sizin için yaptığı tüm bu şeyler gerçekten de harika!" dediler, "ama bunun bin ve on bin katını yapsa bile, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın anne-babaya saygı konusunda emrettiklerinin yarısına dahi erişemez" (Yeruşalmi *Pea* 3b ve biraz değişiklikle *Kiduşin* 31b).

Tora Öğrenimi – Daha Önemlisi Yok

Yaprak

97

Bu yaprakta çok ilginç bir konuyu öğreniyoruz.

Yisrael'in kralı, büyük bir *tsadik* ve *talmid haham* olan Kral David, Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya şöyle bir dua etmişti: "Evrenin Efendisi! Lütfen rıza göster ve bu dünyada insanlar benim ağzımdan öğrendikleri bir öğretiyi söylesinler."

Bununla kastedilen nedir?

Kral David, kendi söylemiş olduğu Tora sözlerini, insanların *bet midraş*larda kendisi dünyadan ayrıldıktan sonra da öğrenmeye devam etmeleri için dua etmiştir. Peki, bu onun için neden önemliydi? Çünkü insanların ölmüş bir kişinin hayattayken söylemiş olduğu Tora sözlerini öğrenmeleri, o kişi için büyük bir haz kaynağıdır.

Gemara, insanlar ölmüş bir *talmid haham*ın Tora sözlerini söyledikleri zaman o *talmid haham*ın "dudaklarının mezarda mırıldandığını" söylemektedir. Başka bir deyişle sanki o *talmid haham* hayattaymış ve insanların onun adıyla söyledikleri Tora sözlerini kendi ağzıyla öğreniyormuş gibidir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yona

Uygulamaları

Gemara Rabi Yona'nın büyük, *hasid* ve mütevazı kişiliğini vurgular. Yağmurların durduğu bir yılda, sanki pazardan buğday satın almaya çıkmış gibi yaparak, alçak bir yerde durmuş ve yağmur için dua etmişti. Duası gerçekten de kabul edilmiş ve hemen yağmur yağmaya başlamıştı. Eve geri döndüğünde ise, şimdi yağmur başladığına göre buğdayın fiyatının da yakında ucuzlayacağını öngörerek buğday satın almadığını söylemişti. İşte bu şekilde Göklerin merhametini uyandırma ve mucizelere vesile olma kabiliyetini ev halkından bile gizlemekteydi.

Rabi Yona aynı şekilde *tsedaka* eylemlerini de gizlerdi. Servetini kaybetmiş ve *tsedaka* almaktan utanan bir kişi gördüğünde, onu mahcup etmemek için akıllı bir şekilde ona önce borç verir, sonunda da bunu hediye olarak verdiğini söylerdi (bkz. Talmud Yeruşalmi, *Pea* 8:8).

Gemara ayrıca onun, vefatından sonra bile ne kadar büyük biri olduğunu anlatır. Bir keresinde oğlu Rabi Mana, Rabi Yona'nın mezarının yanındayken oradan geçen bir grup adam Rabi Mana'yı gücendirmiş, birden bire adamların atlarının ayakları toprağa gömülerek hareket edememiş ve bu durum ancak, adamlar bir daha oğlunu gücendirecek bir şey yapmayacaklarına söz verdikten sonra sona ermişti.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 11:
NOSEİN AL AANUSA

Bir *Ger* Yeni Doğmuş Bir Çocuk Gibidir

Yaprak 98

Önce de gördüğümüz üzere, Yahudiliği kabul etmiş kişilere "*ger*" adı verilir. *Ger*ler hakkında özel bir kural vardır: "Bir *ger*, yeni doğmuş bir çocuk gibidir."

Bu kural birçok *alaha* üzerinde etkilidir; ama öncelikle kuralın tam olarak neyi kastettiğini anlayalım.

Yahudi olmayan bir kişi Yahudiliğe geçtiği zaman, kanuni açıdan önceki ailesiyle tüm bağları kopar. Sanki annesi yokmuş, babası yokmuş, erkek ve kız kardeşleri yokmuş, bir eşi yokmuş ve çocukları yokmuş gibidir. Başka bir deyişle Tora kanununa göre artık hiçbir şekilde onların akrabası sayılmaz.

Şimdi bu kuralın bir *alaha* üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu görelim.

Mutlaka bildiğiniz gibi, yakın akraba olan iki kişi bir *bet din*de birlikte şahitlik edemez. Bu kanun iki kardeş için de geçerlidir. Ama eğer Yahudi olmayan iki kardeşin her ikisi de Yahudiliğe geçtiyse, ikisi *bet din*de birlikte şahitlik edebilir, zira artık kanunen yakın akraba değildirler. Çünkü Yahudiliğe geçtikleri anda aralarındaki akrabalık bağı da sona ermiştir ve şimdi sanki iki yabancıymış gibi birlikte *bet din*de şahitlik edebilirler.

"*Sefek DeOrayta – LeHumra*"

Yaprak 99

Şimdi Tora'nın kanunları bağlamında önemli bir kural öğreneceğiz: "*Sefek DeOrayta – Lehumra*".

Önce bu kuralı açıklayalım ve daha sonra sözcüklerin anlamına geçelim.

Gelin bir an için, hayvan kesiminin yapıldığı bir mezbahayı ziyaret edelim. Bir hayvan kesildikten sonra, "*terefa*" (bkz. I. Kitap, sayfa 113) olup olmadığını kontrol etmesi için bir hahama getirilir. Eğer haham hayvanın "*terefa*" olduğunu tespit ederse, o hayvanın etini yemek yasaktır. Eğer kontrol sonrasında hayvanın "*terefa*" olmadığını tespit ederse, et yenebilir.

Peki, ya haham hayvanın durumu konusunda şüpheye düşerse? Kontrol sırasında bir sorun tespit etmiştir, ama bunun hayvanı "*terefa*" yapacak bir sorun olup olmadığından emin değildir. Acaba hayvanın eti yenebilir mi?!

Hayır! Çünkü Tora'nın yasakları söz konusu olduğunda, her türlü şüphe durumunda katı yönde davranmak gerekir. İşte, "***Sefek DeOrayta LeHumra***" sözlerinin anlamı budur. "***Safek***" [veya tamlamada kullanıldığı şekliyle "***Sefek***"] sözcüğü "şüphe", "belirsizlik" veya "emin olmama" anlamına gelir. "***DeOrayta***", yani "Tora kaynaklı" bir kanunda bir şeyin serbest mi yoksa yasak mı olduğu konusunda bir "belirsizlik" varsa, o zaman "***LeHumra***" – bu durumda "katı yönde" karar verilir ve sanki o şeyin yasak olduğunu kesin olarak biliyormuşuz gibi davranılır.

Bet A-Geranot ve *Teruma* Almayan Köle

Yaprak

Daha önce *teruma mitsva*sını öğrenmiştik. Erets-Yisrael'de yetişen ürünlerden Koenlere verilmek üzere "*teruma*" adı verilen bir pay ayrılmalıdır.

Uzun yıllar önce Koenler tarla hasadı ve ağaçlardan meyve toplama zamanlarında tarla ve bahçelere gelirler ve *teruma* paylarını tarla veya bahçe sahiplerinden teslim alırlardı. Tarla sahiplerinin Koenler için *teruma* ayırdıkları yere "*Bet A-Geranot*" adı verilir.

"***Bet A-Geranot***" isminin kaynağı nedir?

Hasat sonrasında tahıl ürünleri, harman işlemi için harman yerinde (İbranice: *goren*) toplanır. Geçmişte her köy veya kasabada, tüm tarla sahipleri tarladan topladıkları ürünleri merkezi bir yere getirirlerdi. Herkese ait harman yerlerinin bulunduğu bu merkezi yere "*Bet A-Geranot*" adı verilmiştir.

Bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, her ne kadar bir Koen'in kölesi o Koen'e ait *teruma*dan yeme hakkına sahipse de, *Bet A-Geranot*'ta yapılan *teruma* dağıtımı sırasında bir Koen'in *teruma* payı, onun kölesine verilmezdi. Neden? Çünkü bunu gören kişiler bu kölenin, *Bet A-Geranot*'tan *teruma* payını almaya gelmiş bir Koen olduğunu zannedebilirlerdi. Böyle bir durumda ileride bir gün, *bet din*de görülebilecek herhangi bir dava sırasında bu kölenin Koen'in ta kendisi olduğu şeklinde yanlış bir ifade vermeleri riski vardı. Bu nedenle *Bet A-Geranot*'ta *teruma* dağıtımının yalnızca Koenlerin şahsına yapılmasına karar verilmiştir.

"*Atraat Safek*"

Yaprak

*Bet din*in cezalandırdığı türden bir ihlalde bulunan bir kişinin bu cezayı görebilmesi, ancak iki geçerli şahidin onu bu ihlalde bulunmanın yasak olduğu konusunda uyarıp ona açıkça "Şunu bil ki, bu ihlalde bulunan bir kişi *bet din* tarafından filanca cezaya çarptırılır" demesine rağmen yasak eylemi yapmış olması durumunda mümkündür. Bu uyarıya İbranice "***atraa***" adı verilir.

Şimdi, *bet din*in bazı durumlarda, şahitlerin uyarısına rağmen ihlalde bulunan bir kişiyi cezalandırmayabileceğini göreceğiz. Bu nasıl olabilir?

Bu yaprakta öğrendiğimiz bir kurala göre, ceza sadece, şahitler bir kişiyi, ihlali hemen o anda gerçekleştireceğinden emin oldukları bir zamanda uyardılarsa verilebilir. Örneğin diyelim ki Gad iki yiyecek kabının karşısında oturuyor. Bu kaplardan birinde *kaşer* yemek varken, diğerindeki yemek *kaşer* değil. Gad'ın karşısında duran iki şahit *kaşer* yiyeceğin hangi kapta olduğunu bilmiyorlar. Ve bu nedenle o her yemek yediğinde onu uyarıyorlar: "Gad! Yasak! Sen yasak bir yiyecek yiyorsun!" Böyle bir durumda Gad cezalandırılamaz, çünkü şahitler her seferinde onu uyarırlarken Gad'ın gerçekten ihlalde mi bulunduğunu yoksa aslında *kaşer* olan yiyeceği mi yediğini bilmemektedirler. Başka bir deyişle yaptıkları uyarılar "yasak şüphesi" hakkındadır. Bu tipteki uyarıya "*atraat safek*" (şüpheli duruma yönelik uyarı) adı verilir.

Bu tabii ki, Gad'ın, yediği yiyeceğin *kaşer* olduğundan emin değilse bile onu yiyebileceği anlamına geliyor değildir. Onun görevi, ağzına koyduğu her yiyeceğin *kaşer* olduğundan emin olmaktır. Yine de, böyle bir durumda, şahitler onu uyarmış olmalarına rağmen *bet din* onu cezalandıramaz.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 12:
MİTSVAT HALİTSA

*Halitsa Mitsva*sında Kullanılan Ayakkabı

Yaprak

102

Kocası ardında çocuk bırakmadan ölen bir kadın, kocasının bir kardeşiyle evlenir. Bu evliliğe *yibum* adı verilir.

Eğer kayınbirader *yibum* yapmayı kabul etmiyorsa, bu kez *halitsa mitsva*sı devreye girer.

*Halitsa mitsva*sı nasıl yapılır?

Dul kalan kadınla kayınbiraderi *bet din*in huzuruna çıkarlar ve Tora'da *yibum* konusunun ele alındığı bölümdeki pasukları okurlar. Bunun ardından dul kadın, "*yabam*" adı verilen kayınbiraderinin ayakkabısını çıkartır. Ayakkabı çıkarma işlemine "*halitsa*" adı verilir ve *halitsa mitsva*sı da, Tora'da belirtilen diğer ayrıntılarla birlikte bu şekilde yerine getirilmiş olur.

Mişna, *halitsa mitsva*sını yerine getirmekte kullanılan ayakkabının deriden mamul olması gerektiğini söylemektedir. Deri dışındaki bir hammaddeden yapılmış bir ayakkabı, "ayakkabı" sınıfında sayılmaz.

Bu kural başka *alaha*lar için de geçerlidir. "Ayakkabı" dendiğinde, yalnızca deriden mamul bir ayakkabı kastedilir.

Örneğin Yom Akipurim'de "ayakkabı" giymek yasaktır. Başka bir deyişle yasak sadece deri ayakkabılar için geçerlidir. Başka tür ayakkabılar ise giyilebilir. Aynısı Tişa BeAv için de geçerlidir.

Bet-Amikdaş'a ayakkabıyla girmek yasaktır; ama bu yasak da yalnızca deri ayakkabılar için geçerlidir. Buna rağmen bir istisna da vardır. Bet-Amikdaş'a yapılan bağışların toplandığı sandıkları boşaltmak için içeri giren görevli, insanlar onun, ayakkabılarına para sakladığından şüphelenmesinler diye, içeri ayakkabısız olarak, tamamen çıplak ayakla girerdi.

Elişa Baal Kenafayim

Hahamlarımızdan MAASELER

Yahudileri egemenlikleri altına almış birçok krallık gibi, bu seferki de Yisrael halkına karşı bir karar çıkarmıştı. Onların, Yaradan'ın *mitsva*larını yerine getirmelerine mani olacak türden bir karardı söz konusu olan ve bu kez hedefte *tefilin* vardı. Kraliyet sarayından bir duyuru çıkmıştı: "Her kim başında *tefilin*le sokağa çıkmaya cüret ederse, hakkı kesin olarak krallığın görevlileri tarafından idam edilmektir!"

Yahudiler krallığın önünde başlarını eğmişlerdi ve sinagogun kapısından başlarında *tefilin*le çıkmama konusunda özen gösteriyorlardı. Ama işte bir olay meydana geldi. Elişa adında bir Yahudi, *tefilin* taktıktan sonra, bu şekilde, başında *tefilin* varken şehrin sokağına çıktı.

Devamı 89'da

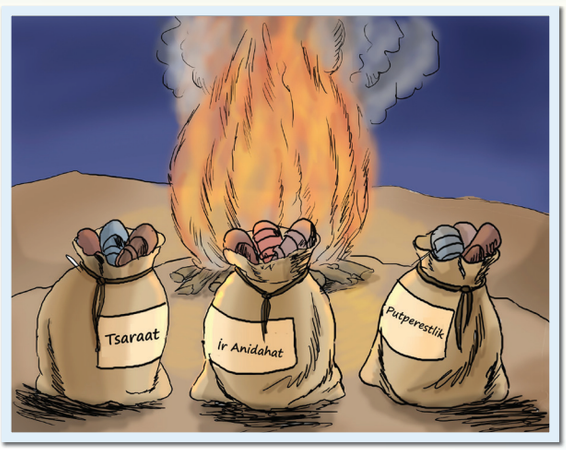
Yakılması Gereken Ayakkabı

Yaprak

103

Önceki yazımızda *halitsa mitsva*sının, *yevama* adı verilen dul kadının, *yabam* adı verilen kayınbiraderinin ayakkabısını çıkarmasıyla yerine getirildiğini görmüştük.

Bu yaprakta, *halitsa mitsva*sının, yakılması gereken bir ayakkabıyla yapılamayacağını öğreniyoruz!

Hangi ayakkabıyı yakmak gerekir?

Tora'nın eşya yakmayı emrettiği bazı durumlar vardır.

Örneğin, bir puta adanmış herhangi bir şey yakılmalıdır. Bu nedenle eğer bir ayakkabı putperest ibadet amacıyla kullanıldıysa, onu yakmak gerektiğinden, bu ayakkabıyı *halitsa mitsva*sı için kullanmak mümkün değilidir.

Bir başka kural da *İr Anidahat* konusundadır. Daha önce gördüğümüz gibi (bkz. sayfa 22), sakinlerinin çoğunluğu puta tapmış olan bir şehre *İr Anidahat* adı verilir. Tora böyle bir şehrin, içindeki tüm mallarla birlikte yakılmasını emretmektedir. Dolayısıyla bu şehre ait olup yakılması gereken bir ayakkabı da *halitsa* için kullanılamaz.

Üçüncü bir örnek de *tsaraat*la ilgilidir. Bilindiği üzere *tsaraat* lekeleri, deri eşyalar üzerinde de görülebilir. Eğer bir ayakkabının üzerinde şüpheli bir leke belirdiyse ve Koen bu lekenin bir *tsaraat* lekesi olduğuna hükmettiyse, leke ayakkabının üzerinden çıkmadığı takdirde bu ayakkabıyı da yakmak gerekir. Bu nedenle, Koen'in, üzerindeki *tsaraat*tan dolayı yakılması gerektiğini söylediği bir ayakkabı da *halitsa mitsva*sı için kullanılamaz.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yose

Tora'yı Erets-Yisrael'de Rav İlay, Rabi Zera ve Rabi Yirmeya'dan almış ve onların adıyla *alaha*lar aktarmıştır. Ayrıca Rabi Abau ve Rav Asi'nin yanında da öğrenim görmüştür.

İyi dostu ve öğrenim partneri, *Amora* Rabi Yona'ydı. İkisi, Rav Ami ve Rav Asi'nin vefatlarından sonra Teverya'daki *yeşiva*nın başında birlikte görev yapmışlardır.

Talmud Yeruşalmi'de Rabi Yose hiçbir ilave olmaksızın anılır, ama Talmud Bavli'de kendisinden Rabi Yose bar Zevida [veya bar Zivda] diye bahsedilir.

Rabi Yona'nın vefatından sonra Rabi Yose, Erets-Yisrael'de neslin lideri olarak kabul edilmiştir. Etkisi son derece büyüktü; o kadar ki, Mısır'daki İskenderiye kenti gibi, Diaspora'nın çeşitli yerlerinden, kendisine *alaha* soruları gönderilirdi.

Rabi Yose, Diaspora Yahudilerine, *Yom Tov Şeni Şel Galuyot* (Diaspora'da bayramların iki gün kutlanması) uygulamasına devam etmeleri ve babalarının geleneklerini terk etmemeleri talimatını vermiştir.

Gemara'da, bir sonraki neslin tüm Hahamlarının onun öğrencileri arasından çıktığı vurgulanmaktadır. Gerçekten de öğrencileri ona büyük hayranlık beslerlerdi. O kadar ki, Rabi Yose vefat ettiği zaman, [normalde ölü nedeniyle *tame* olmaları yasak olduğu için cenazelere katılmayan] Koenler bile onun cenazesine iştirak etmişler ve "Neslin en büyüğü olan *tsadik*ler söz konusu olduğunda, ölü nedeniyle *tuma*dan endişelenmeye gerek yok" demişlerdir. [Bazı otoritelere göre bu sözlerle sadece, Hahamların yasaklamış oldukları *tuma* konularını kastetmişlerdir ve Tora'nın yasakladığı *tuma* için herhangi bir hafifletmeden bahsetmiş değillerdir.]

Sessizce Yapılan *Halitsa*

Yaprak

104

Bir *yavam* ve *yevama*, *halitsa mitsva*sını yerine getirmek üzere *bet din*e geldikleri zaman *yabam*ın "Onunla *yibum* evliliği yapmak istemiyorum" demesi gerekir. *Yevama* da *halitsa* ayakkabısını çıkardıktan sonra "Kardeşinin evini inşa etmeyen adama böyle yapılır" sözlerini söylemelidir.

Diyelim ki, *yevama yavam*ın ayakkabısını çıkardı ve ardından herkes oradan ayrıldı. Sonra birden bire *bet din* başkanı *yabam*ın *yevama*ya hiçbir şey söylemediğini, aynı şekilde *yevama*nın da gereken sözleri söylemediğini ve sadece ayakkabıyı çıkarma işlemini yaptıklarını hatırladı. Böyle bir durumda kural nedir? Acaba *halitsa* işlemini tekrarlamak mı gerekir? Hayır! İşlemin bu şekilde yapıldığı sonradan fark edilirse, söz söylenmeden yapılmış bir *halitsa* da geçerlidir.

Bununla birlikte, ilginç bir *alaha* da vardır: Eğer *yabam* veya *yevama* dilsizse, *halitsa* işlemi geçersizdir, çünkü *halitsa* işleminde söylenmesi gereken sözleri söyleyememektedirler.

Aklınıza bir soru gelmiş olsa gerek: Bir yandan, söylenmesi gereken sözler söylenmediyse *halitsa* geçerliyken, diğer yandan taraflardan biri bu sözleri söyleyemiyorsa *halitsa* geçersiz. Bu nasıl olur??

Hahamlarımız bunu şöyle açıklarlar: Tora, *yabam* ve *yevama*nın belirli sözleri söylemeleri gerektiğini belirttiği zaman, onların bu sözleri söylemeye **kabil** olmaları gerektiğini öğretme amacındadır. Dolayısıyla konuşma kabiliyeti bulunmayan bir kişi bu *mitsva*yı yerine getiremez.

Tora Öğrenimi Ağır Kararlardan Kurtarır

Yaprak

105

Mişkan'ın Şilo şehrinde olduğu dönemde, Koen Gadolluk görevini, aynı zamanda halkın hâkimi de olan Eli yürütmekteydi. Eli büyük bir *tsadik*ti, ama oğulları Hofni ve Pinhas uygunsuz davranışlar sergilemekteydiler ve bu nedenle Kutsal ve Mübarek Tanrı, Eli'ye, oğulları bu şekilde davrandıkları için, ailelerinde doğacak tüm erkeklerin genç yaşta (yirmi yaşını doldurmadan önce) öleceklerini bildirmişti.

Şemuel kitabında, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, Eli'nin ailesine bu konuda hiçbir şeyin yardım edemeyeceğini söylediği yazılıdır. *Teşuva* yapsalar bile bu korkunç hüküm yerli yerinde kalacaktı.

Yine de *Gemara*'da, bir şeyin, bu ailenin erkeklerini genç yaşta ölmekten kurtardığını öğreniyoruz.

Ne olduğunu biliyor musunuz? Tora öğrenimi!

Raba'nın öğrettiğine göre, her ne kadar Eli'nin ailesine mensup erkekler *teşuva* yapsalar bile bu ağır hüküm yürürlükten kalkmayacaksa da, eğer Tora öğrenirlerse, genç yaşta ölümden kurtulabileceklerdir. Abaye buna ilavede bulunarak, *tsedaka* ve *hesed* (iyilik ve yardımseverlik) yaptıkları takdirde de bu ağır hükümden kurtulabileceklerini söylemiştir.

Gemara'nın anlattığına göre Raba ile Abaye'nin her ikisi de Eli'nin soyuna mensuptu. Tora öğrenimiyle meşgul olan Raba kırk yaşında ölmüş, hem Tora'yla hem de *hesed*le meşgul olan Abaye ise altmış yaşına kadar yaşamaya nail olmuştur.

Elişa Baal Kenafayim (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Şehrin sokaklarında ve tüm dar çıkmazlarda gizli kraliyet görevlileri dolaşmaktaydı. Görevleri, yeni kanuna aykırı davranış göstererek kamuya açık alanda *tefilin*le dolaşmaya cüret eden Yahudileri tespit edip cezalandırmaktı.

Elişa yolda yürürken bu görevlilerden birini fark etti. Hemen ondan kaçmaya başladı ve koşarken hemen *tefilin*ini indirerek sıkı sıkı elinin içinde tuttu. Görevlinin onu yakalaması çok uzun sürmedi. Onu sertçe yakasından tutarak "Avuçlarının içinde ne saklıyorsun bakalım?" diye sordu. "Krallığın kararına göre yasak olan bir şey, öyle değil mi?!"

Devamı 93'te

Bet Din'in Bazı Görevleri

Yaprak

106

Bet din (Tora'ya göre karar veren mahkeme), önüne getirilen Tora davalarını görmekle görevlidir. Buna ek olarak, Tora, bir *bet din*i çeşitli konuları denetlemekle de görevlendirmiştir. Örneğin *bet din*, tarlalarda yapılmış olabilecek [ve Tora'ya göre yasak olan] melez ekimlerin (İbranice: *kilayim*) koparılması veya vakti geldiğinde yarım *şekel* (*mahatsit a-şekel*; bkz. II. Kitap, sayfa 17) bağışının yapılması talimatlarını vermek üzere halka ulaklar göndermeliydi.

Bet din ayrıca Yahudilerin *mitsva*ları yerine getirmelerini temin etmekten de sorumludur. Şayet *bet din*, Tanrı korusun, Tora'nın herhangi bir *mitsva*sını yerine getirmeyi reddeden bir Yahudi'nin varlığından haberdar olursa, onu bu *mitsva*yı yerine getirmeye sevk etmekle yükümlüdür.

Örneğin bir Yahudi'nin bir *korban* getirmesi gerekiyor, ama bunu yapmak istemiyorsa, *bet din* onu söz konusu *korban*ı getirmeye zorlar.

Şimdi elbette aklınıza bir soru gelecektir. Bir kişi gönüllü bir *korban*ı ancak kendi rızasıyla getirmelidir. Nitekim Tora'da *korban*la ilgili olarak "*Onu, **kendi isteğiyle** Tanrı'nın Huzuru'na getirir*" (Vayikra 1:3) diye yazılıdır. Ama eğer bunu zorlamayla yapıyorsa o zaman bu kişi *korban*ı kendi rızasıyla getirmiyor demektir! Öyleyse zorlamanın anlamı nedir?

Rambam bunu şöyle açıklar. Gerçek şu ki her Yahudi *mitsva*ları yerine getirmek ister. Ama bazen kötü eğilim (*yetser ara*) onu bundan alıkoyar. İşte *bet din*in zorlaması, kişinin *yetser ara*ya üstün gelerek, gerçekten yapmak istediği şeyi yapmasına yardımcı olur.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yona ve Rabi Yose

"*Takife Erets Yisrael*" (Erets-Yisrael'in güçlüleri) diye adlandırılan, Erets-Yisrael'in en büyük *Amora*larından ve dördüncü *Amoraim* neslinin liderlerindendirler. İkisi de Tora'yı Erets-Yisrael'de Rav Asi, Rabi Abau ve Rabi Yirmeya'dan almışlar ve daha sonraları, Erets-Yisrael'in ilk *Amora*sı Rabi Yohanan tarafından kurulmuş olan ünlü Teverya *yeşiva*sının başında birlikte görev yapmışlardır.

Önce de gördüğümüz üzere, Talmud Bavli esas olarak Babil'de Abaye ve Rava'nın "*Avayot DeAbaye VeRava*" adı verilen sözlerine ve öğrenimlerine dayalıdır (bkz. sayfa 36 ve 38). Aynı şekilde, Rabi Yona ve Rabi Yose de, Erets-Yisrael'de yapılan Tora öğreniminin ürünü olan Talmud Yeruşalmi'yi açıklayan otoritelerdir ve Talmud Yeruşalmi'nin temelini de, onların sözleri, *alaha* kararları ve *alaha* üzerinde yaptıkları teatiler oluşturmuştur.

Aralarında son derece güçlü bir dostluk bağı vardı ve Rabi Yona ile Rabi Yose birlikte çok sayıda faaliyet göstererek, kendi nesilleri için gerekli her konuyla ilgilenmişlerdir. Hatta o dönemde Erets-Yisrael'de egemen olan yabancılar nedeniyle o nesli özellikle ilgilendiren kanunlar koymuş ve *alaha* talimatları vermişlerdir. Bir keresinde, egemen devlet tarafından yakılmış olan Sefer-Toralardan kurtarılan parşömenlerin, *beraha* söylemeksizin bile olsa, toplumsal Tora okumasında kullanılmasını yasaklamışlardır. Amaçları, halkı yüksek kaliteli ve güzel Sefer-Toralar kullanmaya sevk etmekti.

MASEHET YEVAMOT
PEREK 13:
BET ŞAMAY

"*La Felug Rabanan*"

Yaprak

107

Şimdi, Hahamlarımızın koydukları kanunlar (*takanot*) hakkında önemli bir kavramı öğreneceğiz.

Kutsal ve Mübarek Tanrı, Hahamlara, Yisrael halkının Tora ve *mitsva*ları gözetmesi amacıyla "*takana*" adı verilen kanunlar, "*gezera*" adı verilen yasaklar koyma, kurallar ve *alaha*lar belirleme yetkisi vermiştir.

Hahamlarımızın *takana*larından biri de, Yahudi olmayan birinin dokunduğu şarabı içme yasağıdır. Neden? Çünkü Hahamlarımız, Yahudi olmayan kişinin, dokunduğu şarabı bu şekilde putperest amaçlara adamış olabileceğinden endişe etmişlerdir. Bu nedenle Hahamlarımız bir karar vermişlerdir: Yahudi olmayan birinin dokunduğu şarabı içmek yasaktır.

Peki, ya Yahudi olmayan bir bebek emekleye emekleye bir şarap şişesine erişmiş ve oradaki şaraba dokunmuşsa ne olur? Acaba onun da şarabı putperestliğe adamış olabileceğinden endişe eder miyiz?! Tabii ki hayır! Bir bebeğin böyle bir şeyi yapacak aklı yoktur. Buna rağmen şarap böyle bir durumda da yasaktır.

Neden? Çünkü "*Lo felug Rabanan*". Yani "Hahamlarımız ayrım yapmamışlardır". Belli başlı *takana*lar söz konusu olduğunda Hahamlarımız "her durumda yasaktır" şeklinde karar vermişler ve farklı durumlar arasında ayrım yapmamışlardır. Aynısı şaraba dokunan yabancının putperest olmaması halinde de geçerlidir. Şarap böyle bir durumda da yasaktır.

Rabi Akiva Hapishanede Tora Öğreniyor

Yaprak

108

Bu yaprakta karmaşık bir konu öğretilmektedir ve biz de bu konu dâhilinde *Tanna*ların ne kadar *tsadik* ve kutsal insanlar olduklarını görüyoruz.

Mutlaka biliyorsunuzdur. Rabi Akiva, Romalıların Erets-Yisrael'e egemen oldukları bir dönemde yaşamıştı. Romalılar Yahudilere Tora öğrenmeyi kesinlikle yasaklamışlardı. Ama Rabi Akiva onların bu kötü niyetli kanunlarına kulak asmamıştı ve korkusuzca geniş kitlelere Tora öğretmekteydi.

Bir gün Romalılar onu yakaladılar ve hapse attılar. Daha sonraları kötü yürekli Turnus Rufus'un talimatıyla bedenini demir taraklarla lime lime edecekler ve Rabi Akiva'nın kutsal ruhu, bir Yom Akipurim sabahı "*Şema Yisrael*, *A-Şem E-lokenu*, *A-Şem Ehad*" (Dinle Yisrael, *A-Şem* Tanrı'mızdır; *A-Şem* Bir'dir) sözleriyle bedenini terk edecekti.

Rabi Akiva, bu kötü insanlar onu idama çıkarmaya geldiklerinde hapishanede ne yapmaktaydı dersiniz?

Gemara o dönemde karmaşık bir *alaha* sorusunun ortaya çıktığını anlatmaktadır. Bu soru hakkındaki fikrini öğrenmek üzere hapishanede bulunan Rabi Akiva'ya mesaj göndermişler ve o da bu konudaki *alaha* kararını vermişti.

Rabi Akiva hapishanenin içindeyken bile oturup büyük bir gayretle Tora öğreniminin derinliklerine inmişti, çünkü ruhunun Tora'ya olan sevgisinin sınırı yoktu.

"*Bamot*" Nedir?

Yaprak

109

Bu yaprakta Rabi Abau, bir kişi bir *neder*de (bkz. sayfa 32) bulunacağı zaman, öncelikle onu yerine getirmeye kabil olup olmadığını dikkatle değerlendirmesi gerektiğini söylemektedir, çünkü *neder*de bulunan ve sonunda onu yerine getirmeyen kişi, ağır bir ihlalde bulunmuş olur.

Rabi Abau, *neder*de bulunan bir kişinin bir "*bama*" inşa etmiş gibi olduğunu söylemektedir.

"*Bama*" nedir ve *bama* inşa etmek neden yasaktır?

Bama, Bet-Amikdaş'ın dışında inşa edilen ve üzerinde *korban*lar yapılan bireysel bir *mizbeah*tır (sunak).

Bene-Yisrael'in çöl yolculuğunun başlarında her Yahudi kendisi için bir *bama* inşa edip üzerinde *korban*lar gerçekleştirebilirdi. Ama *Mişkan* inşa edildikten sonra *bama* inşa edip üzerinde *korban* yapmak yasaklanmıştı. Artık *korban*lar yalnızca *Mişkan*'daki merkezi *Mizbeah*'ta yapılabilecekti. Daha sonraları Bene-Yisrael Erets-Yisrael'e girdikten sonra *bama* üzerinde *korban* yapmalarına tekrar izin verildi.

Mişkan Şilo'ya kurulduğu zaman *bama*lar tekrar yasaklandı ve Şilo'daki *Mişkan* yıkılınca yasak yine iptal edildi. Son olarak Yeruşalayim'de Bet-Amikdaş'ın inşasıyla birlikte *bama*lar ebediyen yasaklandı. O zamandan itibaren bir *bama*da *korban* yapmak, Bet-Amikdaş yıkıldıktan sonra bile yasaktır.

*Bama*da *korban* yapan bir kişi, Tora'nın ağır bir yasağını çiğnemiş olur ve *karet* cezasını hak eder.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Dördüncü Nesil Amoraim

Rabi Yona ve Rabi Yose

Rabi Yona ile Rabi Yose'nin *tsadik* ve *hasid* kişilikleri hakkında *Gemara* (Yeruşalmi *Berahot* 5:1), onların bir keresinde Antiyohya'da (Antakya) Romalı kumandan Arsekinas'a geldiklerini anlatmaktadır. Arsekinas onları gördüğünde ayağa kalkmış ve kulları ona şaşkınlıkla "Bu Yahudiler için mi ayağa kalkıyorsunuz?" diye sorduklarında da "Onların önünde nasıl ayağa kalkmam? Savaş sırasında onların yüzlerini görüyorum ve muzaffer oluyorum" cevabını vermişti.

Rabi Yona Rabi Yose'den önce vefat etti ve yerine, büyük bir Tora otoritesi olan oğlu Rabi Mana geçti. Rabi Mana, Rabi Yose'nin öğrencisi olmasına rağmen *yeşiva*ya Rabi Yose'yle birlikte başkanlık etti.

Rabi Yona ile Rabi Yose'nin öğrencileri "Erets-Yisrael'in son bilgeleri"ydi ve Talmud Yeruşalmi onların zamanında son haline getirilmiştir.

Rabi Eliezer A-Gadol

Yaprak

110

Bu yaprakta *Gemara*, *Tanna*lar arasındaki bir görüş ayrılığını aktarmakta ve *alaha*nın Rabi Eliezer'e göre karara bağlandığını belirtmektedir.

Gemara'da "Rabi Eliezer" dendiği zaman kastedilen kimdir?

Gemara "Rabi Eliezer" dediğinde, Rabi Eliezer ben Urkenos'tan söz etmektedir. Kendisinden bazı yerlerde "Rabi Eliezer A-Gadol" (Büyük Rabi Eliezer) olarak da bahsedilir. Rabi Eliezer A-Gadol, II. Bet-Amikdaş'ın yıkıldığı dönemde yaşamış olan Raban Yohanan ben Zakay'ın başlıca öğrencilerinden biriydi.

Avot DeRabi Natan adlı kaynakta, Rabi Eliezer'in yirmi iki yaşına kadar Tora öğrenme şansına sahip olamadığı anlatılır. Sonra aniden içinde bir Tora aşkı belirmiş ve Yeruşalayim'e çıkarak Raban Yohanan ben Zakay'ın *yeşiva*sına girmiştir. Rabi Eliezer, Tora'ya olan büyük sevgisi nedeniyle, hiçbir şey yemeksizin uzun saatler boyunca Tora öğrenirdi.

Başlarda babası Urkenos ona kızmıştı. Raban Yohanan ben Zakay, Rabi Eliezer'den ayağa kalkıp Tora sözleriyle bir konuşma yapmasını istemiş, Rabi Eliezer bunu yaptıktan sonra Raban Yohanan ben Zakay onun söylediği harika Tora sözleri nedeniyle kalkıp onu alnından öpmüştü. Urkenos bunu görünce çok sevinmiş ve oğluna artık bir daha kızgınlık duymamıştır.

*Yibum Mitsva*sında Bir Kural

Yaprak

111

Artık gayet iyi bildiğimiz gibi, bir kişi bu dünyadan ardında çocuk bırakmadan ayrıldığı takdirde, dul eşi onun bir kardeşiyle evlenir. Buna *yibum mitsva*sı adı verilir.

Ancak bazı durumlarda dul kalan böyle bir kadının (*yevama*) bu evliliği yapması, kocasının bir kardeşi varsa bile gerekli değildir. Örneğin eğer *yevama*nın kız kardeşi, kocasının kardeşiyle (*yabam*) evliyse, böyle bir durumda *yevama*nın *yabam*la evlenmesi, *yabam*ın iki kız kardeşle evli olması anlamına gelecektir ki bu da Tora'nın açık bir yasağının ihlali olacaktır.

Peki, ya sonra *yevama*nın kız kardeşi de ölürse ne olur? Zira, bir erkek, eşi öldüğü takdirde baldızıyla evlenebilir. Acaba böyle bir durumda *yabam yevama*yla evlenecek midir? Hayır! Neden? Çünkü *yibum* kurallarından birine göre, eğer *yevama*nın kocası öldüğü zaman *yevama* ile *yabam*ın evliliğine olanak vermeyecek bir durum varsa, daha sonra bu durum ortadan kalksa bile evlenemezler.

Bu yaprakta, bu kuralın bir istisnası olduğundan bahsedilmektedir. Tora'daki bir pasuk, ilk başta *yibum* evliliğini yapmak mümkün olmamasına rağmen, engel kalktığı takdirde bu evliliğin yine de yapıldığı özel bir durumdan bahsetmektedir.

Eğer *yabam* küçükse ve *bar mitsva* çağına erişmediyse, *yibum* evliliğini yapması da mümkün değildir, çünkü bu kadar küçük yaştaki bir erkek evlenemez. Kutsal Tora'ya göre böyle bir durumda *yevama*, *yabam*ın büyümesini beklemelidir ve bunun ardından ikisi *yibum mitsva*sını yerine getirebileceklerdir.

Elişa Baal Kenafayim (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

"Elimde güvercin kanatları tutuyorum ben!" diye cevap verdi Elişa. Görevli ona inanmaya niyetli değildi. Ellerinde ne tuttuğunu kendi gözleriyle görmek için Elişa'ya elini uzatıp açmasını emretti. Elişa ellerini açtı ve… gerçekten de Göklerden onu kurtarmak için bir mucize gerçekleştirilmişti! Uzattığı ellerinde güvercin kanatları vardı! Bu mucizevi olayın anısına Yahudiler Elişa'ya bir sevgi unvanı taktılar: "*Elişa Baal Kenafayim*" (kanatların sahibi Elişa) (*Masehet Şabat* 130a).

SON

MASEHET YEVAMOT
PEREK 14:
HEREŞ ŞENASA

Kim *Kinyan* Yapabilir?

Yaprak

112

Masehet Yevamot'un on dördüncü *perek*i "*Hereş Şenasa*" (evlenen sağır biri) başlığını taşımaktadır.

*Perek*in başında kimlerin evlenebileceği ele alınmaktadır.

Bir adı da "*kiduşin*" olan evlilik, bir *kinyan* (edinme) işlemidir. Bu işlemle damat, gelinle arasında kişisel bir bağ kurmaktadır. Bu nedenle yalnızca "*kinyan*" yapmaya yetkin kişiler evlenebilirler. Dolayısıyla aklı olmayan (İbranice *şote*) ve dolayısıyla *kinyan* yapamayan bir kişi, aynı zamanda evlenemez de, çünkü akıl olmadan neyi veya kimi kendine bağladığını anlamak mümkün değildir.

Bir *şote* yalnızca *kinyan* değil, düşünce gerektiren diğer hiçbir işlemi de yapamaz. Örneğin bir *şote*, meyvelerden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırdıysa bile, bunu hiç yapmamış gibidir; meyveler hâlâ *tevel* (gerekli payları ayrılmamış ürün) konumundadır ve onları yemek mümkün değildir, çünkü bir *şote*nin ayırdığı *teruma*, *teruma* sayılmaz ve *teruma* ile *maaser* paylarını tekrar ayırmak gerekir.

Tora kanununa göre çocuklar da *kinyan* işlemi yapamaz, çünkü bir yetişkinin sahip olduğu akla sahip değillerdir.

Bu yaprakta, Tora kanununa göre *kinyan* işlemi yapamayan ve bir kadınla evlenemeyen, ama Hahamlarımızın, *DeRabanan* (Hahamlarca öngörülmüş) bir uygulama olarak evlilik yapabilmelerine karar verdikleri bazı insan kategorilerinden bahsedilmektedir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rabi Zera

Hayatından Kesitler

Üçüncü *Amoraim* neslinde Erets-Yisrael'de yaşamış en büyük *Amora*lardan biridir.

Babil'de, bir Koen, haham ve *tsadik* olan babası İsi'nin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İsi, kralın vergi tahsildarıydı ve *talmid haham*ların vergi ödemelerini hafifletmek üzere onların lehine faaliyet göstermişti (bkz. *Sanedrin* 25b).

Rabi Zera hem annesini hem de babasını henüz çocuk yaştayken kaybetmişti ve ebeveynini onurlandırma *mitsva*sını yerine getirme olanağına sahip olamadığı için hep keder duyardı. Ama Rabi Yişmael ve Rabi Tarfon'un, anne ve babayı onurlandırma *mitsva*sını fevkalade bir şekilde yerine getirip ellerini yürümeleri için annelerinin ayaklarının altına koyduklarını duyduğu zaman (bkz. sayfa 81), "Şayet annemle babam hayatta olsalardı, onları onurlandırma görevini layıkıyla yerine getirmeye nail olabilir miydim, bilemiyorum" demiştir.

Kim *Teruma* Payı Ayırabilir?

Yaprak

113

*Teruma mitsva*sı hakkında daha önce çeşitli vesilelerle bilgi almıştık. Sahip olduğu topraklarda meyve, örneğin üzüm veya zeytin yetiştirmiş bir kişi, bunlardan *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmakla yükümlüdür.

Şimdi, *teruma* ve *maaser* paylarını yalnızca meyvelerin sahibinin veya bunları ondan satın alan kişinin ayırabileceğini öğreniyoruz. Bir kişi bir başkasına ait bir toprağa gelip oradaki ürünlerden *teruma* ayırırsa – bu *teruma*nın geçerliliği yoktur!

Eğer meyvelerin sahibi isterse, bir temsilci tayin edip ona "Benim adıma *teruma* ayır" diyebilir.

Tora burada "*şelihut*", yani "elçilik" veya "temsilcilik" kavramını öğretmektedir. Bir Yahudi, kendi adına hareket etmesi için bir başka Yahudi'yi elçisi veya temsilcisi olarak atayabilir ve bu kişi *teruma* ayırmak üzere temsilci olarak tayin edildiyse, sanki ayırdığı *teruma*yı bizzat meyvelerin sahibi ayırmış gibi sayılır.

Kimler *şaliah* (temsilci) olabilir?

Yalnızca *teruma* ayırma yetkinliğine sahip bir kişi *teruma* ayırmak üzere *şaliah* olabilir. Ama örneğin, *teruma* ayırma yetkinliği olmayan küçük bir çocuk, başkası adına *teruma* ayırmak üzere *şaliah* olarak tayin de edilemez.

Rabi Pinhas ben Yair'in Eşeği

Hahamlarımızdan MAASELER

Gecenin bir yarısı, hırsızlar sessiz sessiz Rabi Pinhas ben Yair'in avlusuna girdiler, ahırın kapısını açtılar ve Rabi Pinhas ben Yair'in eşeğini çaldılar. Hırsızlar eşeği kendi gizli yerlerine getirdiler, önüne yem koydular; aç olan eşeğin hemen yiyip doyacağını düşünüyorlardı. Ama hayal kırıklığına uğradılar. Eşek önüne konan yemin tadına bile bakmıyordu. Aradan birkaç saat geçti, ama eşek yemeyi hâlâ reddediyordu. Bu durum ertesi gün de aynı şekilde devam etti.

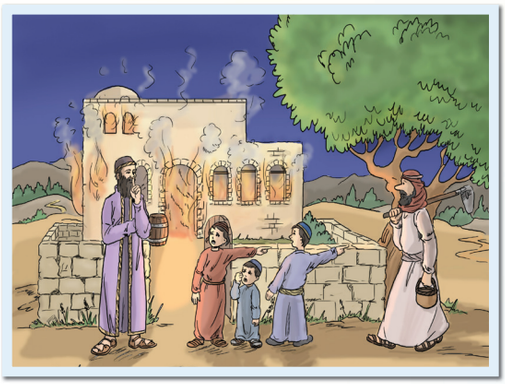
Devamı 97'de

MASEHET YEVAMOT
PEREK 15:
AİŞA ŞALOM

Amira LeGoy

Yaprak

114

Kutsal Şabat günü, Yahudi olmayan birine bizim için bir *melaha* (yasak bir iş) yapmasını söylemek yasaktır. Örneğin ona "bir ateş yakıver" veya "ateşi söndürüver" diyemeyiz. Eğer Yahudi olmayan bir kişi bir Yahudi'nin yararı için ateş yakmaya kendiliğinden geldiyse de ona acele etmesini söylemek yasaktır.

Bu yasağı kim koymuştur? Hahamlar. Hahamlarımız, Yahudi olmayan birine kendisi için *melaha* yapmasını söyleyen bir Yahudi'nin, Tanrı korusun, sonunda bizzat *melaha* yapmaya başlayabileceğinden endişelendikleri için, Yahudi olmayan birine Şabat günü *melaha* yapmasını söylemeyi yasaklamışlardır. Buna "*amira leGoy*, *asur*" (Yahudi olmayan birine [bizim için *melaha* yapmasını] söylemek yasaktır) adı verilir.

Ama eğer Yahudi olmayan bir kişi, kendi isteğiyle gelip bir Yahudi için ateşi söndürmek isterse onu engellemeye gerek yoktur.

Bu yaprakta bunun bir örneğini öğreniyoruz. Eğer bir Yahudi'nin evinde yangın çıktıysa ve Yahudi olmayan biri bu yangına tanık olursa, ona "yangını söndür" demek yasaktır, çünkü Hahamlarımız, Yahudi olmayanlara Şabat günü *melaha* yapmalarını söylemeyi yasaklamışlardır. Diğer yandan, eğer o kendiliğinden söndürmek istiyorsa, ona "söndürme" demeye gerek yoktur, çünkü Yahudi olmayan biri, bir Yahudi için bir *melaha* yapmak istediği zaman onu engellemek gerekmez ve bu *melaha*dan yararlanılabilir. [Günümüzde çeşitli tesisatlar nedeniyle her yangın hayati tehlike arz ettiğinden, Şabat günü yangın çıkması halinde itfaiye çağrılır.]

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rabi Zera

Babil'de

Babil'de Rabi Zera, neslinin en büyük hahamlarının yanında öğrenim görmüş, hatta Babil'deki *Amora*ların ilk nesil liderleri olan Rav ve Şemuel'i tanımaya nail olmuş, üstelik onların adıyla *alaha* ve *agada* öğretileri de aktarmıştır.

Tora'yı esas hocaları olan Rav Hisda ve Rav Una'dan onların Sura'daki *yeşiva*larında ve Rav Yeuda'dan onun Pumbedita'daki *yeşiva*sında teslim almıştır. Rav Una ve Rav Yeuda'nın en büyük öğrencilerinin hepsi onun arkadaşıydı.

Rabi Zera öğreniminde çok çalışkandı ve onun, zayıf düşüp Tora ile meşgul olacak gücü kalmadığı zaman bile *bet midraş*tan ayrılmadığı anlatılır. Rabi Zera kendi kendisine "Tora öğrenemiyorsam bile en azından *bet midraş*ın girişinde oturur, *talmid haham*ların önünde ayağa kalkarım ve bunun için ödüle layık olurum" diye düşünmekteydi (*Berahot* 28a).

Rabi Zera Tora öğrenimini her şeyin üstünde görürdü. Bir keresinde Rabi Yirmeya'nın, dua etmek için öğrenimi bir an önce sonlandırmak üzere acele ettiğini görünce Rabi Zera, onun için "Kulağını Tora dinlemekten alıkoyan" ifadesini kullanmış ve böyle bir duanın kabul edilmediğini belirtmişti.

Teviut Ayin

Yaprak

115

Şimdi "*teviut ayin*" kavramı hakkında bilgi alacağız.

Bazı şeyler vardır ki, üzerlerinde özel bir işaret olmasa bile herkes onları tanır. Örneğin her çocuk kendi bisikletini, üzerinde özel bir işaret olmasa bile tanır. Buna "*teviut ayin*" (bir şeyin görsel açıdan zihinde bıraktığı, tanınmasını sağlayan şekli).

Teviut ayin kavramı birçok *alaha*da kullanılır. Örneğin iki şahit *bet din*e gelerek "Reuven'in Şimon'dan borç para aldığını gördük ve bu nedenle ona borcu var" diye ifade verirse onlara inanılır. Ama borç alan kişinin Reuven olduğunu kim söyledi? Belki başka biriydi? Yine de tanıklar Reuven'i tanıdıkları ve "Biz onun yüzünü tanıyoruz ve borç alan kesinlikle Reuven'di" dedikleri için kendilerine inanılır. İşte "*teviut ayin*" budur.

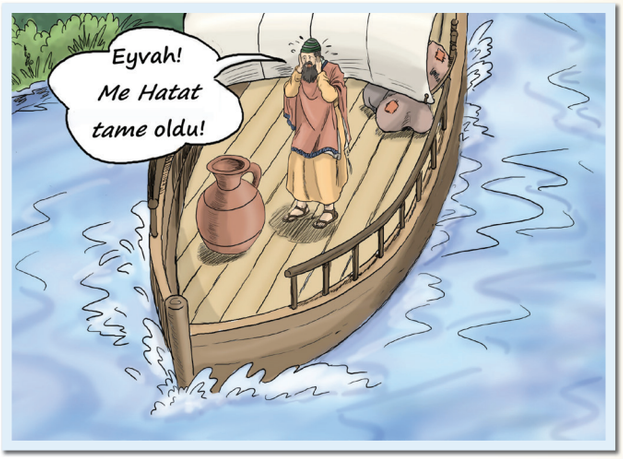
Bir malını kaybetmiş bir kişi de onu "*teviut ayin*", yani aklında yer etmiş olan şekli yoluyla tanımlayabilir. Malı bulan kişiye gidip mala bir göz atar ve eğer "Evet, bu malı tanıyorum. Benimdir. Doğru, üzerinde özel herhangi bir işaret yok, ama onu tanıyorum" derse, malı bulan kişi onu ona iade eder; ancak bunun için, malın sahibinin *talmid haham* olması gerekir.

Para Aduma

Yaprak

116

Bu yaprakta, Hahamlarımızın "*me hatat*" (paklama suyu) hakkında koydukları özel bir kanunu öğreniyoruz.

Bir ölüye dokunan kişi *tame* olur (manevi saflığını yitirir) ve kızıl bir ineğin (*para aduma*) küllerinin karıştırıldığı suyla arındırılması gerekir. Kızıl inek satın alınır, kesilir ve yakılır. Ardından külleri suyla karıştırılır ve bu su, *tame* kişilerin üzerine serpilerek arındırma işleminin esas kısmı gerçekleştirilir.

Rabi Pinhas ben Yair'in Eşeği (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Gün boyu eşek ağzına tek lokma koymadı. Üçüncü gün, artık eşeğin inatçı olduğunu anlayıp hâlâ hiçbir şey yemediğini görünce, ellerinde ölürse bir de hayvanın leşiyle uğraşmak zorunda kalmamak için onu asıl sahibi Rabi Pinhas ben Yair'e iade etmeye karar verdiler.

Hırsızlar eşeği salıverdiler ve o da kendiliğinden, sahibi Rabi Pinhas ben Yair'in evine geri döndü. Eşek evin dışında durdu ve açlık, bitkinlik içinde acı acı anırmaya başladı. Eşeğinin sesini tanıyan Rabi Pinhas ben Yair hemen onu içeri aldı ve açlıktan ölmemesi için önüne bir öğün arpa konması talimatını verdi. Ev halkı hemen bu talimatı yerine getirdiler.

Devamı 99'da

Bu suya "*me hatat*" (paklama suyu) adı verilir, çünkü kutsal Tora'mız, kızıl inekten "*hatat*" sözcüğüyle bahsetmektedir ve bu nedenle ineğin külleriyle karıştırılan suya da "*me hatat*" denir.

Bir keresinde bir adam Yarden Nehri'nin ötesinde bulunan *me hatat*ı alarak, bir tekne üzerinde nehirden geçirdi. Daha sonra, teknede ölü biri olduğu anlaşıldı. Bu durumda teknede bulunan diğer her şey de *tame* olmuştu – ve buna *me hatat* da dâhildi!

Bu olayın sonrasında Hahamlarımız, benzer bir sıkıntı yaşanmaması için, *para aduma*nın küllerinin ve *me hatat*ın Yarden Nehri üzerinde bir tekneyle taşınmasını yasaklamışlardır. *Tanna* Rabi Hananya ben Akavya'nın görüşü bu şekildedir.

Suyun Yüzden Yüze Olduğu Gibi

Yaprak

117

Bu yaprakta *Gemara* bize insanlar arasındaki davranışların nasıl işlediğini öğretmektedir.

Gemara bunu Kral Şelomo'nun söylemiş olduğu bir pasuktan öğrenmektedir.

İnsanların en bilgesi olan Kral Şelomo, Mişle kitabında "*Suyun yüzden yüze olduğu gibi – öyledir insanın kalbi insana*" (Mişle 27:19) demiştir. Başka bir deyişle, su, ayna gibidir. İnsan aynaya baktığı zaman kendi yüzünü görür. Eğer gülüyorsa, aynada nasıl güldüğünü görür. Eğer suratını asıyorsa, aynada asık suratlı birini görecektir.

Kral Şelomo şöyle demiştir: İnsanın kalbi, ayna gibidir. Eğer karşınızdaki insanı severseniz, bilin ki, o da sizi seviyordur. Eğer ona karşı bir kin veya öfke hissediyorsanız, bilin ki o da size karşı aynısını hissediyordur.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rabi Zera

Erets-Yisrael'e Duyduğu Tutku

Rabi Zera tüm kalbiyle, Erets-Yisrael'e çıkmak ve Tora'yı Erets-Yisrael'deki en büyük *Amora*lardan öğrenmek istiyordu. Bu *Amora*lar arasında, Erets-Yisrael'deki *yeşiva*lara liderlik eden Rabi Yohanan ve Rabi Elazar ben Pedat da vardı. Rabi Zera buna nail olana kadar, Erets-Yisrael'de öğrenilen Tora'yı dinlemek ve tatmak için elinden geldiği kadarıyla her fırsatı kollamaktaydı. Babil'de kendi hocalarından Tora öğrendiği zaman, Erets-Yisrael'e çıkmak üzere olan arkadaşı Rabi Aba bar Papa'dan, ısrarla, Erets-Yisrael Hahamlarından kimlerin Rabi Yohanan'ın ağzından *alaha* öğrenmiş olduğunu soruşturup öğrenmesini istemişti. Bir keresinde Rabi Yitshak bar Nehemya ona Rabi Elazar'ın adıyla bir *alaha* söylediği zaman, Rabi Zera "Keşke Erets-Yisrael'e çıkıp bu *alaha*yı şahsen üstadın ağzından dinlemeye nail olsam" demiştir. Erets-Yisrael'e gidip oradaki en büyük hahamlardan Tora öğrenme arzusu işte bu denli kuvvetliydi.

Ama hocası Rav Yeuda o dönemde öğrencilerinin Erets-Yisrael'e çıkmalarına karşı geliyordu.

Hırsız Geriye Kaç Saat Ödemeli?

Yaprak

118

Kutsal Tora'mız, başkasından para ya da mal çalmış bir kişinin, çaldıklarını sahibine iade etmesini emretmektedir.

Bu yaprakta *Gemara* ilginç bir durumu ele almaktadır.

Reuven bir saat çalmıştır, ama onu kimden çaldığını bilmemektedir. Böyle bir şey nasıl olabilir? Mesela şöyle: Reuven bir masanın etrafında oturmuş, konuşan beş kişi görmüştür. Masanın üstünde bu kişilerden birine ait bir de saat vardır. Reuven bir fırsat bulup saati çalmış ve hemen oradan kaçmıştır.

Aradan bir süre geçer ve Reuven yaptığından pişmandır. *Teşuva* yapmak istemektedir. Ama bunun için saati asıl sahibine iade etmesi gerekmektedir. Aynı yere geri döner ve o beş kişiyi orada bularak durumu anlatır. Ne var ki, adamların her biri "Saati benden çaldın" diye iddia etmektedir. Böyle bir durumda ne yapılır?

Mişna, kutsal *Tanna*ların bu durumdaki *alaha*nın ne olduğu konusunda görüş ayrılığında olduklarını belirtmektedir. Rabi Tarfon'a göre hırsız *bet din*e gitmeli ve onlara "Bu beş kişiden birinin saatini çaldım. Lütfen! Saati alın ve kime ait olduğunu tespit edin" demelidir. Bunu yaptığında çalıntı malı iade etme *mitsva*sını yerine getirmiş olacaktır.

Ama Rabi Akiva farklı görüştedir. Ona göre Reuven ciddi bir yasağı ihlal etmiş olduğundan Hahamlar böyle bir durumda onu bu beş kişiden her birine birer saat vermekle yükümlü kılmışlardır!

Rabi Pinhas ben Yair'in Eşeği (devam)

Hahamlarımızdan MAASELER

Ama çok şaşırdılar. Eşek bu arpaların tadına da bakmak istemiyordu. Hemen gelip Rabi Pinhas'a aç eşeğin kendisine verilen yemi yemeyi reddettiğini söylediler. "Arpalardan *teruma* ve *maaser* paylarını ayırdınız mı?" diye sordu Rabi Pinhas.

"*Rabenu*" diye cevap verdi ev halkı. "Hayvanlara ayrılmış yiyeceklerden *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmak gerekmediğini öğretmiştiniz bize!"

"Yine de" dedi Rabi Pinhas, "siz bu payları ayırın; eşek o zaman yiyecektir! O bu konuda çok titizdir!"

Ve herkesi hayret içinde bırakırcasına, bu paylar ayrıldı ve gerçekten de o *tsadik* adamın eşeğine yaraşır bir şekilde bu "titiz" eşek en nihayet yemeğini yedi (*Talmud Yeruşalmi*, *Demay* 3b)

SON

MASEHET YEVAMOT
PEREK 16: AİŞA VATRA

Noah Bir Tencere Dolusu Et Buldu

Yaprak

119

Noah bir gün, nüfusunun çoğunluğu Yahudi olan büyük bir şehrin caddesinde yürüyordu.

Birden bire burnuna harika bir et kokusu geldi. Noah kokuyu takip etti ve yerde güzelce pişmiş ve çeşnilendirilmiş et yemeğiyle dolu bir tencere buldu. Tencereyi iyice inceledi ve üzerinde tanımlayıcı hiçbir işaret bulamadı. Bu durumda bulduğu şeyi kendisine alabilirdi.

Noah eti aldı, bir torbaya koydu ve sokaktaki bir Yahudi'ye "Lütfen söyler misin, bu şehrin sakinlerinin çoğunluğu Yahudi, öyle değil mi?" diye sordu. "Evet, öyle" dedi adam. Bunun üzerine Noah "Pekâla, öyleyse bu eti alıp yiyebilirim" dedi. Ama diğer adam "Bilemiyorum" diye cevap verdi. "Bir sorun var. Bu şehirde Yahudi olmayanlara ait bir kasap dükkânı da var. Kim bilir, belki de et oradan gelmiştir ve *kaşer* değildir."

Noah'la, merakı uyanan diğer adam birlikte bu etle ilgili kuralın ne olduğunu sormak üzere şehrin hahamına gitmeye karar verdiler.

Haham ne karar verdi?

Haham bu etin yenebileceğini söyledi, çünkü "çoğunluğa göre davranılır". Bu şehirdeki kasap dükkânlarının çoğu sadece *kaşer* et sattığı için, Reuven'in bulduğu etin de *kaşer* olduğu varsayılır.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rabi Zera

Erets-Yisrael'e Çıkması

Sonunda Rabi Zera Erets-Yisrael'e gelmek üzere yola çıktı. Korkonya ve Sura'dan geçti ve oradan da Yarden Nehri'nin doğu yakasına ulaştı. Yarden Nehri'ne geldiği zaman, kendisini hemen diğer kıyıya geçirecek bir tekne bulamadı. Bunun üzerine, vakit kaybetmemek için diğer kıyıya bir halata tutunarak geçti (bkz. sayfa 178). Etrafta bu aceleciliği ve nehri normal olmayan bir yöntemle geçmesi karşısında kendisiyle alay edenler olunca "Moşe ve Aaron'un geçip Erets-Yisrael'e girmeye nail olamadığı bir nehre kadar gelebilmişim. Nasıl acele etmem?!" dedi.

Erets-Yisrael'e gelişiyle birlikte hemen Teverya'ya, Rabi Yohanan'ın *yeşiva*sına geldi ve Rav'ın adıyla *alaha*lar bildirdi. Rabi Yohanan Rabi Zera'nın geniş bilgisinden çok etkilenmiş ve ona "Elinde ne kadar çok şey var!" demişti (*Gitin* 40a).

Rabi Zera ayrıca Rabi Elazar ben Pedat'ın yanında da uzun süre öğrenim görmüş, özellikle de *teruma* ve *taarot* (manevi saflık) kanunları üzerinde durmuştur, çünkü özellikle *teruma* konusundaki *alaha*lar Erets-Yisrael'e bağlı olduğundan Babil'de çok ayrıntılı bir şekilde öğrenilmemekteydi. Rabi Zera ayrıca Rabi Yohanan'ın en büyük öğrencilerinden bazılarıyla, özellikle de Rav Ami ve Rav Asi'yle dostluk kurdu. Rabi Yohanan'ın diğer bir öğrencisi Rabi Aba ile de henüz Babil'deyken başlamış bir dostlukları vardı. Hocası Rabi Yohanan'ın vefatından sonra Rav Ami'yle birlikte Kesarya şehrine geçti ve ikisi orada Rabi Abau'nun himayesi altına girdiler.

Üç Tür İşaret

Yaprak

Şimdi, kaybolan bir eşek ve semeri hakkında ilginç bir olayı ele alacağız.

Üzerinde tanımlayıcı bir işareti olan kayıp bir eşya bulan kişi, elinde bir buluntu olduğunu ilan etmelidir. Bu sayede, onu kaybeden kişi gelip o eşyanın üzerindeki işaretleri söyleyebilecek ve eşyayı bulan kişi buluntuyu sahibine iade edebilecektir.

Reuven bir gün, üzerinde semeri olan bir eşek bulur. Reuven tüm şehirde duyurular yapar: "Bir eşek ve semer buldum! Kaybeden kişi gelip tanımlayıcı işaretlerini bildirerek onları geri alabilir."

Aradan birkaç saat geçer ve Şimon heyecanla, nefes nefese içeri girer. "İşaretleri söyleyebilirim! İşaretleri söyleyebilirim!" der. "Buyrun" diye karşılar onu Reuven, "bir bardak su için ve sonra bana işaretleri söyleyin." Şimon "Semerin kayışının üzerinde benim adım yazıyor" der. Reuven kontrol eder ve gerçekten de öyle olduğunu görünce semeri Şimon'a geri verir.

Şimon şaşırmıştır. "Reuven!" der. "Eşek nerede? Onu neden geri vermiyorsun?" "Üzgünüm, gerçekten" diye cevap verir Reuven. "Ama eşekle ilgili işaret vermedin ki!"

Bu durumda kanun nedir?

Gemara şöyle demektedir: Genellikle insanlar bir semeri başkalarına tek başına ödünç vermedikleri için, semer Şimon'a aitse, eşeğin de ona ait olduğu varsayılır.

"*Mayim Şeen Laem Sof*"

Yaprak

Şimdi Talmud'da iyi bilinen bir kavramı öğreneceğiz. "*Mayim şeyeş laem sof*" (sonu olan bir su) ve "*mayim şeen laem sof*" (sonu olmayan bir su).

Gemara, gemiyle denize açılan ve birden bire çıkan sert bir fırtına sonrasında gemileri batan insanlarla ilgili bazı anlatımlar aktarmaktadır. Böyle bir olaydan kurtulabileceklerini kimse düşünmemiştir, ama aradan bir süre geçtikten sonra gemide olduklarını ve mucize eseri kurtulduklarını anlatan insanlarla karşılaşılmıştır. Biri, gemiden arta kalan büyük bir kalas bulup onunla kıyıya kadar yüzebildiğini anlatmıştır. Başka biri su üstünde sırt üstü uzandığını ve dalgaların onu kıyıya attığını söylemiştir.

Gemara bu hikâyeleri neden anlatmaktadır? Çünkü Tanrı korusun, eğer evli bir kişi denizde dalgalara kapılır ve bulunamazsa, karısının başka biriyle evlenip evlenemeyeceğini bilmek gerekir. Zira eğer kocası hâlâ hayattaysa, karısının başkasıyla evlenmesi yasaktır.

Bu konuda *Gemara*, kanunun, adamın suya nerede düştüğüne bağlı olduğunu söylemektedir. Eğer "sonu olmayan bir su" söz konusuysa, adamın hâlâ hayatta olma ihtimali vardır. Örneğin olay sonu görünmeyen büyük bir denizde olduysa, belki de adam burada sulara kapılmış, ama görülemeyen uzak bir yerde kıyıya çıkmış olabilir. Ama eğer "sonu olan bir su" söz konusuysa ve olay küçük bir göl gibi, her tarafı görülebilen bir yerde olduysa ve adamın oradan çıkmadığı anlaşıldıysa, o zaman *bet din* o adamı ölü ilan eder.

İnsanları Onurlandırmak

Hahamlarımızdan MAASELER

Rabi Pinhas ben Yair'in nur saçan silüeti, kendisine hayran bir öğrenci kitlesi eşliğinde hızlı adımlarla ilerlerken görülüyordu. Rabi Pinhas ve öğrencileri, kutsal Tora'nın sözleriyle meşgul olmak ve baldan tatlı yeni bakış açıları keşfetmek üzere *bet midraş*a doğru yürümekteydiler.

Rabi Pinhas'la öğrencileri Ginay Nehri'nin kıyısına ulaştılar. Ve işte bu kez, her zamankinden farklı olarak, nehir kabarmıştı ve sert dalgalarla kıyıyı dövmekteydi. Rabi Pinhas ve öğrencileri nehirden geçemeyeceklerdi.

Tora öğreniminden tek bir dakika bile kaybetmek istemeyen Rabi Pinhas ben Yair, Tora'dan aldığı gücünü Tora'yı onurlandırmak için kullanmaya karar verdi.

Devamı 105'te

Masehet Yevamot'un Sonu

Yaprak

122

Yaprak 122, *Masehet Yevamot*'un en son yaprağıdır.

Alaha kararlarında, bir *masehet*in öğrenimi tamamlandığında neşeli bir kutlama yapmak gerektiğine hükmedilmiştir ve gerçekten de dünya çapında Yahudi cemaatlerinde, *siyum masehet* (*masehet*in bitirilmesi) onuruna bir *seuda* (ziyafet) düzenleme geleneği vardır. Bu bir *seudat mitsva*, yani *mitsva* ziyafetidir!

*Masehet*i şahsen bitirmeye nail olamamış birinin de, buna nail olanlarla birlikte kutlamaya katılması bir *mitsva*dır. *Masehet Yevamot* (119a) içinde *Gemara*, Abaye'nin bir sözünü aktarmaktadır. Abaye, bir *masehet* tamamlamış bir *talmid haham* gördüğü zaman, bu büyük sevinç vesilesiyle tüm hahamlara bir *seuda* verirdi.

Siyum masehet vesilesiyle verilen *seuda* o kadar önemlidir ki, Şiva Asar BeTamuz'la Tişa BeAv arasındaki, yas nedeniyle et ve şarap içilmeyen günlerde bile, böyle bir *seuda*da et yenir ve şarap içilir, çünkü bu bir *seudat mitsva*dır!

Siyum masehet sırasında "*Adran Alah*" sözleriyle başlayan bir dua okunur. Bu sözlerin anlamı nedir?

"*Adran Alah*", "seni tekrarlayalım" anlamına gelir. Bu duayla, gelecekte de aynı *masehet*e geri dönüp onu bir kez daha öğrenmeye ve daha önce fark etmediğimiz yeni bilgileri edinmeye, yeni bakış açılarını üretmeye nail olmayı dileriz.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rabi Zera

Erets-Yisrael'de

Gemara bir keresinde Rabi Zera'nın rahatsızlandığını ve Rabi Abau'nun onu ziyarete geldiğini anlatır. Bu ziyareti sırasında Rabi Abau, Rabi Zera sağlığına ve eski gücüne tekrar kavuştuğu takdirde tüm *talmid haham*lar için büyük bir ziyafet düzenleyeceğine söz vermişti. Ve gerçekten de Rabi Zera iyileşince Rabi Abau hahamlar için bir ziyafet ve kutlama düzenlemiştir.

Rabi Zera Babil'deyken henüz öğretme ve talimat verme yetkisine sahip değildi. Orada adı "Rav Zera" olarak bilinirdi. Ama Erets-Yisrael'e çıkmasından sonra onu orada yargıç olarak yetkilendirmek istediler. Başlarda Rabi Zera bunu reddetti, çünkü Hahamlarımız "Yüksek mevki, sahibini gömer" demişlerdir ve Rabi Zera bundan çekinmekteydi. Ama Rabi Elazar'ın adıyla aktarılan bir öğretide, insanın yüksek bir mevkie getirildiğinde tüm günahlarının affedildiğini duyunca bu yetkiyi kabul etti ve Erets-Yisrael'de yetkilendirilmesinin ardından "Rabi Zera" olarak anılmaya başladı.

Rabi Zera, kendi hocalarının sözlerini, *alaha*larını ve geleneksel bilgilerini bolca zikreder ve bunları tam bir titizlik, hassasiyet ve katiyetle aktarırdı. Bu nedenle Hahamlar "*Sadık/güvenilir kişiyi kim bulabilir*" (Mişle 20:6) pasuğunu Rabi Zera'yla ilişkilendirmişler, "Rabi Zera, Hahamların adıyla bir öğretiyi, onların ağzından tam olarak bu sözlerle çıktığından emin olmadığı sürece aktarmazdı" demişlerdir.